

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Nadání, vzdělání a společnost

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:
PhDr. et Mgr. Zdeňka Vaňková

Vypracovala:
Eliška Broušková

Brno 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma "Nadání, vzdělání a společnost" zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této diplomové práce.

Elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné.

V Brně dne 16. 11. 2011

.....

Eliška Broušková

Poděkování

Děkuji paní PhDr. et Mgr. Zdeňce Vaňkové za velmi užitečné metodické i lidské vedení, rady a pomoc, které mi poskytla při zpracování mé diplomové práce.

Děkuji také své rodině a mým dětem Pavlovi a Verunce, za podporu, velkou pomoc a za to jací jsou. Poděkování patří také všem kanadským pedagogům, kteří velmi trpělivě a ochotně odpovídali na mé všetečné otázky.

.....
Eliška Broušková

OBSAH:

ÚVOD.....	2
1. SOCIÁLNÍ STÁT.....	6
1.1. Vznik a úkoly.....	6
1.2. Sociální souvislosti života.....	7
1.3. Vliv rodiny.....	10
1.4. Výuka jako řízená socializace.....	12
2. VÝDAJE NA ŠKOLSTVÍ A ČINNOST OECD.....	14
3. ČESKÁ REPUBLIKA.....	28
3.1. Národní program v ČR.....	30
3.2. Legislativa ve školství.....	31
3.3. Rozdělení pravomocí.....	35
3.4. Vzdělávání.....	38
3.5. Individuální výchovný plán.....	42
4. KANADA.....	43
4.1. Ministerstva a školské rady.....	44
4.2. Struktura vzdělávacích systémů.....	49
4.3. Provincie Ontario.....	53
4.4. Edukace	56
5. VEŘEJNÉ ŠKOLY V PETERBOROUGH.....	64
5.1. Rozhovory.....	64
5.1.1 Vzdělávání nadaných dětí.....	66
5.1.2 Hierarchické uspořádání pracovníků na škole.....	70
5.1.3 Kázeňské a studijní problémy.....	72
5.1.4 Ocenění pedagogů a dobrovolnické programy.....	76
5.2. Dotazníkové šetření.....	78
ZÁVĚR.....	86
RESUMÉ.....	89
ANOTACE.....	90
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	91
SEZNAM POUŽÍVANÝCH ZKRATEK.....	95
SEZNAM PŘÍLOH.....	96

Úvod

"Vláda by měla usilovat o vytvoření makroekonomické stability, měla by podporovat investice do vzdělání a infrastruktury, zadržet šíření nerovnosti a garantovat příležitosti pro individuální seberealizaci. Jádrem tohoto programu je silný systém sociálního zajištění, nikoliv jen minimální záchranná síť."

Anthony Giddense¹

Pojmy nadání, vzdělání a výchova jsou aktuální a hodnotné pro každou společnost. Ekonomická prosperita země závisí na vzdělanosti jejích obyvatel. Současná demokratická a stále se rozšiřující multikulturní společnost klade důraz na potřebu individuálního přístupu k potřebám dospělých. Současně také klade požadavek na individuální, tolerantní, kreativní přístup k výchově a vzdělávání dětí. Ukazují se probíhající významné interakce mezi změnami ve společnosti, například mezi vyhodnocováním a reorganizací vzdělávacích soustav a jejich působením na formování osobnosti, na chápání pojmů. Do popředí vystupují problémy vztahů mezi vzděláním a výchovou na straně jedné a procesy ekonomickými, politickými, demografickými na straně druhé. Aktuální jsou souvislosti s formováním hodnot, náboženským, generačním a národním vědomím. Velká pozornost je věnována postavení rodiny a maximálnímu rozvoji osobností dětí.²

Máme děti, které ve škole prospívají výborně, jiné mají značné prospěchové a mnohdy i kázeňské potíže. Jak takové rozdíly vysvětlit? Ihned nás napadnou individuální odlišnosti v nadání, pílí, schopnosti se soustředit, v zájmech, motivaci. Z výzkumů a studií však už víme, že to může být také prostředí a podmínky doma, dobrá rodinná atmosféra anebo stálé konflikty, zájem či nezájem rodičů o to, co dítě dělá ve volném čase. Někteří rodiče dbají o to, aby dítě četlo, chodilo do divadla, poslouchalo náročnější hudbu, jiní spíše rozvíjejí manuální zručnost, další sportovní nebo umělecké předpoklady dítěte. Jsou ovšem i tací, kteří se nezabývají tím, co jejich dítě celé dny dělá, jaké má školní výkony, neřeší otázku jejich dalšího uplatnění. Školní úspěšnost je ovlivněna řadou činitelů nejen psychologických (někdy i biologicky daných), ale i sociálních

---

¹ srovnej: Keller J., Soumrak sociálního státu., 2009, strana 148

² srovnej: Havlík R., Kořá J., Sociologie výchovy a školy, 2002

(rodinná a ekonomická situace, vzdělání a zkušenosti rodičů, tlak vrstevníků, médií, pedagogové, školy atd.). Celá společnost, její struktura, preferované hodnoty a postoje, ovlivňují v základu všechny členy a určují jejich možnosti rozvoje a naopak každý člověk formovaný společností ji následně ovlivňuje.¹

O současné hluboké krizi společnosti a krizi sociálního státu se mluví, stále hlasitěji, po celé Evropě. Dokonce to vypadá, že tvrdá kritika sociálního státu ze strany jedněch a zoufalá snaha druhých zachránit z něj, co se snad zachránit ještě dá, tvoří v současnosti ústřední osu veškeré politiky. Posílit otřesený sociální kontrakt v podmínkách moderní společnosti znamená pokusit se nalézt a vybalancovat rozpory mezi sektorem tržní ekonomiky a zásadami demokratické politiky a občanské kultury. Postupující krize sociálního státu je souběžnou krizí národního státu, trhu práce i nukleární rodiny. Řada problémů, jimž sociální stát čelí, pochází přímo zevnitř společnosti. Cesta se hledá těžce, globalizace, rychlé změny ve společnosti a narůstající rozdíly ve společenském postavení přináší řadu problémů, a každý z nich je výzvou pro sociální stát – proces stárnutí populace, rostoucí křehkost rodin, nezaměstnanost, korupce atd.²

Řešení všech těchto společenských problémů sebou přináší i zvýšené sociální výdaje. Současná finanční krize si naopak žádá úspory a škrty především v sociální oblasti, do které můžeme zahrnout i školství se způsoby a možnostmi vzdělávání z veřejných zdrojů. To by naopak mělo být prioritou jednotlivých států - umožňovat vzdělávání a rozvíjet potenciál každého jedince, nezávisle na jeho finančních možnostech a původu. Zdá se, že některé společnosti a politické aparáty upřednostňují nevzdělanou populaci, protože *té se vládne lépe*, než společnost vzdělanou a přemýšlející. Je nutné si ovšem uvědomit, že:

„Když stoupá příliv, stoupají všechny lodě.“³

Každá společnost potřebuje spokojené občany, takové, kteří mají uspokojeny základní životní potřeby. Dnes již víme, že *nejen chlebem živ je člověk*. A tak k základním potřebám patří uspokojování nutnosti přežití - jídlo,

¹ srovnej: Havlík R., Kořá J., Sociologie výchovy a školy, 2002, strana 11 - 41

² srovnej: Keller J., Soumrak sociálního státu., 2009, strana 9 - 38

³ konference ECHA Praha, 2008, příspěvek - Renzulli J.

bydlení, ale také potřeba vzdělávání, seberealizace i potřeba kultury a sociální komunikace. Při přerozdělování veřejných finančních prostředků je důležité si stanovit priority společnosti, investovat nejen do směrů, které "hoří", ale myslet i na budoucnost a na prevenci, a to na všech úrovních, ministerstvech, krajích i obcích. Měl by vítězit "zdravý rozum" nad mamonem a krátkodobou politikou. *Neprospělo by městu Brnu a jeho občanům, více než nová fontána či tzv. Brněnský orloj, umístěný na náměstí Svobody, zachovat a udržet v činnosti soubor Janáčkova divadla?* Zdravá, spokojená a vzdělaná společnost, která má ve svém žebříčku hodnot vysoce postavený smysl pro pomáhání a solidaritu, vyprodukuje určitě další generace se stejným zaměřením.

Celá řada lidí si již uvědomuje, že společnost je vzájemně provázána a je v zájmu celku zajistit kvalitní život široké vrstvě obyvatel, ne jen skupince vyvolených. Je třeba si připustit, že každý člověk si nenesení do života potenciál úspěšného podnikatele. Také uklízečky, prodavačky, popeláři, zedníci a zaměstnanci různých profesí jsou přínosem pro společnost, i když výrazně nezvyšují HDP. Již píseň Jana Wericha „*Ten umí to a ten zas tohle*“ vyjadřuje přesvědčení o potřebě spolupráce a význam přínosu pro společnost od každého jedince: „...*ten umí to a ten zas tohle a všichni dohromady udělají moc.*“¹ V Americe a Francii se již také objevuje volání, některých bohatých podnikatelů, po zvýšení daní pro velké prosperující společnosti. Uvědomují si, že bez kupní síly běžných občanů, kterých je na světě nejvíce, se společnost dál nedostane.

Existuje jakási přímá souvislost mezi výchovou a budoucností země. Toho si byl dobře vědom už pan Masaryk a některé jeho úvahy jsou i dnes velmi aktuální: „***Škola nepřestí člověka jen individuálně, ale i kolektivně, vychovává ho pro společnost, pro demokracii.***“²

Ve své bakalářské práci jsem se věnovala vzdělávání nadaných žáků a studentů v České republice. Cílem mé diplomové práce byla komparace se systémem vzdělávání nadaných dětí v Kanadě. Chtěla jsem navázat na svá zjištění a poznatky ze vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami

---

¹ srovnej: www.supermusic.sk, září 2011

² srovnej: Welchová Tatiana, in Rodina a škola: Masarykovy názory na výchovu a školství, 2011, strana 22 - 23

v ČR. Při studiu odborné literatury, vzdělávacích dokumentů Kanady a různých studií jsem zjistila, že vzdělávací systém Kanady je velmi zajímavý a v dostupné literatuře není popsán. Komparace vzdělávacích systémů napomáhají k jejich zdokonalování, existují však především komparace vzdělávacích systémů Evropských států. Popis kanadského vzdělávacího systému je složitý už proto, že provincie a teritoria Kanady mají vzdělávání ve svých kompetencích, a tak jsou v systémech jednotlivých teritorií odchylky. Vzdělávání nadaných dětí i studentů je z velké části integrováno do běžného vzdělávání, a proto jsem svůj záměr komparace a analýzy vzdělávání nadaných rozšířila na popis a studium celého vzdělávacího systému, který jsem doplnila i o své vlastní zkušenosti.

Využívám osobních kontaktů s kanadskými učiteli z provincie Ontario a pomocí rozhovorů se snažím popsat a analyzovat systém kanadského vzdělávacího systému. Oba tyto systémy jsou financovány z veřejných zdrojů a současná školská politika obou zemí prochází transformací. Zjistila jsem, že základ a priority vzdělávání jsou velmi podobné, ale značné rozdíly mají především v přístupu k řešení a zajišťování pomoci a podpory pedagogům.

Při zpracovávání diplomové práce, při vypracovávání kazuistik, analýze dokumentů a studiu literatury v průběhu dvou let jsem zjistila, že mezi našimi učiteli vládne negativní atmosféra. Jsou unavení, přetížení, nespolupracují, často negativně přistupují ke změnám a reorganizacím, cítí se neuznaní společností. Jsou nedostatečně finančně ohodnoceni a cítí se také ohrožováni jednáním žáků, studentů i rodičů. Cílem mé diplomové práce je popis a analýza kanadského vzdělávacího systému a výzkum postojů kanadských pedagogů, jejich spokojenosti s vlastním vzdělávacím systémem, finančním ohodnocením i s vnímáním jejich profese veřejností.

1. Sociální stát

*„Žádná společnost není tak bohatá, aby si mohla dovolit promrhat byt' jen jediný talent.“¹
A. Einstein*

Jako **sociální stát** je označován stát, který usiluje o zajištění blahobytu, přesněji podmínek slušného žití pro své občany. Vymezení pojmu je však velmi obtížné a napanuje o něm shoda, což je způsobeno rozmanitostí podob sociálního státu. Originální anglický termín „*welfare state*“ byl poprvé použit v roce 1939 k popisu situace ve Spojeném království. Po druhé světové válce se rozšířil v západním světě a začaly jím být označovány systémy sociální politiky vyspělých zemí, později pak přímo tyto země.²

1.1. Vznik a úkoly

Sociální stát nevznikl z žádné přírodní nutnosti. Je vysoce pravděpodobné, že sociální stát by nikdy nevznikl, pokud by všichni lidé ve společnosti měli dostatečně velký majetek, pokud by všichni podnikatelé prosperovali a všichni zaměstnanci měli práci, pokud by lidem nehrozily nemoci, pokud by se manželé nerozváděli a muži neopouštěli rodiny, pokud by lidé nestárli a neodcházeli do důchodu. Sociální stát vznikl a v řadě zemí se rozvíjel stovku let především proto, aby se všem občanům mohlo dostat zhruba takové míry bezpečí a jistoty, kolik zaručuje lidem majetným jejich majetek. Lidé touží po majetku mimo jiné právě proto, že je v kritických životních situacích dokáže vcelku spolehlivě zajistit. Potřebu určitého zajištění a určitého bezpečí mají ovšem i lidé nemajetní. Sociální stát jim tuto potřebu pomáhá uspokojit. Působí tak jako „velký pojišťovatel“ nemajetných.³

Aby mohl sociální stát účinně neutralizovat negativní dopady trhu na sociálně, musí ve větší či menší míře dekomodifikovat určité sociální služby, musí je zpřístupnit nesolventním vrstvám. Musí sáhnout k výrazné redistribuci příjmů, aby vyrovnal šance na zvládnání sociálních rizik mezi různě zámožnými

---

¹ srovnej: Mihulová A., Svoboda M., Vědomí pokory, rozhovor s Einsteinem, 2008

² srovnej: Havlík R., Koťa J., Sociologie výchovy a školy, 2002

³ srovnej: Keller J., Soumrak sociálního státu., 2009, strana 8 – 12

skupinami obyvatelstva, a musí vyvinout mechanismy solidarity, které přesahují její tradiční, předmoderní, přirozené formy.

Sociální stát je nezbytným doplňkem tržního systému. Trh zaměřený na svůj bezmezný růst vtahuje členy společnosti do úmorné mašinérie. Produkce a reklama vytváří nabídku stále většího a lákavějšího množství prožitků. Podle **Jana Kellera**: „*Reklama, bez níž je trh nemyslitelný, tak provádí jakousi "asociální izolaci", kdy lidem sugeruje, že základním předpokladem pro uspokojení jejich nejvnitřnějších tužeb a snů je další modernizace služeb.*“¹ Ta část populace, která není schopná s narůstajícím tržním tempem držet krok, se stává závislou na kompenzačním mechanismu – a tím je právě sociální stát, se svými dávkami a službami. Čím více trh a reklama apelují na soukromý konzum, tím více se rozkládají vazby solidarity a vzájemné pomoci, a o to víc je zapotřebí sociálního státu, který tyto přirozené vazby nahrazuje umělou, řízenou solidaritou.

Sociální stát je schopen hladce fungovat, pokud se může opřít o partnery. Na jedné straně o funkční trh práce, který je schopen poskytovat zájemcům plnohodnotná zaměstnání a platit jim za práci tolik, aby se mohli zabezpečit nejen pro případ krátkodobé nezaměstnanosti a nemoci, ale také na dobu, až odejdou do penze. Na druhé straně potřebuje stát ke svému fungování soudržnou rodinu, která je schopná podporovat své členy.²

1.2. Sociální souvislosti života

Každý člověk žije a jedná, prožívá a utváří se v sociálních souvislostech našeho života. Tvoří je lidé a mezilidské vztahy, společensko-politické a ekonomické poměry, v nichž žijeme, a které na nás doléhají v dobrém i ve zlém, ať si je uvědomujeme či ne, dále pak kultura a média. Kultura orientuje a vede lidi k hodnotám a cílům, o které je třeba usilovat, k přijetí norem a zásad, kterými je třeba se řídit, k zastávání postojů a pravd, jejichž sdílení z lidí dohromady vytváří soudržnou pospolitost.³

---

¹ srovnej: Keller J., Soumrak sociálního státu, 2009, strana 18

² srovnej: Možný I., Rodina a společnost, 2008

³ srovnej: Řezáč J., Sociální psychologie, 1998

Sociální souvislosti života ovlivňují osobnost v širokém spektru jejích charakteristik a projevů. Sociální souvislosti na jedné straně působí na tělesnost, zdraví a celkovou kondici člověka a na druhé straně ovlivňují oblast duchovní, naše „Já“. To je vpředeno do mezilidských vztahů, že k sobě samým procítáme až životem mezi lidmi tím, že jsme vystaveni jejich nárokům, že se s nimi srovnáváme, že se s nimi ztotožňujeme, že se vymezujeme, necháváme se inspirovat. Prostřednictvím pohledu druhých lidí na nás si ujasňujeme, kým jsme, jací jsme a co dokážeme. S tím souvisí fakt, že se vždycky rodíme do nějakých sociálních útvarů, interakčních sítí, skladby sociálních rolí, které je třeba vykonávat.¹

Sociální skutečnost nás vždy předchází, vytyčuje nám náš životní směr a cestu. Záleží na našich schopnostech, potenciálních možnostech, jestli a jak je dokážeme využít. K plnohodnotnému využití potenciálu a rozvoji již od dětství, nám napomáhá především rodina a dále pak škola. Fakt, že se někdo stane úspěšný, jen částečně leží na jeho individuální snaze. Velkou roli hraje dobré načasování – musíte začít s určitým oborem ve vhodnou dobu a musíte mít okolo sebe ideální podmínky. Cokoli se člověku děje, není jen na jeho zodpovědnosti. Ačkoli každý může svůj osud nějakým způsobem ovlivnit, je tu stále společnost okolo něj, která má velký vliv na to, co se každému z nás bude dít. Co děláme jako komunita jeden pro druhého, je stejně tak důležité jako to, co děláme sami pro sebe.²

Ovšem, jestliže chceme vyniknout v jakékoli profesi, nezáleží pouze na okolí, je potřeba tréninku. Podle studie psychologa K. Anderse Ericssona na Akademii múzických umění, jsou k dosažení úspěchu vždy zapotřebí správná motivace, podmínky a především tvrdá práce. Chceme-li obstát ve zvoleném oboru, musíme mít za sebou 10 000 hodin tréninku. Podle novináře a spisovatele Malcoma Gladwella, který se studií podrobně zabývá ve svém bestselleru „*Mimo řadu*“, zatím prý nikdo nenarazil na skutečně prvotřídního mistra, který by měl odcvičeno méně.³ Gladwel to dokazuje na příběhu několika známých a úspěšných lidí. Například to, že většina lidí má nyní v počítači software od Billa Gatese, není

¹ srovnej: Helus Z., Sociální psychologie pro pedagogy, 2007, strana 15 - 65

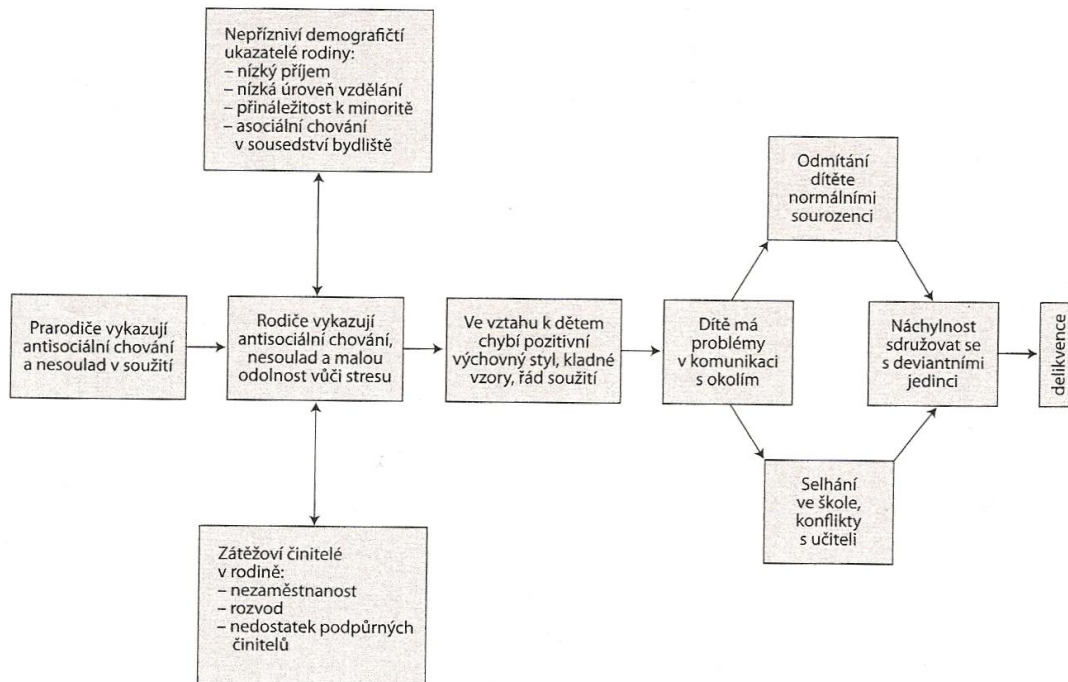
² srovnej: Možný I., Rodina a společnost, 2008

³ srovnej: Čechová Hensen, in Psychologie dnes: Nadání versus píle, 2011, strana 20 - 21

zásluha jeho génia. Ve svém životopise uvádí, že již v šedesátých letech měl k dispozici ve své elitní škole jako v jedné z mála počítačovou učebnu, kde trávil veškerý svůj čas. Vynechával ostatní hodiny a veškerou energii dal do programování. Získal tím náskok proti ostatním – v té době měl počítač málokdo a téměř nikdo na něm netrávil tolik času od raného mládí. Hvězdnou aureolu bourá i kolem skupiny Beatles. Geniální hudebníci – nikoli. Pouze měli neuvěřitelný trénink. Během dvou let hráli v Hamburku téměř sedm dní v týdnu, často i osm hodin denně. Po této přípravce se pak den ze dne stali slavnými.¹

Tedy nejenom naše postoje, osobnost, motivy, hodnoty, ale také prostředí, společnost, lidé, se kterými se setkáme, životní situace, podmínky a náhody, ovlivňují naše životní cesty.²

Podle G. R. Pattersona (1989) negativní řetězení sociálních souvislostí pak napomáhá vzniku delikventního chování.³

obr. 1

Schéma řetězení sociálních souvislostí, srovnej in Helus Z., Sociální psychologie pro pedagogy 2007

¹ srovnej: Čechová Hensen, in Psychologie dnes: Nadání versus píle, 2011, strana 20 - 21

² srovnej: Kraus B., Poláčková V., Člověk, prostředí, výchova, 2001

³ srovnej: Helus Z., Sociální psychologie pro pedagogy, 2007, strana 42

1.3. Vliv rodiny

Rodina je jednou ze základních strukturálních složek společnosti a to složkou zcela základní, pokud jde o zajišťování péče o děti a mládež, zejména pak o vytváření prvopočátečních předpokladů rozvoje osobnosti v socializačním procesu. „*Rodina je základem společnosti, jaká rodina – takové děti.*“ Na vývoj a utváření osobnosti působí všechny stránky rodinného prostředí.¹

Jak uvádí Velký sociologický slovník, je rodina „*nejdůležitější společenská skupina a instituce, která je základním článkem sociální struktury i základní ekonomickou jednotkou a jejímiž hlavními funkcemi je reprodukce trvání lidského biologického druhu a výchova, respektive socializace, potomstva, ale i přenos kulturních vzorů a zachování kontinuity kulturního vývoje.*“²

Rodina je základním činitelem demografického vývoje (rodinný cyklus vázaný na biologické fáze od narození po smrt), sociální struktury (tvoří ji spíše sítě vztahů rodin než jedinců), ekonomické (rodiny plní ekonomické funkce, jsou hospodařícími domácnostmi) i kulturní (diferencovaně reprodukuje základní normy, hodnoty, kulturní vzorce společnosti). To podtrhuje, že rodina je nejen skupinou (vztahy členů a jejich organizace), ale i institucí (závazným systémem uspořádání a pravidel soužití). Zajišťuje kontinuitní i diskontinuitní společenské procesy, zabezpečuje pro jedince i společnost nejzákladnější funkce, zprostředkuje je mezi individuem a celkem společnosti. Poznatky o životní úrovni rodin, možnostech osobního a profesního růstu jejich členů, jejich kulturní úrovni, o problémech či deviacích a rozkladu rodin tak vypovídají i o poměrech ve společnosti. Rodina jako společensky schválená forma soužití lidí je právem předmětem silné sociální kontroly.³

Rodina je základním životním prostředím dítěte. Nejen, že dítě obklopuje, ale také se do něj promítá. Odráží se v jeho vlastnostech, vtiskuje svou pečeť jeho jednání. Dítě je výrazným produktem rodiny. Očima své rodiny (matky, otce) se na sebe dívá, hodnotí své projevy, výkony. Dítě zvnitřňuje (interiorizuje) klima

¹ srovnej: Kohoutek R. a kolektiv, Základy sociální psychologie, 1998

² srovnej: Vodáková A., Petrusek M., Velký sociologický slovník, 1996

³ srovnej: Havlík R., Kořan J., Sociologie výchovy a školy, 2002

rodinného soužití, rodinné nároky a požadavky, rodinnou morálku, zájmy, cíle, styl rodinného soužití. Žákovi/studentovi nelze porozumět, nelze se v něm vyznat, nevidíme-li jej v kontextu a na pozadí rodinného života, do kterého přináleží. Celou řadu konkrétních výchovných i vzdělávacích problémů nelze úspěšně vyřešit opatřeními adresovanými pouze žákovi. Velmi často je jedinou cestou k nápravě taktní ovlivňování rodičů, kteří dospějí za pomoci učitele k hlubšímu a kritičtějšímu náhledu za svou odpovědnost za dítě, a ujasní si, jak a s jakými důsledky ovlivňují formování jeho osobnosti a rozhodnou se pro žádoucí změnu v uplatňování svého vlivu.¹

Každá rodina má svůj – **socioekonomický status**, který významně koreluje s řadou ukazatelů osobnosti, výkonu, kariérního sebeprosazení, životní a školní úspěšnosti. Jeho základ tvoří sociální vrstva (třída), ke které jedinec přináleží na základě prestiže povolání, příjmů, vzdělání a celkové kultivaci, kulturního kapitálu rodiny.² Kulturní kapitál je jako každý jiný kapitál zdrojem. Je to bohatství, které odlišuje ty jedince nebo celé rodiny, jež ho vlastní, od těch, kteří jej nevládní. Kulturní kapitál dětí tvoří jejich:

- *kulturní aktivity* – návštěvy divadel a výstav, obliba četby, sledování televize
- *kulturní znalosti* – znalosti o osobnostech české a světové kultury
- *mimoškolní aktivity* – jazykové kurzy, umělecká činnost, sportovní aktivity³

Záleží na jednotlivých společnostech v jaké míře a jak finančně i časově dostupné aktivity rodinám nabídnou. A následně pak na struktuře a zaměření rodiny, jak je využije.

---

¹ srovnej: Možný I., Rodina a společnost, 2008

² srovnej: Helus Z., Sociální psychologie pro pedagogy, 2007

³ srovnej: Katrňák T., Odsouzení k manuální práci, 2004

1.4. Výuka jako řízená socializace

Škola je institucí zabezpečující tzv. sekundární/školní socializaci dětí a mladistvých. Sekundární v tom smyslu, že navazuje na primární, tj. výchozí, základní socializaci rodinnou. Podstatou školní socializace je, že je systematickým, řízeným a odborně kvalifikovaným působením, zabezpečujícím především vzdělávací rozvoj osobnosti dětí a mládeže. Jádrem školní socializace je vyučování a učení, jehož komponenty jsou:

- **učivo**, které stanovuje její obsah
- **cíle**, které stanovují její společenský účel a motivační přitažlivost
- **metody**, které stanovují postupy vedoucí k dosažení cílů
- **hodnocení**, jež určuje dosahovanou kvalitu výuky¹

Tyto složky jsou realizovány součinností lidí, pomocí výukové komunikace, která ovšem nemusí být vždy zcela funkční. Nemusí vždy zcela jednoznačně napomáhat socializačnímu účelu výuky. Mnozí žáci nabývají v jejím průběhu negativní vztah ke škole a vzdělávání, pochybují o vlastní způsobilosti něco se dobře naučit a být úspěšnými, nevyužívají svého potenciálu, rezignují nebo vzdorují, namísto toho, aby vynaložili větší úsilí. Proto je prvotním a důležitým úkolem každého pedagoga osvojení výukové komunikace, sebekontrola a sebereflexe s následným vytvářením dobrých vztahů, vstřícného prostředí školy, aby minimalizovali příčiny školního neúspěchu studentů.²

		STABILITA PŘÍČIN	
		příčiny stálé	příčiny proměnlivé
SITUAČNÍ PŘÍČINY	vnější	dobré nebo špatné rodinné prostředí, těžké učivo,...	rozptýlenost po návratu z dovolené, štěstí, smůla,....
	vnitřní	schopnosti, nadání,....	způsob přípravy, vynaložené úsilí,.....

obr. 2

Tabulka příčin, srovnej in Helus Z., Sociální psychologie pro pedagogy, 2007, strana 242

¹ srovnej: Helus Z., Sociální psychologie pro pedagogy, 2007, strana 203 - 227

² srovnej: Cangelosi J., Strategie řízení třídy, 1994, strana 21 - 29

V současné civilizaci, kterou lze charakterizovat jako společnost vědění (znalostní společnost), nabývají edukační procesy na důležitosti. Učení a vzdělávání se dnes přikládá podobný význam, jaký v historii lidstva sehrála průmyslová revoluce.¹ Úroveň vzdělanosti významně koreluje i s odolností lidí vůči společensky dysfunkčním extrémům a závislostem, napomáhá vývoji zdravého způsobu a kvality života lidí. Z toho vyplývají pro českou společnost a školu některé naléhavé úkoly:

- ✓ **překonávání selektivní diskriminace**, eliminace znevýhodňování některých skupin populace co do přístupu k vyššímu vzdělání
- ✓ **zabezpečování funkční gramotnosti**, důslednější orientaci práce s žáky na využitelnost poznatků, důslednější orientace na vzdělanost
- ✓ **otevření školy všem zájemcům o vyšší vzdělání**
- ✓ **posílení vědomí významu vzdělání** pro životní úspěch a kvalitu života, a to jak u samotných žáků a studentů, tak u jejich rodičů i v celkovém klimatu společnosti²

Pojmem společnost se označuje nejobecnější systém lidského soužití, můžeme ji definovat jako velké sociální seskupení, které sdílí totéž geografické teritorium a je podřízeno téže politické autoritě a převažujícím kulturním očekáváním.³

Pomocí společností ke zlepšování vzdělávacích systémů může srovnávací (komparativní) pedagogika, která označuje jednak teorie, jednak výzkumné aktivity, které se zabývají zkoumáním charakteristik a fungováním vzdělávacích systémů různých zemí, jejich popisem, srovnáváním a hodnocením.

Poznátky ze **srovnávací pedagogiky** (z mezinárodní komparace vzdělávacích systémů) jsou důležité z toho důvodu, že ovlivňují postoje ke vzdělávání ve vlastní zemi, umožňují vzdělávací systém v dané zemi hodnotit a také jej ovlivňovat. Komparace vzdělávacích systémů má také velmi důležitou intervenční funkci. Termín intervenční komparativní pedagogika označuje deskripce a analýzy zahraničních vzdělávacích systémů, které jsou zaměřené na praktické využívání poznatků, podle zásady „*učit se ze zkušenosti jiných*.“⁴

---

¹ srovnej: Průcha J., Přehled pedagogiky, 2000

² srovnej: Helus Z., Sociální psychologie pro pedagogy, 2007

³ srovnej: Jandourek J., Průvodce sociologií, 2008

⁴ srovnej: Průcha J., Srovnávací pedagogika, 2006

2. Výdaje na školství a činnost OECD

Edukační procesy v kterékoli zemi probíhají v závislosti na sociální struktuře a sociálních charakteristikách její populace, jsou ovlivňovány institucemi, které vytvářejí vzdělávací politiku a samozřejmě je ovlivňují také finanční možnosti států.¹

Výdaje na vzdělávání v **České republice** plynou v rozhodující míře z veřejných zdrojů. V souladu se správními kompetencemi je převážná část prostředků státního (centrálního) rozpočtu poskytována prostřednictvím kapitoly MŠMT. Systém financování je od roku 1992 postaven nikoli na financování podle institucí, ale na metodě *per capita*, již se rozděluje většina prostředků rozpočtové kapitoly školství. Další prostředky poskytují zřizovatelé škol a školských zařízení, tedy kraje a obce, a to ze svých rozpočtů. Jejich příjmy pocházejí z daní, vybíraných většinou centrálně, stanoveným procentem jsou pak přidělovány krajům a obcím.²

Ministerstvo:

- ✓ stanovuje základní principy financování škol a školských zařízení
- ✓ předkládá podklady pro sestavení návrhu státního rozpočtu
- ✓ stanoví závazné zásady pro přidělování prostředků
- ✓ přiděluje prostředky školám a školským zařízením, které zřizuje samo nebo které zřizuje církev
- ✓ přiděluje prostřednictvím krajů finanční prostředky institucím, které zřizují kraje a jiní zřizovatelé
- ✓ přiděluje finanční prostředky nad stanovený rozsah školám a školským zařízením všech zřizovatelů, pokud v nich probíhají pokusné či rozvojové programy vyhlášené ministerstvem
- ✓ přiděluje finanční prostředky veřejným a v omezené míře i soukromým školám
- ✓ kontroluje využití přidělených prostředků³

¹ srovnej: Průcha J., Moderní pedagogika, 2002

² ÚIV, Praha, 2011, Struktury vzdělávání a odborné přípravy v Evropě

³ srovnej: www.msmt.cz, září 2011

Kapitálové výdaje škol a školských zařízení a provozní výdaje, které nejsou přímými vzdělávacími výdaji, hradí jejich zřizovatelé. Finanční prostředky na přímé vzdělávací výdaje, tj. zejména na platy učitelů a ostatních pracovníků a na učební pomůcky, hradí MŠMT. Tyto prostředky jsou rozdělovány prostřednictvím rozpočtů krajů, a to na základě počtu žáků a stanovených jednotkových výdajů – normativů. Republikové normativy stanoví ministerstvo pro čtyři věkové kategorie odpovídající jednotlivým vzdělávacím úrovním: 3-5, 6-15, 16-18 a 19-21 let. Pátý normativ je stanoven pro děti/žáky umístěné v zařízeních ústavní výchovy.¹

Krajský úřad na základě zásad a ukazatelů definovaných ministerstvem stanoví krajské normativy přímých vzdělávacích výdajů na jednotku výkonu, tj. na žáka v daném druhu školy a v příslušném vzdělávacím programu. Vychází přitom ze svého dlouhodobého záměru, z náročnosti vzdělávacích programů apod. Krajské normativy zahrnují i zvýšené výdaje spojené s výukou osob se speciálními vzdělávacími potřebami. Krajský úřad přiděluje prostředky školám a školským zařízením, které zřizuje a základním a mateřským školám, které zřizují obce. Všechny školy mohou z vlastní iniciativy využívat i další finanční zdroje, např. od sponzorů, z pronájmu místností či sportovišť.²

Základní školy mohou například využívat možnosti čerpání finančních prostředků z Operačního programu *Vzdělávání pro konkurenceschopnost*. Jedná se o víceletý tematický program v gesci MŠMT ČR, v jehož rámci je možné v období 2007 – 2013 čerpat peníze z Evropského sociálního fondu, jednoho ze strukturálních fondů Evropské unie. Tento program je zaměřen na oblast rozvoje lidských zdrojů prostřednictvím vzdělávání ve všech jeho formách. Globálním cílem tohoto operačního programu je rozvoj vzdělanosti společnosti, aby se posílila konkurenceschopnost Česka prostřednictvím modernizace systémů počátečního učení a zlepšení podmínek ve výzkumu a vývoji. Smyslem projektu je podpořit rozvoj oblastí, které se dlouhodobě ukazují jako problematické v rámci vzdělávání na základních školách. Mezi priority patří podpora rozvoje znalostí, schopností, a dovedností v oblasti cizích jazyků, matematiky, přírodních věd,

---

¹ srovnej: www.msmt.cz, srpen 2011

² ÚIV, Praha, 2011, *Struktury vzdělávání a odborné přípravy v Evropě*

informačních a komunikačních technologií, čtenářské a informační gramotnosti, finanční gramotnosti a podpora inkluzivního vzdělávání.¹ Grantové projekty jsou uzavírány v rámci globálních grantů, jež jsou vyhlašovány kraji ČR a jsou realizovány na území příslušného kraje. Maximální délka projektu jsou tři roky. V rámci globálního grantu „Zvyšování kvality ve vzdělávání“ uzavírají základní školy s příslušným krajem smlouvy o realizaci grantového projektu, který je financován ze státního rozpočtu ČR a Evropského sociálního fondu.²

Soukromé a církevní školy mohou vyžadovat školné, církevní školy je zpravidla nevyžadují. Výše školného není nijak regulována. Soukromé školy dostávají státní dotace na neinvestiční výdaje z MŠMT prostřednictvím krajských úřadů. Výdaje na investice jsou kryty ze školného a z jiných soukromých zdrojů. Nicméně v celkovém objemu zdrojů převažují prostředky ze státního rozpočtu. Normativy pro jednotlivé druhy soukromých škol a obory vzdělávání každoročně stanoví ministerstvo na základě zákona o poskytování dotací soukromým školám.³

Státní veřejné školství je poskytováno zdarma všem Kanadčanům, kteří splní věkové limity a mají povolení pobytu. Výdaje na vzdělávání v **Kanadě** tedy pochází především od provinčních a místních vlád, které jsou plně zodpovědné za vzdělávání ve svém regionu. Podle kanadské ústavy rozhodují provinční vlády, jak mají pracovat jednotlivé školské rady, jak získávají peníze, jakou mají samosprávu. Ve většině provincií jsou voleni místní správci/komisaři, kteří sestavují a spravují roční rozpočet, schvalují pronájmy, podporují učitele, pomáhají rozvíjet místní politiku školy, budují školy, nakupují spotřební materiál. V některých provinciích mají školní rady moc vybírat místní daně z majetku, zatímco jinde poskytují veškeré finanční prostředky radám pouze ministerstva školství jednotlivých provincií.⁴

Dochází k přerozdělování veřejných prostředků – daní, které jsou shromažďovány místní vládou nebo úřady s daňovou pravomocí. Předpisy jednotlivých provincií, které jsou každoročně revidované, stanovují strukturu

---

¹ srovnej: Odbor školství, mládeže a tělovýchovy MMB, in Brněnský metropolitán: Co nabízí školy?, říjen 2011

² srovnej: Odbor školství, mládeže a tělovýchovy MMB, in Brněnský metropolitán: Co nabízí školy?, říjen 2011

³ srovnej: www.msmt.cz, září 2011

⁴ srovnej: www.cea-ace.ca, srpen 2011

grantů, které nastavují výši finančních prostředků pro každou školskou radu (školský úřad) v provincii na základě různých faktorů, například podle počtu studentů, zvláštních potřeb a umístění škol, osídlení regionu atd. Kanadské školské rady zajišťují průběh vzdělávání, personální zajištění škol, financování a mají mimo jiné na starost i důchodové zajištění pedagogů.

V letech 2005-06 dosáhly veřejné výdaje na vzdělávání 75,7 miliard dolarů vynaložených na všech úrovních vzdělávání. To představuje 16,1 procent celkových veřejných výdajů. Z tohoto počtu:

- 40,4 miliard dolarů na základní a střední vzdělávání
- 30,6 miliard dolarů pro vyšší odborné vzdělávání
- 4,6 miliard dolarů pro ostatní typy vzdělávání¹

Školství v Kanadě se skládá ze dvou systémů: veřejného a odděleného. Oddělený systém provozují převážně římskokatolické církevní školy, financované právě z veřejných rozpočtů. Školy, které fungují mimo veřejné systémy podporované z daní, nazývané soukromé nebo „*nezávislé*“ školy, existují v každé provincii. Tyto školy byly zřízeny jako alternativy k veřejnému systému na bázi náboženství, jazyka, sociálního nebo akademického statutu. Podléhají osnovám a standardům stanoveným každou provincií. Soukromé školy mají méně studentů ve třídě než veřejné školy. Školné na soukromých školách stanovuje provincie nebo škola sama, je vysoké a zpravidla se pohybuje od 4 000 – 9 500 CAD ročně. Veřejné školy jsou zdarma.²

Výdaji a celými koncepcemi školství se zabývá ***Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD)***, která vydává od roku 1996 každoročně publikaci *Education at a Glance (EaG)*, která vzniká na základě spolupráce expertů a institucí zapojených do programu *Indicators of Education Systems – Systém ukazatelů školských systémů (INES)* a sekretariátů OECD. Publikace je určena zejména tvůrcům vzdělávací politiky v jednotlivých zemích a expertům zabývajícím se školstvím. Zveřejněné indikátory se zabývají strukturou vzdělávacích systémů, kvalitou výstupů ze vzdělávání a v neposlední

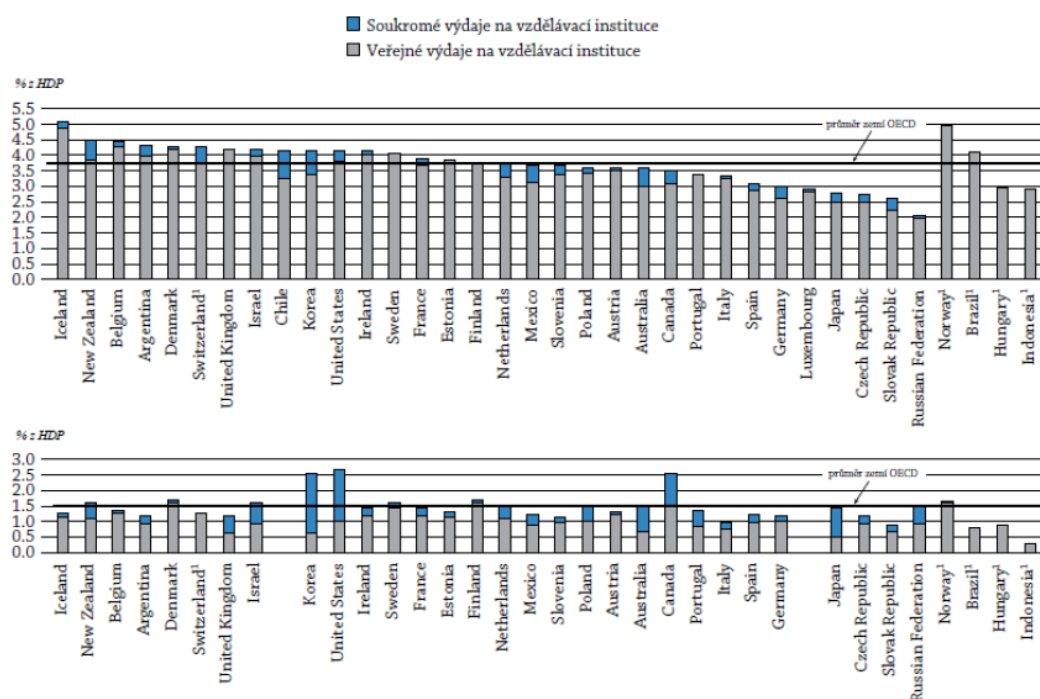
¹ srovnej: www.visualeconomics.com/how-countries-spend-their-money, srpen 2011

² srovnej: www.cmec.ca, květen 2011

řadě i možnými politickými vlivy a dalšími faktory souvisejícími s výstupy ze vzdělávání (návratnosti investic do vzdělávání).¹

Získat spolehlivé statistické údaje z jednotlivých zemí OECD je záležitost složitá vzhledem k tomu, že jednotlivé země realizují sběr dat různými způsoby a v různých časových horizontech. Z těchto důvodů jsou informace v EaG zveřejňovány zpravidla s dvouletým zpožděním. V publikaci jsou údaje za členské země OECD (Austrálie, Rakousko, Belgie, Kanada, Chile, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Německo, Řecko, Maďarsko, Island, Irsko, Izrael, Itálie, Japonsko, Korea, Lucembursko, Mexiko, Nizozemsko, Nový Zéland, Norsko, Polsko, Portugalsko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Turecko, Spojené království a Spojené státy), za partnerské země (Brazílie, Ruská federace) a další čtyři země spolupracující s OECD (Čína, Indie, Indonésie, Jihoafrická republika).²

Výdaje na vzdělávání jako procento HDP podle úrovní vzdělávání
(Z veřejných a soukromých zdrojů, podle úrovní vzdělávání a finančních zdrojů.)

obr. 3

OECD. Tabulka B2.3, Annex 3 (www.oecd.org/edu/eag2011), UNESCO³

¹ srovnaj: www.oecd.org/edu/eag2011, červen 2011

² ÚIV, Praha, 2011, České školství v mezinárodním srovnání

³ srovnaj: www.oecd.org/edu/eag2011, říjen 2011

Publikace EaG OECD obsahuje čtyři hlavní kapitoly:

1. *Výsledky vzdělávání a výnosy ze vzdělávání* – zabývá se výsledky vzdělávání a tím, kolik lidí vzdělávání ukončuje v jednotlivých populačních skupinách. Zahrnuje indikátory týkající se vzdělanosti obyvatelstva, prostřednictvím kterých jsou údaje porovnávány i mezi jednotlivými věkovými skupinami obyvatel, a které mohou být využity pro současnou vzdělávací politiku v oblasti vzdělávání. Snaží se odpovědět na otázky: „*Jaké jsou ekonomické výnosy ze vzdělání? Jak drazí jsou absolventi? Co ovlivňuje ochotu investovat do vzdělání? Které obory studia si studenti vybírají? Jaké jsou společenské dopady vzdělávání?*“ aj.

2. *Finanční a lidské zdroje vložené do vzdělávání* - kapitola je zaměřena na indikátory financování vzdělávání v jednotlivých zemích z různých pohledů. Hodnoty mohou být podnětem pro formování vzdělávací politiky, odrážejí v sobě vzdělávací politiku minulého období. Hodnoty těchto indikátorů je nutné zohlednit při interpretaci dalších charakteristik vzdělávacích systémů – např. výše výdajů na jednoho žáka, studenta má spojitost i s průměrnou velikostí třídy, s průměrným počtem žáků na pedagoga, ovlivňuje podmínky a tím i průběh celého vzdělávacího procesu. Zabývá se tím – „*Kolik stojí student? Kolik z bohatství státu je vynaloženo na vzdělávání? Jaké jsou veřejné a soukromé výdaje na vzdělávání?*“¹ apod.

3. *Přístup ke vzdělávání, účast na něm a průchod vzdělávací soustavou* - kapitola obsahuje indikátory charakterizující jednotlivé vzdělávací systémy z pohledu vzdělávací politiky, kontextu vzdělávání a výkonu vzdělávací soustavy. Jsou zde zařazeny indikátory týkající se účasti na vzdělávání, migrace studentů, přechodů ze vzdělávání na trh práce a vzdělávání dospělých. Indikátory mohou poskytnout informace směřující k vytipování uzlových bodů vzdělávacích systémů, ve kterých je v současné době nutný zásah do vzdělávací politiky a mohou odhalit i části vzdělávacího systému, ve kterých se může projevit nerovný přístup ke vzdělávání. „*Kdo se účastní vzdělávání? Kdo studuje v zahraničí a kde? Kolik dospělých se účastní vzdělávání a učí se?*“ atd.

---

¹ ÚIV, Praha, 2011, České školství v mezinárodním srovnání

4. *Školní prostředí a organizace škol* – kapitola zahrnuje indikátory charakterizující pracovní podmínky učitelů a podmínky pro výuku žáků, jako jsou např. pracovní doba učitelů, vyučovací doba učitelů, finanční ohodnocení učitelů, počet hodin, které žáci stráví výukou ve škole. Součástí jsou indikátory zabývající se hodnocením výsledků žáků a rovnováhy vzdělávacích příležitostí a výstupů ze vzdělání. Odpovídá na otázky: „*Kolik času stráví žáci ve třídě? Jak jsou učitelé odměňováni? Kolik času stráví učitelé vyučováním? Jak jsou školy hodnoceny?*“ aj.¹

Od svého počátku OECD zdůrazňovala významnou úlohu vzdělání a lidského kapitálu při řízení hospodářského a společenského rozvoje. Po půl století od jejího založení se fond lidského kapitálu v členských zemích dramaticky rozvinul. Přístup ke vzdělávání dospěl do stadia, že lidé v zemích OECD se vzdělávají i po ukončení povinné školní docházky. Zároveň se změnil pohled zemí na výstupy ze vzdělávání a země přešly od pohledu „*více je lépe*“ a od prostého měření investic a účasti ve vzdělávání ke kvalitativnímu pohledu, tedy ke zkoumání kvality získaných kompetencí. V globalizující se ekonomice, ve které měřítkem úspěšnosti vzdělávání již není zlepšení národních standardů, ale fungování vzdělávacích systémů v mezinárodním měřítku, zaujímá OECD centrální roli tím, že poskytuje ukazatele úspěšnosti vzdělávání, které nejsou jenom hodnotící, ale napomáhají formovat vzdělávací politiku jednotlivých zemí.²

Během posledních padesáti let expanze vzdělávání přispěla v mnoha zemích k transformaci společnosti. OECD vždy kladla důraz na důležitost lidských schopností pro ekonomický a společenský rozvoj. V roce 1961 vznikla teorie lidského kapitálu a později byly zformulovány a testovány modely měřící pozitivní vztah mezi růstem na národní úrovni a indikátory lidského kapitálu, zejména dosaženým vzděláním. Vzhledem k tomu, že byl prokázán vztah mezi vzděláním a dalším rozvojem, země se snažily lépe porozumět výstupům ze vzdělávání a porovnávat se v oblasti vzdělávání v mezinárodním měřítku.³

---

¹ srovnej: ÚIV, Praha, 2011, České školství v mezinárodním srovnání

² srovnej: www.oecd.org/edu/eag2011, srpen 2011

³ srovnej: Průcha J., Srovnávací pedagogika, 2006

Od sedmdesátých let minulého století se OECD stala hlavním propagátorem modelu celoživotního vzdělávání. Formulovala, co je to lidský kapitál („- *znalosti, dovednosti, schopnosti a vlastnosti, jež zjednodušují tvorbu osobních, společenských a ekonomických hodnot a blahobytu*“), a s tím související koncept společenského kapitálu. Vyvinula i komplexní rámec pro definování klíčových kompetencí, které označila za **kompetence nepostradatelné pro kvalitní život**. Prostřednictvím národních expertů se OECD podařilo vytvořit spolehlivé mezinárodní indikátory charakterizující vzdělávací systémy z mnoha pohledů a tak, aby byly mezinárodně porovnatelné – ISCED (příloha č. 1).¹

Spolu se zlepšováním kvality mezinárodních indikátorů roste potenciál možného ovlivnění vývoje vzdělávacích systémů jednotlivých zemí. Indikátory mohou nastartovat změny tím, že upozorní na špatné výsledky v oblasti dosažených výsledků vzdělávání v porovnání s mezinárodními standarty. Podle OECD systematické analýzy ukazují různorodost použití a dopadů ukazatelů:

- poukazují na to, co je ve vzdělávání možné, indikátory mohou napomoci zemím optimalizovat existující vzdělávací politiku, ale také napomáhají uvědomit si, co je příčinou současného stavu
- indikátory napomáhají zemím nastavit politické cíle jako měřitelné cíle na základě toho, čeho dosáhly jiné vzdělávací systémy, identifikovat politické nástroje a stanovit směry reformem
- pokud země využijí indikátory jako doporučení, mohou lépe odhadnout tempo pokroku v oblasti vzdělávání. Indikátory ukazují, že vzdělávací reformy je často obtížné iniciovat z politické úrovně vzhledem k tomu, že výsledky se projeví až v dalších vládních obdobích a někdy až v dalších generacích.²

Indikátory vzdělávání zpracované OECD hrají významnou roli při dávání cílů národních výsledků do souvislosti, nastavují míry a mohou napomoci lepšímu zpracovávání národních reformem. V nejjednodušší podobě to je např. volání

---

¹ srovnej: Průcha J., Srovnávací pedagogika, 2006

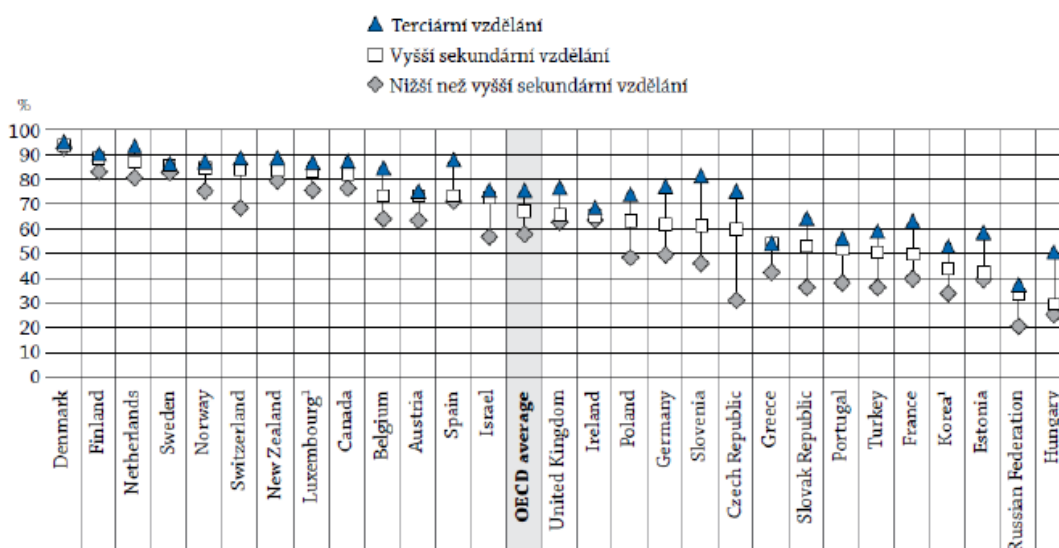
² srovnej: www.oecd.org/edu/eag2011, srpen 2011

veřejnosti po vyšších standardech, které politici a administrativa nemohou ignorovat. Nejedná se pouze o tradiční ekonomické ukazatele úspěchu jednotlivce, jako jsou příjmy, zaměstnanost a HDP na obyvatele, ale roste také zájem o neekonomické aspekty ovlivňující pocit pohody a sociální pokrok, jako je životní spokojenost, občanská angažovanost či zdraví. Ukazuje se, že společnost není tak soudržná, jak má – měla by být, a že občané nejsou tak zdraví a šťastní, jak si zaslouží.¹

V několika zemích OECD došlo ke značnému poklesu občanské angažovanosti – k volební účasti, dobrovolnictví a mezilidské důvěře. Jsou to změny, které mohou mít významné a trvalé následky pro kvalitu demokratických společností. Zdravotní stav populace je také velkým problémem v mnoha zemích. Zvyšuje se výskyt civilizačních onemocnění, to vede k výraznému snížení kvality života mnoha lidí a k rostoucím veřejným výdajům na zdravotní péči. Velké množství literatury naznačuje, že vzdělávání je pozitivně spjato s rozmanitými společenskými přínosy, jako je lepší zdraví, větší občanská angažovanost či snížení kriminality. Malý, ale narůstající počet studií naznačuje, že vzdělání má na tyto sociální dopady pozitivní vliv. Výzkum také ukazuje, že vzdělání může být poměrně efektivním prostředkem pro zlepšení zdraví a snížení kriminality.²

Podíl dospělých spokojených se svým životem podle úrovně nejvyššího dosaženého vzdělání (2008):

obr. 4

OECD. Tabulka A11.1 Annex 3 (www.oecd.org/edu/eag2011), UNESCO³

¹ srovnaj: www.oecd.org/edu/eag2011, září 2011

² ÚIV, Praha, 2011, České školství v mezinárodním srovnání

³ srovnaj: www.oecd.org/edu/eag2011, září 2011

Testování mladých lidí z pohledu osvojených znalostí a dovedností pro život se provádí prostřednictvím projektu PISA (Programme for International Student Assessment), který je nejrozsáhlejším nástrojem pro posuzování výsledků vzdělávání a přeměny veřejné politiky. Šetření PISA mají tříletou periodicitu, která začala v roce 2000 a poukázala na velké rozdíly mezi zeměmi z pohledu toho, co studenti znají a co mohou dělat na konci povinné školní docházky. Z výsledků také vyplývá, že jedním z nejčastějších faktorů, který ovlivňuje dosažené výsledky vzdělávacího systému, je výše výdajů na žáka. Vlády mnoha zemí používají výsledky průzkumu PISA jako výchozí bod pro průzkum vzdělávacích politik a praktik jiných zemí, které tyto země uplatnily pro dosažení lepších výsledků ve vzdělávání.¹

Přehled uskutečněných výzkumů PISA:

Rok	Hlavní testovaná oblast	Počet zemí	Počet škol v ČR	Počet žáků ČR
2000	Čtenářská gramotnost	32	253	9 400
2003	Matematická gramotnost	41	260	9 900
2006	Přírodovědná gramotnost	56	246	9 000
2009	Čtenářská gramotnost	65	290	7 500

obr. 5

Tabulka uskutečněných výzkumů PISA, podle www.oecd.org/edu/eag2011, září 2011

V roce 2009 se podle tříletého klíče testovala především gramotnost čtenářská. „*Čtenářská gramotnost je schopnost porozumět psanému textu, zabývat se jím, přemýšlet o něm, používat ho k dosažení vlastních cílů, k rozvoji vlastních vědomostí a potenciálu a k aktivní účasti ve společnosti.*“²

V České republice výzkum PISA realizuje Ústav pro informace ve vzdělávání, příspěvková organizace Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Cílem výzkumu je zjistit nejen to, jakými vědomostmi a znalostmi mladí lidé disponují, ale i to, jak jsou schopni nabyté poznatky využívat v běžných životních situacích a jak jsou připraveni své znalosti zúročit a uplatnit ve společnosti.³

¹ srovnej: www.oecd.org/edu/eag2011, srpen 2011

² ÚIV, Praha, 2010, Hlavní zjištění výzkumu PISA 2009, Umíme ještě číst?

³ srovnej: www.uiv.cz, srpen 2011

Čeští žáci dosáhli v testu **čtenářské gramotnosti** pouze podprůměrných výsledků. Jejich výsledky jsou srovnatelné např. s výsledky rakouských a slovenských žáků; avšak žáci ze sousedního Polska, Německa a také žáci z Maďarska dopadli lépe. Česká republika se rovněž nachází mezi pěti zeměmi OECD, ve kterých došlo od roku 2000 k významnému zhoršení výsledků (Austrálie, Švédsko, Rakousko a Irsko).¹

Čeští žáci mají největší problémy s posuzováním obsahu a formy textu. Lépe na tom jsou s vyhledáváním informací v textu a jejich zpracováním, nicméně i v tom jsou podprůměrní. V České republice vzrostlo zastoupení žáků s nedostatečnou úrovní čtenářských kompetencí, kteří by mohli mít problémy při dalším studiu. Nejslabšího průměrného výsledku ve čtenářské gramotnosti dosáhli žáci 9. ročníku v Moravskoslezském a Karlovarském kraji, výsledky žáků Ústeckého a Olomouckého kraje byly jen o trochu lepší.²

Nejlépe si v posuzování čtenářské gramotnosti vedli studenti z víceletých gymnázií, dále pak ze čtyřletých gymnázií, SOŠ a SOU s maturitou, základních škol a nejhůře skončili studenti ze SOŠ a SOU bez maturity a speciálních škol. V testech lépe obstáli studenti, kteří mají alespoň jednoho rodiče, který má středoškolské vzdělání ukončené maturitní zkouškou.³

Kromě testů, které se zaměřovaly na úlohy v oblasti čtenářské gramotnosti, poskytovali žáci v doprovodném dotazníku kromě jiného i informace o svých názorech a postojích k četbě. Pro třetinu českých žáků je čtení oblíbenou činností, pro třetinu je ale naopak ztrátou času. Nejlepší vztah ke čtení mají žáci gymnázií, nejméně zajímavé je pro žáky středních odborných škol bez maturity. V rozmezí devíti let (2000–2009) se v České republice rapidně zmenšil počet žáků, kteří uvedli, že čtou denně nějakou dobu pro radost.⁴

---

¹ srovnej: www.oecd.org/edu/eag2011, srpen 2011

² ÚIV, Praha, 2010, Hlavní zjištění výzkumu PISA 2009, Umíme ještě číst?

³ srovnej: www.uiv.cz, duben 2011

⁴ srovnej: www.uiv.cz, srpen 2011

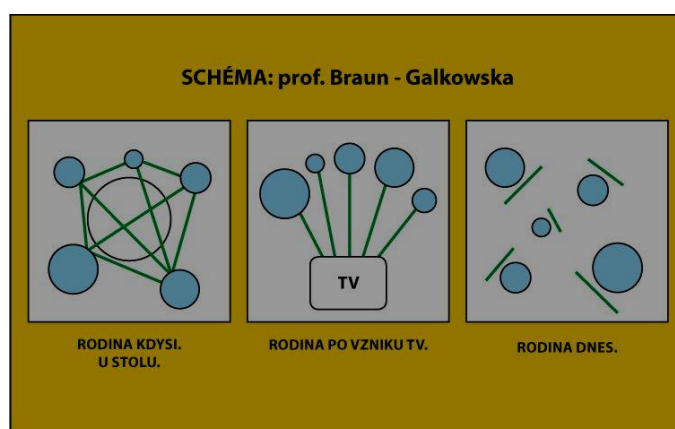
„Národ, který málo čte, málo ví. Národ, který málo ví, přijímá špatná rozhodnutí – doma, v obchodě, u soudu, u volební urny. Nevzdělaná většina může přehlasovat vzdělanou menšinu – to je velice nebezpečný aspekt demokracie.“

Jim Trelease, „The Read-Aloud Handbook“¹

Příkladem reakce na výsledky studií může být narůstající podpora projektu „*Celé Česko čte dětem*“². Vznikl proto, aby si společnost uvědomila, jak obrovský význam má pravidelné čtení dítěti pro jeho emocionální vývoj a pro formování návyku číst si v dospělosti. Vědci a praktikové shodně tvrdí, že pravidelné hlasité předčítání učí dítě jazyku a myšlení, rozvíjí jeho paměť a obrazotvornost, obohacuje ho o vědomosti a vzorce morálního chování, posiluje jeho sebevědomí.

Pravidelné předčítání v přátelské atmosféře je spolehlivý a účinný způsob, jak se může čtení stát pro dítě stejně přitažlivým, či dokonce ještě přitažlivějším, než televize. Právě to je ta správná cesta, jak dát dítěti pocítit jeho důležitost, projevit mu svou lásku, nenásilně rozvíjet jeho jazykové dovednosti a všeobecné vědomosti a formovat jeho vlastní návyk a potřebu číst si s chutí rovněž v dospělosti. Společné čtení je vítanou formou moudrého kontaktu s dítětem a vynikající výchovnou metodou, která je také základem dalšího rozvoje osobnosti. Nedostatky v péči o rané dětství našich dětí se nám nyní projevují v dorůstající populaci.

„Čtenářem se nikdo nerodí, čtenářům je třeba ukázat cestu.“²

obr. 6

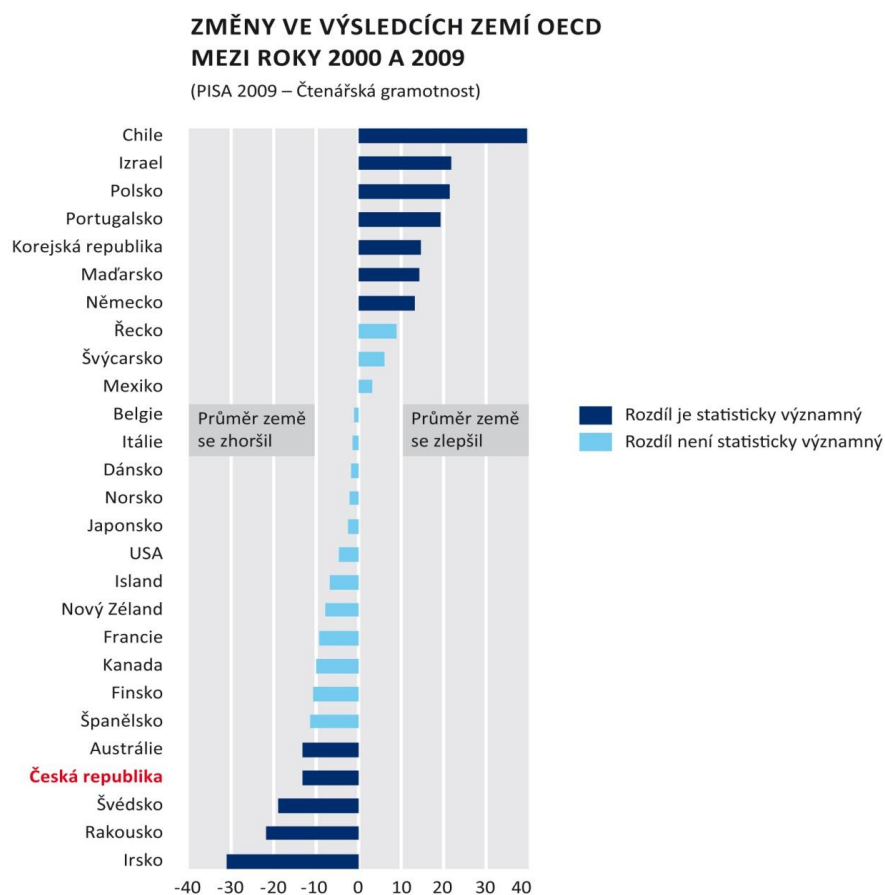
Problematika současné komunikace v rodině, srovnej in www.celeceskoctedetem.cz

¹ srovnej: Trelease J., in www.celeceskoctedetem.cz, srpen 2011

² srovnej: www.celeceskoctedetem.cz, srpen 2011

V testech **matematické gramotnosti** byl výsledek českých žáků průměrný, avšak v období od roku 2003 do roku 2009 se výsledky českých žáků zhoršily nejvíce ze všech zemí, které se obou cyklů výzkumu zúčastnily. Z výzkumu vyplývá, že horší výsledky se týkají všech druhů škol s výjimkou škol speciálních, které zůstaly zhruba na stejné úrovni.

Přírodovědná gramotnost - výsledek byl průměrný. Za poměrně krátké časové období od roku 2006 do roku 2009 doznaly výsledky českých žáků druhého nejvyššího zhoršení mezi zúčastněnými zeměmi. Ke zhoršení došlo ve všech druzích škol kromě středních odborných škol bez maturity, kde se výsledky téměř nezměnily.¹

obr. 7
MŠMT, Praha, 2010, Shrnutí výzkumu PISA 2009, Čtenářská gramotnost

¹ ÚIV, Praha, 2010, Hlavní zjištění výzkumu PISA 2009

Ekonomické důsledky zlepšení nebo zhoršení gramotnosti žáků se projeví až v dlouhodobém horizontu. Národohospodářský ústav se podílel na zpracování studie – *Analýza dopadu úrovně vzdělanosti žáků na dlouhodobý hospodářský růst České republiky a deficity průběžného důchodového systému*.¹

Z doprovodných dotazníků PISA 2009 dále vyplynulo, že pro české žáky není škola místem, kam by chodili rádi. Více než polovina všech patnáctiletých žáků se ve škole často nudí a třetina do školy nechce chodit vůbec. Nejlepší vztah ke škole mají žáci čtyřletých gymnázií, přesto se ve škole nudí téměř polovina z nich. Na víceletá gymnázia dle vlastních slov nechce chodit čtvrtina posuzovaných patnáctiletých žáků.²

Je třeba zdůraznit, že všechna tato testování musí být posuzována z více stran. Záleží na typu školy, způsobu získávání dat, anonymitě dotazníků, motivaci studentů, ale také na vybavenosti školy, klimatu školy a především na postojích a kvalitě pedagogů. Je třeba vzít v potaz, že dotazník je sice velmi frekventovaná metoda k získávání dat v pedagogickém výzkumu, ale současně jí bývá oprávněně vytýkáno, že nezjišťuje to, jací respondenti skutečně jsou, ale jen to, jak sami sebe vidí, nebo chtějí, aby byli viděni.³

Proto také rozdíly ve výsledcích žáků uvnitř škol a mezi školami jsou vysvětlovány socioekonomickým zázemím žáků. Škola může velmi ovlivnit výsledky svých žáků, přitom jejich charakter a působení se mohou velmi lišit i podle toho, jací žáci ji navštěvují. Existence velkých rozdílů mezi školami není pro vzdělávací systém příznivá, protože svědčí o selektivitě vzdělávacího systému, která je v přímém rozporu s rovnými vzdělávacími příležitostmi pro všechny žáky.⁴

---

¹ ÚIV, Munich D., Ondko P., Analýza dopadu úrovně vzdělanosti žáků, www.uiv.cz, duben 2011

² ÚIV, Praha, 2010, Hlavní zjištění výzkumu PISA 2009

³ srovnej: Chrástka M., Metody pedagogického výzkumu, 2007

⁴ srovnej: www.uiv.cz, červen 2011

3. Česká republika

Česká republika vznikla v lednu 1993, kdy se Česká a Slovenská federativní republika rozdělila na dva státy. Rozkládá se na ploše 78 866 km². Je to malá vyspělá země s dlouhou průmyslovou tradicí a mimořádně dlouhou tradicí vzdělanosti nejširších vrstev obyvatelstva.¹ Česká republika, ač mladá, má pestrou stoletou historii a prošla mnohými změnami. Pochází z ní světově známí rodáci, kteří jsou neoddělitelně spjati a zasloužili se o rozvoj sociálního státu a pěstování školství. Z pohledu sledované problematiky mezi nejvýznamnější osobnosti například patří **Tomáš Akvinský** (1225 – 1274), dominikánský mnich, který byl přesvědčen, že společnost má usilovat o "obecné dobro", jehož podmínkou je jednota, řád a mír. Hierarchické uspořádání společnosti vyplývá z přirozené individuální nerovnosti lidí. Sociální rozpory má překonávat křesťanská solidarita, v jejím zájmu se mají jednotlivci a jednotlivé společenské stavy podrobit řádu své společnosti. S příznivým vztahem k hlubšímu vzdělávání širokých vrstev se setkáváme na prahu 15. století v českém reformačním hnutí – v husitství. Jeho ideový zakladatel **Jan Hus** (1371 – 1415) byl významnou osobností Univerzity Karlovy a svou iniciativou přispěl k prohloubení jejího národního charakteru. Husitský ideál gramotnosti širokých vrstev lidu dále rozvíjela jednota bratrská, která prohloubila pozitivní vztah ke vzdělávání a zabezpečila je širokou sítí bratrských škol.²

Vynikající český myslitel **Jan Ámos Komenský** (1592 – 1670), poslední biskup jednoty bratrské, teolog, polyhistor a pedagog, položil svým dílem základy novodobé pedagogiky. Komenský je nejčastěji citovaným myslitelem ve světové pedagogické literatuře. Základním didaktickým zákonem Komenského, který důsledně uplatňoval v celé své nauce, byl požadavek učit všemu příkladem, pravidlem a praxí, tento požadavek je zdůrazňován i v dnešní době.³

Císařovna **Marie Terezie** (1717 – 1780), uherská a česká královna, zavedla v Čechách povinnou školní docházku pro děti ve věku od 6 do 12 let,

---

¹ srovnej: www.czech.cz, květen 2011

² srovnej: Jůva J., Stručné dějiny pedagogiky, 2003

³ srovnej: Jůva J., Základy pedagogiky, 2001

aby se zvýšila obecná vzdělanost obyvatelstva. Všeobecný řád školní, oficiálně vydaný 6. prosince 1774, upravoval mimo jiné i síť škol. V obcích, kde byla fara, byly zřízeny farní čili triviální školy, v nichž hlavními předměty bylo čtení, psaní a počítání. V krajských městech to byly školy hlavní, kde byla výuka rozšířena i o předměty poskytující praktické dovednosti pro povolání.¹

Další významnou a neopominutelnou osobností je **Tomáš G. Masaryk** (1850 – 1937), první profesor sociologie Karlovy Univerzity, který věnoval problémům výchovy, školy, studentů a jejich společenského postavení řadu statí a přednášek.² Důležitost školy viděl ve vzbuzení zájmu, který přetrvává a podněcuje člověka k pozorování a všímavosti. Ve školách by podle něj nemělo jít o množství zapamatovaného učiva, ale o osvojení si přesnosti, pozornosti a schopnosti samostatně a správně řešit zadané úkoly, důraz by měl být kladen na porozumění životu. „*Ne slepá autorita rodičů, ne pasivní poslušnost dítěte, vymáhaná věčným okřikováním a hubováním, ale výchova příkladem.*“³

Svým přístupem k lidem, pokrokovými názory a inovatorstvím proslavil české území také **Tomáš Baťa** (1876 – 1932).

ČR po „*sametové revoluci*“, od roku 1989, funguje na zásadách tržního hospodářství a plurality politických stran. V posledních padesáti letech prošla ČR, ale také evropská a světová společnost, zvláště rozsáhlými a hlubokými změnami. Tyto změny neustávají, naopak se rozšiřuje a prohlubuje jejich rozsah, a stále se urychluje jejich tempo. Jsou založeny na rozvoji vědy a techniky a na paralelním růstu ekonomiky, zasahují do oblastí života společnosti a kladou stále větší nároky na všechny její členy, na jejich přípravu a vybavenost. „*Úroveň vzdělání, kvalita i výkonnost vzdělávacího systému a především míra toho, jak společnost dokáže využít tvůrčího potenciálu všech svých členů, se staly rozhodujícím činitelem dalšího vývoje společnosti i ekonomiky.*“⁴

Česká republika leží ve středu Evropy a od roku 2004 je členem Evropské unie. Z toho jí plynou i povinnosti a zodpovědnost za vzdělávání nejen vůči svým obyvatelům, ale také vůči celému společenství.

---

¹ srovnej: www.panovnici.cz/marie-terezie, duben 2011

² srovnej: Jůva J., *Stručné dějiny pedagogiky*, 2003

³ srovnej: Čapek K., *Hovory s T. G. Masarykem*, 2009

⁴ MŠMT, Praha, 2001, *Národní program rozvoje vzdělávání v ČR*

3.1. Národní program rozvoje vzdělávání v ČR

Národní program rozvoje vzdělávání v ČR vznikl na základě usnesení vlády ČR č. 277 ze dne 7. dubna 1999, která v něm – v návaznosti na programové prohlášení z července 1998 – schválila *hlavní cíle vzdělávací politiky*. Přijaté cíle se staly východiskem „*Koncepce vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v ČR*“ zveřejněné MŠMT dne 13. 5. 1999. Ministerstvo se touto koncepcí přihlásilo k zásadě, že rozvoj školství a všech dalších vzdělávacích institucí a aktivit, podílejících se na utváření národní vzdělanosti, se má v budoucnosti vyvozovat z obecně přijatého rámce vzdělávací politiky a jasně vymezených střednědobých a dlouhodobých záměrů, které mají být veřejně vyhlášeny v podobě závazného vládního dokumentu, tzv. „Bílé knihy“. Jedná se o strategický dokument, který připravuje řada států a následně z něj vychází.¹

Česká **Bílá kniha** je pojata jako systémový projekt, formulující myšlenková východiska, obecné záměry a rozvojové programy, které mají být směrodatné pro vývoj vzdělávací soustavy ve střednědobém horizontu. Stala se závazným základem, z něhož vycházely konkrétní realizační plány rezortu, s přesahem do širší sféry vzdělávání, jak je předpokládají zákony o školství a vládní strategické plánování sociálně ekonomického rozvoje. Zároveň je česká Bílá kniha otevřeným dokumentem, který byl v pravidelných intervalech zkoumán a v souladu se změnami společenské situace revidován a obnovován.²

Paralelně s pracemi na dokumentu a ve vzájemné koordinaci s nimi probíhala tvorba a projednávání návrhu nového školského zákona, který pro sektor regionálního školství představuje legislativně závazný mechanismus správy a řízení školství. Bílou knihu a zákon lze proto chápat i při odlišné dikci jako vzájemně se doplňující nástroje proměn českého vzdělávání. Časovým horizontem strategického dokumentu byl rok 2005, v některých jeho částech s potřebným zřetelem k období do roku 2010.³ Vyjadřuje vládní záměry v oblasti vzdělávání a z nich vyplývající legislativní a organizační opatření a rozvojové programy.⁴

---

¹ srovnej: www.msmt.cz, duben 2011

² srovnej: MŠMT, Praha, 2001, Národní program rozvoje vzdělávání v ČR

³ srovnej: www.msmt.cz, květen 2011

⁴ srovnej: MŠMT, Praha, 2001, Národní program rozvoje vzdělávání v ČR

3.2. Legislativa ve školství

Česká republika po roce 1989 prochází četnými změnami a tak i české školství reaguje na proměny společnosti. Národní program rozvoje vzdělávání v ČR nastínil směry, kterými se má ubírat české školství, a které následně podpořila poslanecká sněmovna vydáním nových zákonů a četných vyhlášek.

K 1. lednu 2005 vstoupil v platnost nový zákon:

✓ **Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)**, nahradil nejen dosavadní školský zákon, ale i zákon o školských zařízeních a zákon o státní správě a samosprávě ve školství. Stanoví zásady a cíle vzdělávání, dvoustupňový systém tvorby vzdělávacích programů (dokumentů), jimiž se má cílů dosahovat a výchovně-vzdělávací soustavu, která je má realizovat. Zákon upravuje režim dlouhodobých záměrů, jimiž se stanovuje strategie rozvoje výchovně-vzdělávací soustavy na národní i regionální úrovni a výročních zpráv, jimiž se vykazuje její naplňování. Stanoví délku a způsob plnění povinné školní docházky pro jednotlivé vzdělávací úrovně, stanovuje podmínky pro vstup, organizaci vzdělávání a ukončení studia. Nově také definuje osoby se zvláštními vzdělávacími potřebami a dává přednost jejich integraci do běžných tříd před odděleným vzděláváním. Dále zákon upravuje správní problematiku – právní postavení škol, veřejných i soukromých, jejich zřizování, registraci, financování, postavení a kompetence ředitele a kompetence jednotlivých správních úrovní, tj. obcí, krajů a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, popř. dalších ministerstev. Zákon vytyčuje jako obecné cíle vzdělávání¹:

„ a) rozvoj osobnosti člověka, který bude vybaven poznávacími sociálními způsobilostmi, mravními a duchovními hodnotami pro osobní a občanský život, výkon povolání nebo pracovní činnosti, získávání informací a učení se v průběhu celého života,

b) získání všeobecného vzdělání nebo všeobecného a odborného vzdělání,

---

¹ Zákon č. 561/2004 Sb., Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v platném znění

c) *pochopení a uplatňování zásad demokracie a právního státu, základních lidských práv a svobod spolu s odpovědností a smyslem pro sociální soudržnost,*

d) *pochopení a uplatňování principu rovnosti žen a mužů ve společnosti,*

e) *utváření vědomí národní a státní příslušnosti a respektu k etnické, národnostní, kulturní, jazykové a náboženské identitě každého,*

f) *poznání světových a evropských kulturních hodnot a tradic, pochopení a osvojení zásad a pravidel vycházejících z evropské integrace jako základu pro soužití v národním a mezinárodním měřítku,*

g) *získání a uplatňování znalostí o životním prostředí a jeho ochraně vycházející ze zásad trvale udržitelného rozvoje a o bezpečnosti a ochraně zdraví.*¹

Dále zákon uvádí, že: *„Vzdělávání poskytované podle tohoto zákona je veřejnou službou.“*

✓ **Zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících** a o změně některých zákonů, upravuje (s účinností od 1. 1. 2005) předpoklady pro výkon činnosti pedagogických pracovníků, jejich další vzdělávání, kariérní systém a odměňování. Zahrnuje také paragrafy o dalších pracovnících ve školství jako např.: vychovatel, učitel náboženství, speciální pedagog, psycholog, asistent pedagoga, trenér apod.² Stanoví obecná pravidla pro rozsah přímé pedagogické činnosti, který je podrobně stanoven v **Nařízení vlády č.75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků**. Nařízení stanovuje týdenní rozsah v přehledné tabulce (příloha č. 2). Určuje také možnosti snížení rozsahu přímé pedagogické činnosti pro zástupce ředitele, učitele cizích jazyků atd. *„Učiteli – výchovnému poradci se snižuje týdenní rozsah přímé pedagogické činnosti*

a) v základní a střední škole s počtem žáků

1. do 150 o 1 hodinu týdně,

2. do 250 o 2 hodiny týdně,

¹ Zákon č. 561/2004 Sb., Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v platném znění

² Zákon č. 563/2004 Sb., Zákon o pedagogických pracovnících, v platném znění

3. do 550 o 3 hodiny týdně,
  4. do 800 o 4 hodiny týdně,
  5. nad 800 o 5 hodin týdně,
- b) v základní škole speciální s počtem tříd
1. do 7 o 1 hodinu týdně,
  2. do 12 o 2 hodiny týdně,
  3. nad 12 o 3 hodiny týdně.^{“1}

✓ **Zákon č. 306/1999 Sb. o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením** nahradil předchozí úpravu dotací prostřednictvím nařízení vlády.²

✓ **Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách³**, který byl mnohokrát novelizovaný, umožnil rozvoj neuniverzitního a soukromého sektoru v oblasti vysokého školství. Změnil právní postavení vysokých škol, které už (s výjimkou vysokých škol vojenské a policejní) nejsou institucemi státními, ale veřejnoprávními a disponují vlastním majetkem a širokou autonomií.

✓ **Zákon č. 179/2006 Sb. o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání** vstoupil v platnost v květnu 2006 (s platností od srpna 2007 plně).⁴ Tento zákon umožňuje dospělým získat plnohodnotný doklad o kvalifikaci dosažené prostřednictvím praxe a kurzů, aniž by museli chodit do školy.

✓ **Vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb** ve školách a školských poradenských zařízeních popisuje, co je obsahem poradenských služeb a kdo je může poskytovat. Ukládá ředitelům škol povinnost zabezpečit poskytování poradenských služeb ve škole zpravidla výchovným poradcem a školním metodikem prevence, školním psychologem či speciálním pedagogem. Tito mají poskytovat poradenské služby ve škole zaměřené, podle § 7 především na:

„a) prevenci školní neúspěšnosti,

¹ Zákon č. 563/2004 Sb., Zákon o pedagogických pracovnících, v platném znění

² Zákon č. 306/1999 Sb., Zákon o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, v platném znění

³ Zákon č. 111/1998 Sb., Zákon o vysokých školách, v platném znění

⁴ Zákon č. 179/2006 Sb., Zákon o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání, v platném znění

b) primární prevenci sociálně patologických jevů,
c) kariérové poradenství
d) odbornou podporu při integraci a vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, včetně žáků z jiného kulturního prostředí a žáků se sociálním znevýhodněním,
e) péči o vzdělávání nadaných a mimořádně nadaných žáků,
f) průběžnou a dlouhodobou péči o žáky s neprospěchem a vytváření předpokladů pro jeho snižování a
g) metodickou podporu učitelům při aplikaci psychologických a speciálně pedagogických poznatků a dovedností do vzdělávací činnosti školy.¹ (příloha č. 3)

✓ **Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných**, v platném znění blíže specifikuje možnosti vzdělávání nadaných dětí: „Individuální vzdělávací plán, Obohacování učiva, Akceleraci vzdělávání, Podpůrné programy, Vedení dokumentace, Zjišťování mimořádného nadání a Závěrečná doporučení a ustanovení.²

(1) V rámci akcelerace i obohacování učiva může učitel zvolit i metodu vrstevnického učení, kdy žák funguje ve třídě jako tutor. Při tomto přístupu však je nutné předcházet nebezpečí, že žák přestane rozvíjet své schopnosti, proto tato forma v žádném případě nesmí být nadužívána nebo dokonce využívána jako opatření jediné. Musí být dobrovolná a doporučuje se využívat v rozsahu maximálně 2 vyučovacích hodin týdně.

(2) Nadání se u konkrétního žáka může vyskytovat současně s další speciální vzdělávací potřebou (SPUCH, ADHD atd.), která může rozvoj nadání nebo jeho projevy znesnadňovat. Je třeba přihlížet také k okolnostem příslušnosti k jiné národnosti nebo etniku, která může ovlivňovat rozvoj

¹ Vyhláška č. 72/2005 Sb., Vyhláška o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, v platném znění

² Vyhláška č. 73/2005 Sb., Vyhláška o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků a studentů mimořádně nadaných, v platném znění

mimořádného nadání zejména na počátku vzdělávací dráhy, především ve vztahu ke špatné znalosti vzdělávacího jazyka. “¹

Tato vyhláška umožňuje učitelům zvolit model vzdělávání pro jednotlivé žáky, podle jejich specifických potřeb: Akceleraci - zrychlení, Rozšíření - obohacování osnov, Péči o nadané v rámci běžné třídy, Skupiny několika nadaných v rámci jedné třídy, Nadané děti v běžné třídě a speciální učitel, Nadané děti na část dne v jiné třídě, Speciální třídy v běžné škole, Individuální vzdělávací plán.

✓ **Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání**, která stanovuje formy zájmového vzdělávání, popisuje činnost středisek, klubů, družin a upřesňuje pravidla úplat.²

3.3. Rozdělení pravomocí

Státní správu ve školství vykonávají ředitelé škol a školských zařízení, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, krajské úřady, Česká školní inspekce, MŠMT, popřípadě jiné ústřední orgány (Ministerstvo vnitra, Ministerstvo obrany atd.). v jimi zřizovaných školách a školských zařízeních. U vysokých škol je správním orgánem MŠMT, kromě oblastí uvedených v názvu je v jeho kompetenci i oblast vědy. Pouze státní školy mají vedle MŠMT jako správní orgány i své zřizovatele – Ministerstvo obrany a Ministerstvo vnitra. Samosprávu ve školství vykonávají školské rady, obce a kraje. Vysoké školy jsou samosprávnými institucemi.³

MŠMT řídí výkon státní správy ve školství, připravuje legislativní normy a odpovídá za koncepci, stav a rozvoj vzdělávací soustavy jako celku. Ministerstvo připravuje legislativní normy pro výkonné i operativní činnosti, určuje centrální vzdělávací politiku a celkovou strategii tím, že zpracovává a zveřejňuje dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje výchovně-vzdělávací

---

¹ Vyhláška č. 73/2005 Sb., Vyhláška o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, v platném znění

² Vyhláška č. 74/2005 Sb., Vyhláška o zájmovém vzdělávání, v platném znění

³ srovnej: www.statnisprava.cz, červen 2011

soustavy, který předkládá ke schválení vládě. Vláda ho předkládá k projednání oběma komorám Parlamentu. Ministerstvo metodicky řídí a koordinuje tvorbu dlouhodobých záměrů vzdělávání a rozvoje výchovně-vzdělávací soustavy na úrovni krajů. Dlouhodobé záměry se od roku 2009 zpracovávají a vyhodnocují jednou za čtyři roky. Ministerstvo každoročně předkládá vládě výroční zprávu o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy. Vychází z výročních zpráv, které zpracovávají kraje a Česká školní inspekce. Ministerstvo určuje obsah vzdělávání.¹

Pro každou vzdělávací úroveň, pro jednotlivé obory na těchto úrovních a pro jazykové a základní umělecké vzdělávání vydává MŠMT rámcové vzdělávací programy (příloha č. 4), které jsou závazným základem pro tvorbu školních vzdělávacích programů. Pro každou vzdělávací oblast je uvedena její charakteristika, cílové zaměření a vzdělávací obsah (očekávané výstupy a učivo). Jednotlivé oblasti se člení do jednoho či více oborů. Pro průřezová témata je stanovena jejich charakteristika, přínos k rozvoji žáka a tematické okruhy. Důraz se klade především na výsledky vzdělávání. Nově jsou vymezeny i očekávané klíčové kompetence žáků. Velká pozornost je věnována hodnotovému systému žáka a jeho osobnostnímu a sociálnímu rozvoji, k čemuž mají přispět především průřezová témata. MŠMT akredituje vzdělávací programy pro jednotlivé vyšší odborné školy. Určuje míru vyučovací povinnosti učitelů na jednotlivých družích škol, určuje předpoklady pro odbornou a pedagogickou způsobilost pedagogických pracovníků, stanovuje formou vyhlášky zásady pro sestavování konkurzních komisí na vybrané funkce ve školství, jmenuje a odvolává ředitele institucí, které přímo zřizuje, a ústředního školního inspektora. Ministerstvo vede rejstřík škol a školských zařízení všech zřizovatelů.²

Kraje se ujaly svých kompetencí ve školství od 1. 1. 2003. Členové zastupitelstva, voleného občany, mezi sebou volí radu v čele s hejtmanem. Zastupitelstvo kraje zřizuje vždy výbor pro výchovu, vzdělávání a zaměstnanost. Správu školství zajišťuje příslušný odbor krajského úřadu. KÚ zpracovává dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v kraji, v souladu s dlouhodobým záměrem ČR. Každoročně zpracovává výroční zprávu o stavu

---

¹ srovnej: www.msmt.cz, červen 2011

² srovnej: www.msmt.cz, srpen 2011

a rozvoji vzdělávací soustavy v kraji. Kraje jsou zřizovateli vyšších odborných škol, středních škol, škol a školských zařízení pro žáky s postižením (včetně mateřských a základních škol), středních škol s vyučovacím jazykem národnostní menšiny, jazykových škol s právem státní jazykové zkoušky, základních uměleckých škol a školských zařízení sloužících uvedeným školám, včetně zařízení pro zájmové vzdělávání, a dalších institucí.

Obce nebo svazky obcí zřizují a po ekonomické stránce spravují mateřské a základní školy, zařízení školního stravování, eventuelně také základní umělecké školy, školská zařízení pro zájmové vzdělávání (mimoškolní činnost), školská účelová zařízení a další instituce. Zajišťují, aby bylo poskytováno školní stravování a zabezpečena péče o žáky mimo vyučovací dobu (s podstatnou finanční pomocí státu).¹

Hodnocení jednotlivých škol a školských zařízení provádí Česká školní inspekce jako orgán státní správy ve školství podřízený MŠMT. Jejím úkolem je zajišťovat a hodnotit ve školách (s výjimkou škol vysokých) a ve školských zařízeních výsledky vzdělávání, kvalitu správního a pedagogického řízení, pracovní podmínky učitelů, vyučovací materiály a vybavení, vykonávat kontrolu využívání finančních prostředků a kontrolovat dodržování obecně závazných předpisů. V čele inspekce je ústřední školní inspektor, který je jmenován MŠMT.

Výstupem inspekční činnosti jsou inspekční nebo tematické zprávy, protokoly o kontrole a výroční zpráva, která obsahuje souhrnné hodnocení výchovně-vzdělávací soustavy. V roce 2009/2010 působilo 240 školních inspektorů, 86 kontrolních pracovníků a 244 odborníků přizvaných z praxe. V tomto školním roce podala návrh na jeden výmaz z rejstříku škol. Učitele hodnotí ředitel, ředitele zřizovatel. Školským zákonem a příslušnou vyhláškou byla uložena školám a školským zařízením povinnost zpracovávat nejméně jednou za dva roky vlastní hodnocení školy jako podklad pro hodnocení Českou školní inspekcí. Většina škol toto hodnocení zpracovávala poprvé v roce 2007.²

---

¹ srovnej: www.msmt.cz, září 2011

² srovnej: www.csicr.cz, červen 2011

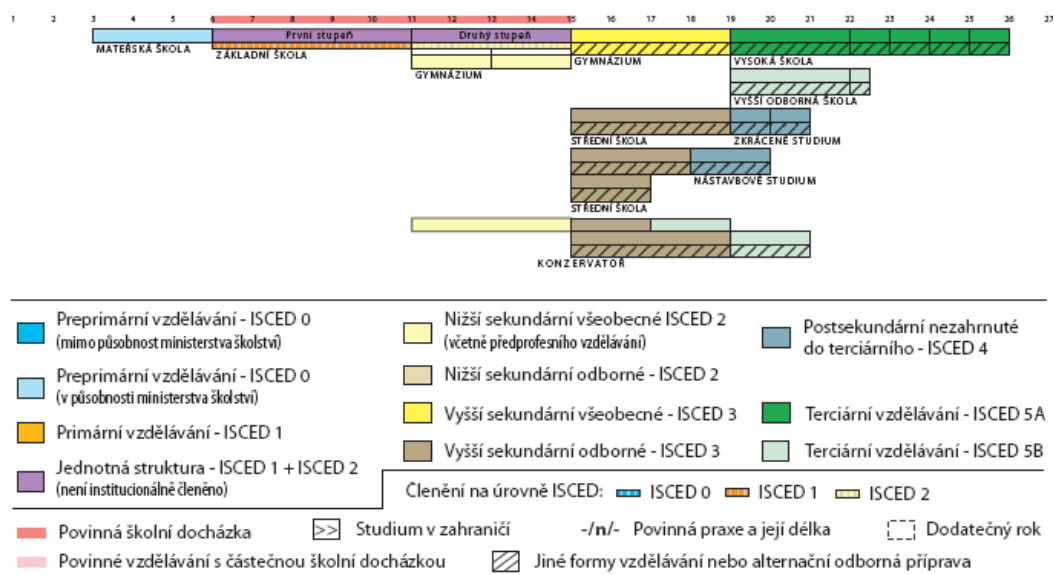

3.4. Vzdělávání

Struktura Českého školství je dána legislativní úpravou ČR. Zahrnuje všechny stupně vzdělávání:

- preprimární vzdělávání
- základní vzdělávání (primární a nižší sekundární vzdělávání)
- vyšší sekundární vzdělávání – vzdělávání na středních školách a konzervatořích
- postsekundární neterciální vzdělávání
- terciální vzdělávání – vyšší odborné vzdělávání a vysokoškolské vzdělávání
- další vzdělávání a odborná příprava – vzdělávání dospělých¹

Podle *Zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání* (školský zákon), je vzdělávání založeno na zásadách rovného přístupu, zohledňování potřeb jednotlivce, vzájemné úcty, respektu, názorové snášenlivosti a především bezplatného základního a středního vzdělávání státních občanů ČR nebo jiného členského státu Evropské unie na školách, které zřizuje stát, kraj, obec nebo svazek obcí.²

obr. 8

ÚIV, Praha, 2010, Graf organizace počátečního vzdělávání a odborné přípravy v ČR, ÚIV 2009/2010

¹ Ústav pro informace ve vzdělávání, Praha, 2010, Struktury systémů vzdělávání a profesní přípravy v Evropě, ČR 2009/10

² Zákon č. 561/2004 Sb., Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v platném znění

Mateřská škola poskytuje předškolní vzdělávání dětem ve věku 3-5 let. Vzdělávání není povinné, účast je však vysoká, v předškolním roce téměř 93 % dětí v příslušném věku. Dětem do 3 let jsou určeny jesle, které však nejsou součástí školské soustavy, jsou v kompetenci Ministerstva zdravotnictví; vzhledem k mateřské dovolené je navštěvuje jen 0,5 % příslušné věkové skupiny.¹

Povinná školní docházka je devítiletá (6-15 let věku). Žáci ji uskutečňují převážně (téměř 80 % příslušné populace) společně v základních školách organizovaných do dvou stupňů (5+4). Počínaje druhým stupněm však existují možnosti pokračovat v povinném vzdělávání v gymnáziích (po 5. ročníku v osmiletém, po 7. ročníku v šestiletém), popř. v konzervatořích.

Povinná týdenní hodinová dotace je v RVP pro základní vzdělávání v souladu se zákonem a je stanovena takto:

První stupeň ZŠ	Druhý stupeň ZŠ
1. ročník – 18-22 h	6. ročník – 28 – 30 h
2. ročník – 18-22 h	7. ročník – 28 – 30 h
3. ročník – 22-26 h	8. ročník – 30 – 32 h
4. ročník – 22-26 h	9. ročník – 30 – 32 h
5. ročník – 22-26 h	

Vyučovací hodiny trvají 45 minut, mohou však probíhat i v menších celcích než je hodina nebo naopak v blocích.

Po splnění povinné školní docházky pokračuje 96 % populace (vztaženo k populaci 15-18 let) v nepovinném **vyšším sekundárním vzdělávání**, a to buď ve všeobecném - v gymnáziích, která jsou kromě uvedených osmi- a šestiletých i čtyřletá (přes 20 % populace) nebo v odborném v ostatních středních školách (48,5 % ve čtyřletých oborech ukončených maturitní zkouškou, 23 % v dvou- až tříletých oborech s výučním listem, a v některých dalších oborech), popř. v konzervatořích.²

Alespoň vyšší sekundární vzdělání získá 94 % populace ve věku 25 až 34 let (2007). Ti, kdo ukončili vyšší sekundární vzdělání v oborech s výučním listem, mohou pokračovat nástavbovým studiem, které je ukončeno maturitní zkouškou, nebo si rozšířit kvalifikaci ve studiu zkráceném.

¹ srovnej: www.mzcr.cz, srpen 2011

² Ústav pro informace ve vzdělávání, Praha, 2010, Struktury systémů vzdělávání a profesní přípravy v Evropě, ČR 2009/10

Studenti, kteří získali vzdělání ukončené maturitní zkouškou (přes 72 % populace), mohou pokračovat na terciární úrovni, a to buď na vyšších odborných školách, nebo na vysokých školách. Z absolventů s maturitní zkouškou z roku 2008 bylo v témže roce zapsáno do terciárního vzdělání 60 %. Kromě toho mají absolventi s maturitní zkouškou možnost rozšířit si kvalifikaci v postsekundárních programech středních škol. V současné době probíhají změny a vytváří se nový model státních maturit.¹

Obsah vzdělávání a jeho cíle vycházejí z rámcově vzdělávacích plánů a jsou rozčleněny do oblastí podle charakteristik (oblast jazyková, matematická, přírodovědní, společenskovední atd.). Každá škola si vytváří svůj vzdělávací plán.

Vyučovacím jazykem na školách je čeština. Obyvatelstvo ČR je jazykově homogenní, menšiny jsou nepočetné. Přistěhovalectví se sice v průběhu posledních šesti let zdvojnásobilo, nicméně imigranti představovali v roce 2007 3,3% obyvatelstva.²

Žákům příslušejícím k národnostním menšinám se v přiměřeném rozsahu, v zájmu jejich národnostního rozvoje zabezpečuje právo na vzdělání v jejich mateřském jazyce. Školy pro národnostní menšiny mohou existovat do úrovně středních škol. Národnostní menšiny s výjimkou menšiny polské jsou velmi rozptýlené, proto existují pouze školy s vyučovacím jazykem polským, a to 26 mateřských, 22 základních a 3 střední (1 gymnázium a 2 odborné) školy (ve školním roce 2008/2009). Významnou etnickou menšinou jsou Romové. Jejich skutečný počet nelze spolehlivě stanovit, protože je dán tím, zda se jako Romové deklarují, či nikoli. Oficiální údaje o počtu Romů ze sčítání lidu v roce 2001 (11 746 osob) jsou proti předchozímu sčítání třetinové, kvalifikovaný odhad činí 220 000 osob.³

Zařazení vzdělávacích programů v ČR do mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání ISCED97 je uvedeno v přílohách (příloha č. 5).

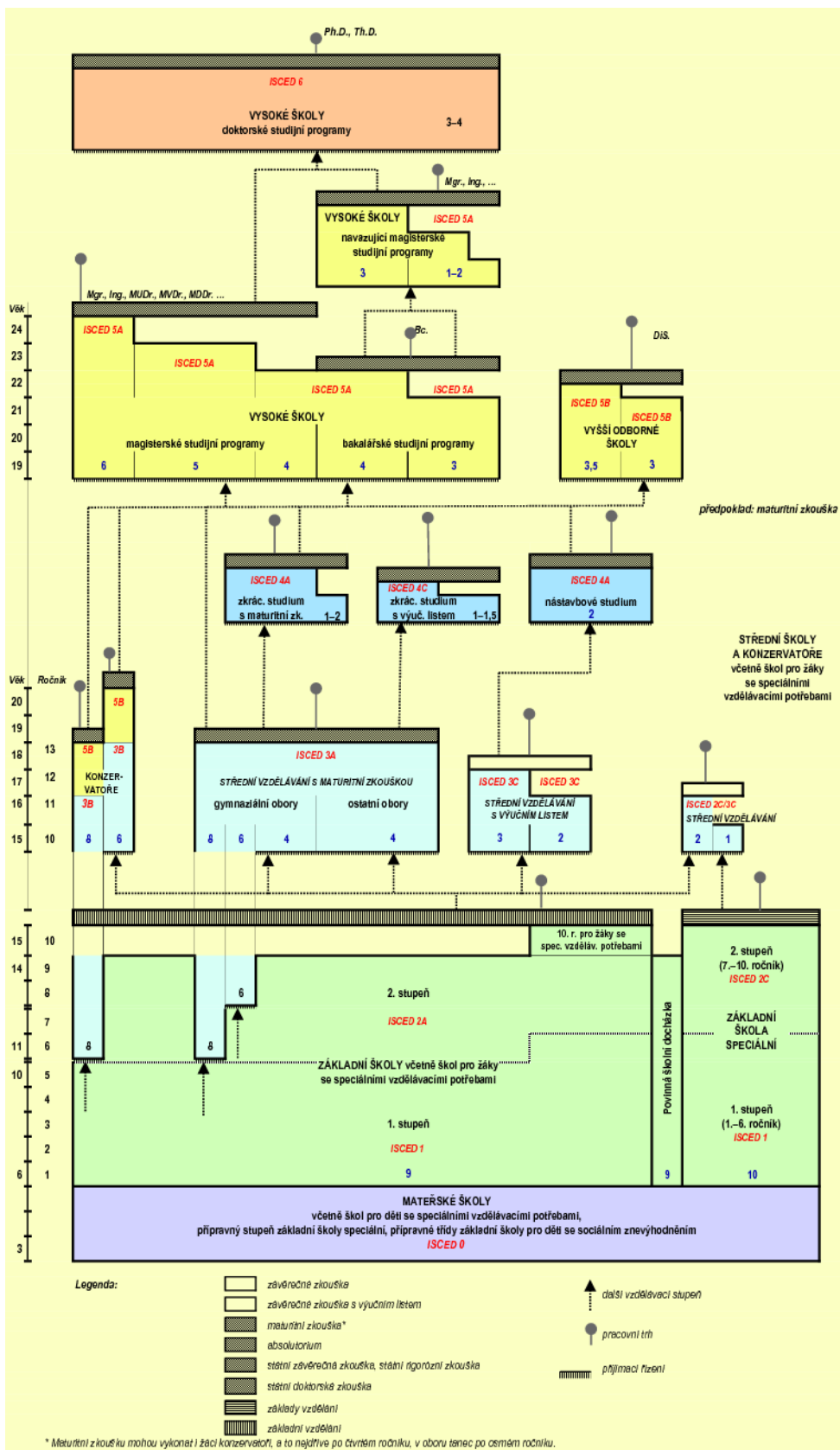
---

¹ srovnej: www.msmt.cz, srpen 2011

² srovnej: www.statnisprava.cz, srpen 2011

³ Ústav pro informace ve vzdělávání, Praha, 2010, Struktury systémů vzdělávání a profesní přípravy v Evropě, ČR 2009/10

Schéma vzdělávací soustavy ČR 2008/09

obr. 9
ÚIV, Praha, OECD, Schéma vzdělávacího systému v ČR

3.5. Individuální výchovný plán

České školství prošlo a prochází řadou proměn, hledá nové možnosti, standardy, cesty ke zlepšení. Reaguje na změny a potřeby společnosti, žáků, studentů i pedagogů. Mimo uvedené zákony a vyhlášky mezi novinky patří studie, projekt na pilotní pokusné ověřování nové metody individuálních výchovných plánů, který odstartoval v září 2011 na 35 školách republiky pro žáky 1. až 9. ročníků základní školy, a to včetně účastníků zájmového vzdělávání ve školní družině a školním klubu. Smlouva (IVÝP) má pomoci jak jednat a postupovat při řešení kázeňských přestupků žáků na školách, ministerstvo se inspirovalo podobnými smlouvami z Anglie a Německa. Cílem projektu je prevence problematického chování žáků a jejich řešení ve spolupráci rodiny, školy a ostatních orgánů a institucí. Individuální výchovný plán je dohoda s rodiči, u jejichž dětí se objevují opakované výchovné problémy. Obsahuje konkrétní úkoly a závazky pro učitele či vychovatele, rodiče i samotného žáka. Stvrzením navrhované dohody na sebe rodiče přebírají větší zodpovědnost za chování svého potomka na školní půdě. *"MŠMT tak chce zvýšit vážnost učitelské profese, chránit pedagogy i ostatní žáky před narůstající agresivitou některých žáků."*¹ Kontrola plnění musí následovat v relativně krátkém termínu po podpisu smlouvy (čtrnáct dní – tři týdny). Rodiče zatím nemají povinnost smlouvu podepsat. Smlouva by neměla být represivní, ale měla by hledat možnosti, jak vzájemnou spolupráci řešit konkrétní problém. Škola nechce rodiče nutit, ale chce s nimi spolupracovat a pomáhat jim.

Využití IVÝP má výrazným způsobem posílit hledání podpůrných, pomocných, intervenčních, případně terapeutických opatření. Jedním z cílů pokusného ověřování je tedy i hledání a ověřování takových výchovných opatření, která nebudou mít charakter trestu, ale logicky vyplynou z problémové situace (např. odmítne pracovat, nahradí odpoledne). Pokusné ověřování vytěšňuje sankce na okraj působení školy – předmětem zkoumání budou i taková opatření, která jsou v souladu s posláním školy a která by již měla naplňovat jiná instituce (Policie ČR, Střediska výchovné péče, pedagogicko-psychologické poradny, orgány sociálně právní ochrany dětí atd.).²

---

¹ srovnej: www.msmt.cz, září 2011

² MŠMT, Praha, 12. červenec 2011, Vyhlášení pokusného ověřování IVÝP, č.j. 16359/2011-22

4. Kanada

Kanada je druhou největší zemí světa. Byla založena 1. 7. 1867 dokumenty s názvem "*British North America Acts*". Má deset provincií (Alberta, British Columbia, Manitoba, New Brunswick, Newfoundland a Labrador, Nova Scotia, Ontario, Prince Edward Island, Quebec, Saskatchewan) a tři teritoria (Northwest Territories, Nunavut a Yukon), které mají svou vlastní jurisdikci. Kanada se rozkládá na 9 984 670 km². Obecné srovnání s Českou republikou je uvedeno v následující tabulce.

	Kanada	Česká republika	ČR
Rozloha	9 984 670 km ²	78 866 km ²	cca 127x menší
Populace (odhady r. 2011)	34 597 000	10 535 811	cca 3x méně
Hustota zalidnění	3,41/ km ²	133/ km ²	cca 39x větší

Hlavním městem je Ottawa, čtvrté nejlidnatější město Kanady, které leží v provincii Ontario. Žije v něm 812 129 obyvatel.

Kanada je zatím stále málo zalidněným státem, populace není rovnoměrně rozložena po celém území. Dva ze tří Kanadčanů žijí v okruhu 100 km od jižní hranice s USA. Více jak 80% populace žije v městských centrech, 45% populace žije v pouhých šesti metropolitních oblastech.¹ Kanadu obývají lidé různých kultur. Přichází tam každoročně na 250 000 přistěhovalců. V roce 2007 žilo v Kanadě 19,8% obyvatel, kteří se narodili v jiné zemi. Podle sčítání lidí z roku 2006 žilo na území Kanady 32% Kanadčanů, 21% Angličanů, 15,8% Francouzů, 15,1% Skotů, 13,9% Irů, 10,2% Němců, 4,6% Italů, 4,3% Číňanů, 4% původních obyvatel, 3,9% Ukrajinců a 3,3% Nizozemců.² Díky značnému přílivu obyvatel věnuje Kanada velké finanční prostředky do imigrační politiky. Má otevřené dveře a přijímá nové obyvatele. Snaží se podporovat a zvýhodňovat občany, kteří se usazují v málo osídlených oblastech. Pokud má zvýšený příliv lidí,

¹ srovnej: www.cicic.ca, leden 2011

² srovnej: www.en.wikipedia.org/wiki/Canada, leden 2011

kteří zneužívají systém, je schopna ihned přijmout opatření a vyhlásit vízovou povinnost. Každý uchazeč o získání občanství musí splnit řadu podmínek (příloha č. 6), avšak dostane příležitost se zdarma vzdělávat. Učí se jazyk, základní historická fakta, organizační strukturu země, získá zeměpisné znalosti a obecný přehled. Po ukončení kurzu musí mimo jiné projít testem (příloha č. 7).

4.1. Ministerstva a školské rady

Vláda každé provincie (Provincial Government) má ministerstvo vzdělávání (Ministry of Education), to dozoruje školní oblasti (school districts). Ve třinácti jurisdikcích (10 provincií a 3 teritoria) jsou oddělení nebo ministerstva vzdělávání, která jsou odpovědná za organizaci, poskytování a hodnocení vzdělávání na základní a střední úrovni, pro technické a odborné vzdělávání a pro vyšší odborné vzdělávání. Některé jurisdikce mají dvě samostatná oddělení, ministerstva, jedno je odpovědné za základní a střední vzdělání a druhé za vyšší odborné vzdělávání.

Ministr školství, prostřednictvím ministerstva vydává osnovy, stanoví požadavky na diplom a určuje pravidla hodnocení studentů, hodnocení vzdělávání a podávání zpráv. Každá provincie nebo území má zpracované strategické dokumenty vzdělávání a následná kurikula pro jednotlivé ročníky studia. Učební dokumenty definují, co se studenti ve školách učí. Stanovují znalosti a dovednosti, které se od studenta očekávají, jejich vývoj v jednotlivých předmětech a ročnících. Ministerstvo stanovuje standardy pro celou provincii.¹

V roce 1967 byla založena v Kanadě **Rada ministrů školství** – Council of Ministers of Education Canada (CMEC), která je zodpovědná za vzdělávání. Poskytuje fórum, kde jednotliví ministři diskutují o hledání společných zájmů, sestavují vzdělávací iniciativy ve vzájemné spolupráci, reprezentují zájmy provincií a území při jednání s národními vzdělávacími organizacemi, federální vládou a mezinárodními organizacemi. CMEC je národním hlasem pro vzdělávání

---

¹ srovnej: www.cmec.ca, únor 2011

v Kanadě a jejím prostřednictvím provincie a teritoria pracují na společných cílech v širokém spektru činností, na základní, střední a vyšší úrovni, je to mezivládní orgán.¹

Rada ministrů školství vydala v dubnu 2008 vizi a stanovila priority vzdělávání. *Learn Canada 2020* je dokument, který vyjadřuje vzdělávací potřeby a přání Kanadčanů. Základem vize Kanada 2020 je poskytování kvalitních příležitostí k celoživotnímu učení pro všechny Kanadčany. Learn Canada 2020 požaduje vzdělanou populaci, znalosti ekonomiky 21. století, sociální progresivitu a možnosti zvyšování osobního růstu, které musí být přístupné všem Kanadčanům. Zahrnuje čtyři pilíře celoživotního učení, od raného dětství do dospělosti:

- Vzdělání a rozvoj od raného dětství – všechny děti by měly mít přístup ke kvalitnímu vzdělávání od raného dětství, které zajistí, že nastoupí do školy připravené se učit.
- Základní a střední školy – všechny děti na základních a středních školách si zaslouží výukové a vzdělávací příležitosti, které jsou komplexní a které jim poskytují špičkové dovednosti v oblasti čtenářské a matematické gramotnosti a vědy.
- Postsekundární vzdělávání – Kanada musí zvýšit počet studentů, kteří pokračují na školách v pomaturitních programech, zvýšit jejich kvalitu a dostupnost.
- Vzdělávání dospělých a rozvoj dovedností – Kanada musí vytvořit přístupný, diverzifikovaný a integrovaný systém vzdělávání dospělých a rozvoje dovedností, který bude poskytovat školení, které Kanadčané potřebují.²

---

¹ srovnej: www.cca-ace.ca, únor 2011

² srovnej: www.cmec.ca, únor 2011

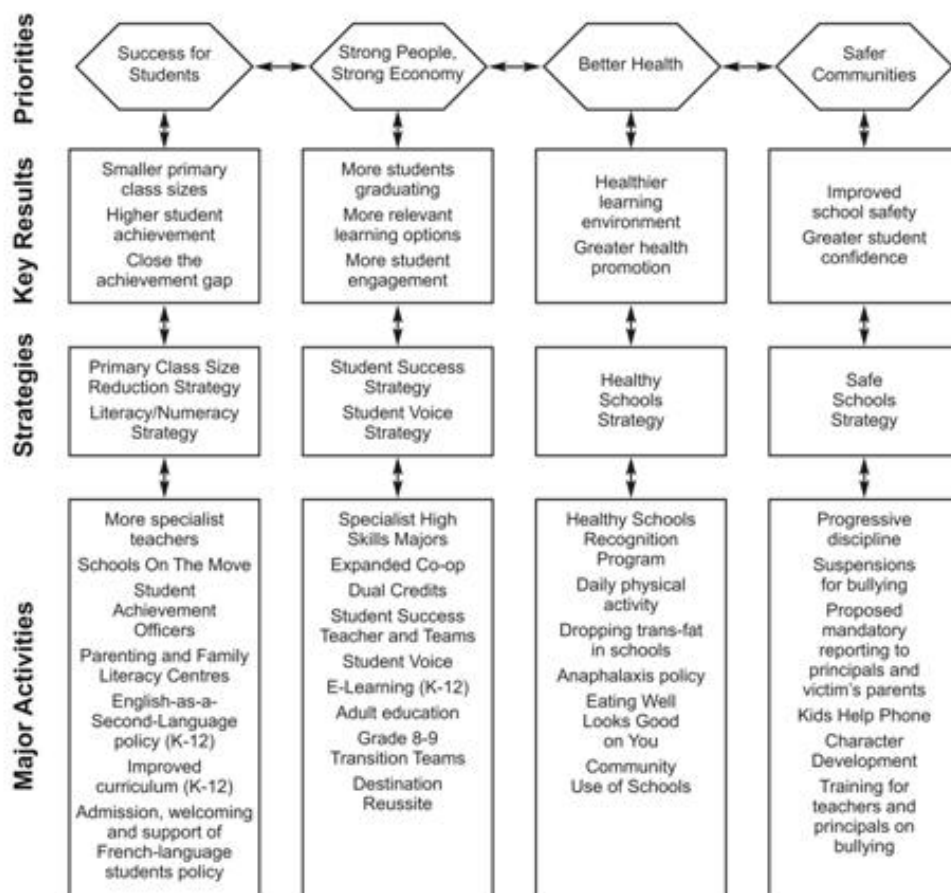

V rámci čtyř pilířů celoživotního vzdělávání ministři identifikovali osm specifických oblastí činností a doprovodných cílů:

- zvýšit úroveň gramotnosti Kanadčanů
- odstranit rozdíly ve studijních výsledcích a počtech absolventů mezi domorodými a ne-domorodými studenty
- zlepšit a stabilizovat pomaturitní systémy, které by měly uspokojovat odborné a vzdělávací potřeby Kanadčanů, kteří hledají vyšší možnosti vzdělávání
- zvýšit informovanost studentů a motivovat je k aktivní práci pro udržitelný rozvoj společnosti
- účinně a důsledně seznamovat kanadskou i mezinárodní veřejnost s možnostmi a systémem vzdělávání
- podporovat a realizovat podpůrné programy pro menšiny, podporovat jazykové vzdělávání, výuku druhého jazyka
- podporovat zavádění národních a mezinárodních programů vzdělávání a hodnocení ukazatelů výkonnosti vzdělávacích systémů
- vytvořit komplexní a dlouhodobé strategie, shromažďovat, analyzovat a šířit národně a mezinárodně srovnatelné údaje a výzkum.¹

---

¹ srovnej: www.cmec.ca, duben 2011

obr. 10

Graf - Ministerstvo Kanady Ontario, Čtyři pilíře vzdělávání, srovněj in www.edu.gov.on.ca/en¹

Kanada 2020 odráží priority v oblasti vzdělávání Kanad'anů. Vzdělávání je výhradně pod jurisdikcí jednotlivých provincií a teritorií. Ministři jsou si vědomi, že národním zájmem je zajištění zdravé ekonomiky a uvědomují si význam vzdělání pro ekonomický rozvoj. V dokumentu podporují federální vládu, její plnění ústavních povinností, poskytování rovných příležitostí i domorodým obyvatelům, požadují zapojení všech zainteresovaných stran do výchovy a vzdělávání – rodičů, vychovatelů, vlády, organizací atd. Ministři si stanovili plán činností, o jejichž plnění každoročně informují obyvatele Kanady ve zprávě o kolektivním a individuálním pokroku.²

¹ srovnej: www.edu.gov.on.ca/en, duben 2011

² srovnej: www.cmec.ca, únor 2011

Všechny provincie a teritoria dokument podporují a snaží se zvyšovat vzdělanostní úroveň všech obyvatel. Z průzkumů vyplývá, že v roce 2003 byla polovina dospělé populace v Kanadě (ve věku 16 – 65 let, mimo studenty denního studia) zařazena do organizovaných forem dalšího vzdělávání a odborné přípravy, včetně programů, kurzů, workshopů, seminářů atd.¹

Důležitým řídicím článkem kanadského školství v jednotlivých provinciích jsou **Školské rady**. Většinou se používá označení „Board“ (rada), „District“ nebo „School board“ (školská rada). Ty provádějí administraci škol v provinciích. Členové jsou voleni pro jednotlivé oblasti provincie a rozhodují o všech důležitých záležitostech škol ve svém obvodu, o poplatcích, platech kantorů, stavebních úpravách či stavbách nových škol, financování vybavení a podobně.

Zpravidla má jedna Školská rada na starosti okolo 60 mateřských a základních škol (elementary schools) a 10 středních škol (secondary schools). Školské rady jsou řízeny ředitelem, kterému jsou přímo podřízeni inspektoři (Superintendents). Každý inspektor je zodpovědný za několik základních škol (7 až 10) a středních škol (2 nebo 3).²

Rady také zajišťují suplování na školách. Vedou databázi pedagogů, kteří jsou v důchodu a mají zájem učit. V případě potřeby je osloví a tak nemusí za nemocné nebo jinak pracovníčně vytížené kolegy zaskakovat učitelé na školách. Rady jednotlivých provincií jsou registrovány a spolupracují v **Kanadské asociaci školských rad**. Asociace podporuje zvolené školské rady, poskytuje jim servis, poradenství, umožňuje vzájemnou komunikaci a předávání zkušeností.

---

¹ srovnej: www.statcan.gc.ca, duben 2011

² srovnej: www.cdnsba.org, duben 2011

4.2. Struktura vzdělávacích systémů

Kanadský vzdělávací systém je ovlivněn britským systémem a nabízí velké množství vzdělávacích programů na středoškolské a vysokoškolské úrovni. Podle kanadské ústavy je odpovědnost za všechny úrovně vzdělávání svěřena vládám provincií. Na federální úrovni není žádné ministerstvo nebo úřad pro vzdělávání a neexistuje jednotný celostátní školský systém. Avšak federální vláda poskytuje nepřímou podporu pomaturitnímu vzdělávání finančními transfery provinciím a financováním univerzitního výzkumu a pomoci (půjčky, stipendia) studentům.

Federální vláda také nese odpovědnost za vzdělávání původních obyvatel, umožňuje jim vzdělávání na veřejných školách a zajišťuje dotační programy pro vzdělávání původních obyvatel v rezervacích. I když je u jednotlivých provincií mnoho podobného, liší se vzdělávací systémy provincií svou organizací, politikou a postupy. Rozdíly jsou například ve věku pro povinnou školní docházku, v délce školního roku, v počtu let školního vzdělávání stanoveného jako základní a v organizaci vyššího než středoškolského vzdělání.¹

Každý ze systémů je velmi flexibilní a student se aktivně podílí na volbě studia. Důraz je kladen na schopnost prezentace, na obhajobu a prosazení vlastního názoru a praktické využití teoretických znalostí. Všechny veřejné a soukromé školy musí být zaregistrovány na ministerstvu školství v dané provincii.² Většina soukromých škol je středních, jsou zaměřené na speciální vyučovací programy – např. Montessori a jsou velmi drahé. V některých z nich nosí studenti uniformy. Rodiče mají také možnost nechat si děti doma a vzdělávat si je sami, podle osnov místní školy.

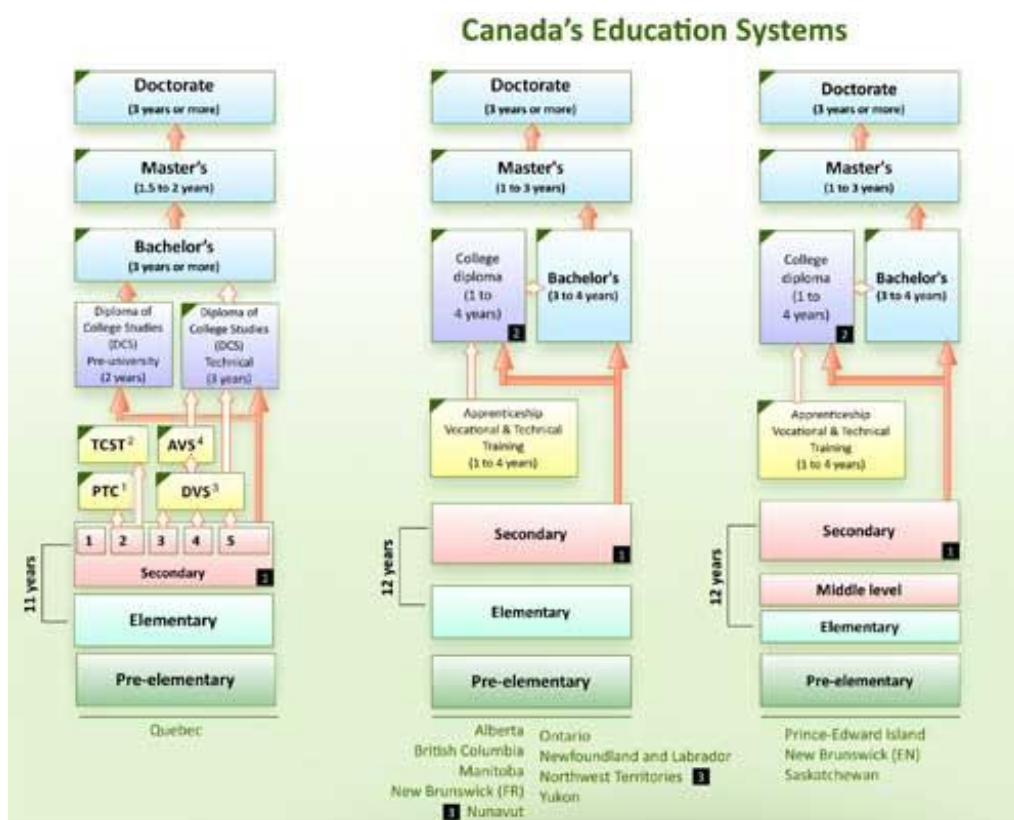
Všechny jurisdikce mají nějakou formu **předškolního vzdělávání**, které provozují místní školské úřady a nabízí rok předškolní přípravy pro pětileté děti. V závislosti na právním systému jednotlivých provincií mohou být pro děti

---

¹ srovnej: www.cmec.ca, únor 2011

² srovnej: www.cicic.ca, duben 2011

již od 4 let. Asi 95% pětiletých dětí navštěvuje nabízené programy a více než 40% čtyřletých dětí je zapsáno v mateřské škole – junior na 312 000 mateřských školách.¹

obr. 11

Struktura vzdělávacích systémů v Kanadě, srovnej in Ministerstvo vzdělávání Kanada²

DCS - Diploma of College studies (Diplom college studií)

CD - College diplom

PTC - Pre-work Training Certificate - Před-pracovní osvědčení o výcviku (3 roky po SŠ)

TCST - Training Certificate for a Semi-skilled Trade - Osvědčení o výcviku pro polokvalifikovaný obchod (1 rok po SŠ)

DVS - Diploma of Vocational Studies - Diplom odborných studií (600 až 1800 hodin, záleží na programu)

AVS - Attestation of Vocational Specialization - Osvědčení o odborné specializaci, (300 až 1185 hodin, záleží na programu)

Věk povinné školní docházky se liší, většinou je však limitována od 6 – 16 let. V některých případech povinná školní docházka začíná od 5 let a končí dosažením věku 18 let nebo absolvováním střední školy. Ve většině jurisdikcí má základní škola osm tříd povinné docházky. Téměř 98% studentů přechází ze základních škol na střední školy.³

¹ srovnej: www.cmec.ca, duben 2011

² srovnej: www.cicic.ca, duben 2011

³ srovnej: www.cea-ace.ca, duben 2011

Školní vzdělávací program pro základní školy klade důraz na výuku jazyka, matematiky, společenských věd, věd, nauky o zdraví, tělesné výchovy a základů umění. Střední škola zahrnuje posledních čtyři až šest roků povinné školní docházky. V roce 2003 ukončilo středoškolské vzdělání 74% studentů (78% dívek a 70% chlapců), celková míra dokončení studia bývá poměrně stabilní. Diplomy jsou na středních školách udělovány studentům, kteří absolvují potřebný počet povinných a volitelných předmětů.¹

Podle statistických dat je v Kanadě přibližně 15 500 základních a středních škol:

- 10 100 základních
- 3 400 sekundárních
- 2 000 smíšených základních a středních
- Celkový průměr je 350 žáků na školu.
- v roce 2004-05 bylo v základních a středních školách zaměstnáno na 310 000 učitelů a pomocných pracovníků²

Postsekundární vzdělávání je poskytováno veřejnými i soukromými institucemi, které nabízejí tituly, diplomy, certifikáty a osvědčení v závislosti na povaze dané instituce a délce programu. Diplomy se obvykle udělují za úspěšné absolvování dvou- a tříletých programů na vysokých školách, certifikáty pak zpravidla za úspěšné ukončení jednoletých programů. Vysokoškolské vzdělávání je financováno ze školného a z veřejných zdrojů. Vlády přispívají na některé programy studia, připravují různé granty, úvěry, stipendia, půjčky. Federální vláda poskytuje finanční podporu pro vyšší odborné vzdělávání a pro vyučování dvou úředních jazyků, zajišťuje vzdělávání domorodých obyvatel. Vlády jednotlivých provincií poskytují studentům přímou podporu. Tyto podpory jsou navrhovány proto, aby bylo vyšší odborné vzdělání dostupnější všem sociálním skupinám obyvatel a aby pomohly snížit zadlužení a závislost studentů.³

---

¹ srovnej: www.cmec.ca, duben 2011

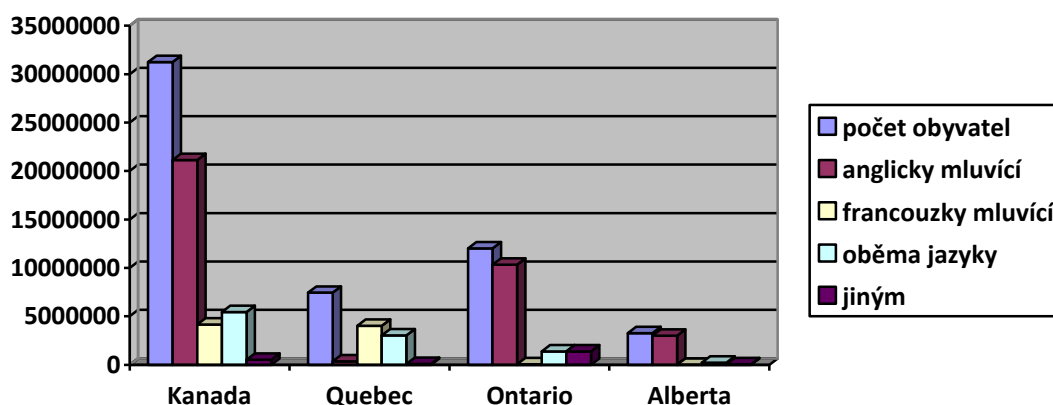
² srovnej: www.statcan.gc.ca, září 2011

³ srovnej: www.cmec.ca, červen 2011

Podle Asociace univerzit a vysokých škol v Kanadě se univerzitního studia v roce 2005 účastnilo 806 000 studentů v denním programu, 175 000 studentů získalo bakalářský titul, 33 000 magisterský a 4 200 doktorský titul. Většina kanadských univerzit má dvoustupňový systém řízení, který zahrnuje správní radu a senát. Akademické senáty jsou zodpovědné za programy kurzů a stanovují požadavky na přijetí. Jejich rozhodnutí podléhá schválení představenstva. Studenti jsou často zastoupeni v obou orgánech.¹

Kanada má dva úřední (oficiální) jazyky – angličtinu a francouzštinu, což se promítá do vzdělávacího systému většiny provincií. Podle sčítání z roku 2006 mluvilo 67,6% obyvatel pouze anglicky, 13,3% francouzsky a 17,4% hovořilo oběma jazyky. Francouzsky mluvící populace je soustředěna v Quebecu, kde je anglicky mluvící populace v menšině.

Populace (obyvatelé) podle znalostí úředních jazyků:

obr. 12

Jazykové kompetence obyvatel Kanady, zpracováno autorkou podle Census of Population 2006²

Rodiče, kteří své děti zapisují do veřejného systému, mohou rozhodnout, v jakém jazyce si přejí, aby se jejich děti vzdělávaly. Existují školy seznamující s francouzštinou, kde se studenti učí půl dne francouzsky a druhého půl dne anglicky i plně dvojjazyčné školy. Vzhledem k různým národnostem, které v Kanadě žijí a imigrační politice, umožňuje vzdělávací systém přistěhovalcům

¹ srovnej: www.aucc.ca, září 2011

² srovnej: www.statcan.gc.ca, červen 2011

intenzivní studium jazyka. Školy nabízí speciální programy ESL (English as a Second Language – angličtina jako druhý jazyk), které vedou specializovaní pedagogové. Program umožňuje velmi intenzivní výuku angličtiny, po jejím zvládnutí nastupují studenti do běžných studijních programů.

4.3. Provincie Ontario

Ontario je nejvíce osídlenou kanadskou provincií. Žije tam 13 210 667 obyvatel na rozloze 1 076 395 km². Hlavním městem provincie je Toronto, největší kanadské město, ve kterém žije 2 503 281 obyvatel.¹

Ministerstvo školství Ontaria spravuje systém veřejně financovaných základních a středních škol v Ontariu v souladu a pod dohledem školského zákona. Ontario má systém školství financovaný z veřejných zdrojů. Detaily znalosti a dovednosti, které se od studentů očekávají, jsou obsaženy v učebních dokumentech podle jednotlivých ročníků a předmětů. Ministerstvo stanovuje standardy pro celou provincii, zpracovává, inovuje a vydává učební dokumenty pro všechny učitele v Ontariu. Následně požaduje zpracovávání dokumentace, která má na školách napomáhat optimalizovat jednotlivé programy.

Strategickými dokumenty jsou přehledy závazných požadavků a norem, které se postupně doplňují a ověřují. Ministerstvo aktualizovalo také politický dokument: *„Rostoucí úspěch: posuzování, hodnocení a podávání zpráv ve školách Ontario“*. Pro vzdělávání na základních školách je nejdůležitější dokument: *“Vzdělávací program pro Ontario, pro 1-8 stupeň“*, který byl revidovaný v roce 2006. Osnovy jsou pak zpracovány v dalších dokumentech samostatně pro každý ročník a úroveň. Byly sepsány jako doplněk provádění vzdělávacího programu.²

Tyto dokumenty obsahují ukázky studentských prací v každé ze čtyř úrovní dosaženého vzdělání a spolu s komentáři pedagogů vysvětlují, proč bylo přiděleno dosažení dané úrovně. Exempláře by neměly být používány jako definitivní, mají sloužit jen pro ilustraci, mohou napomoci k plánování a ponaučení. Učitelé jsou vyzýváni, aby tvořili hodnotící kritéria spolu se studenty

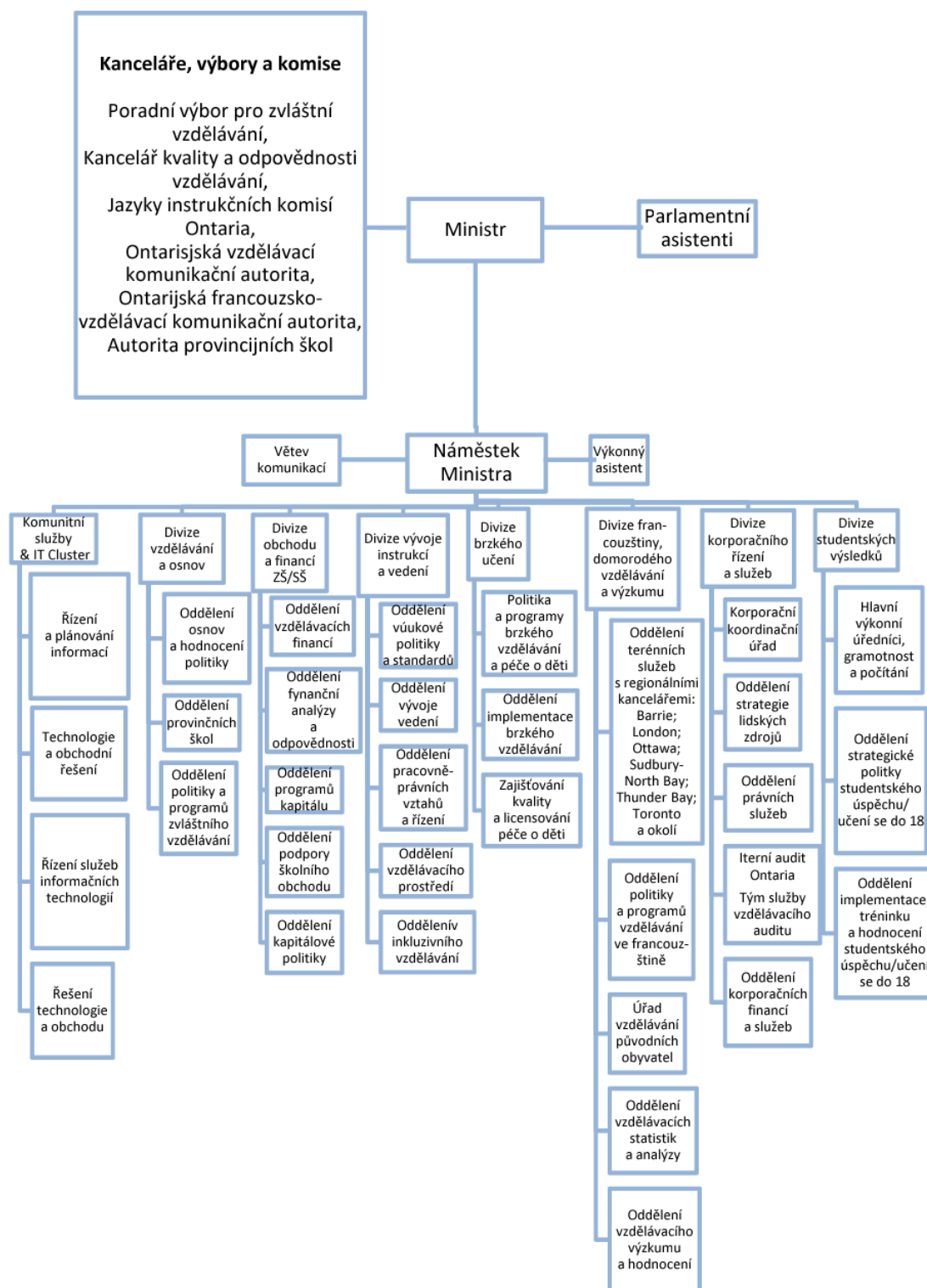
---

¹ srovnej: www.ontario.ca, červen 2011

² srovnej: www.edu.gov.on.ca, duben 2011

tak, aby se vzájemně pochopili, věděli, co se očekává, a jak má vypadat úspěšné ukončení studia (příloha č. 8).

obr. 13

Struktura Ministerstva vzdělávání provincie Ontario, zpracovala autorka podle www.edu.gov.on.ca¹

¹ srovnej: www.edu.gov.on.ca, duben 2011

V roce 2003 zřídilo ministerstvo školství **plán pro průběžné hodnocení výuky**. Postupně se upravují dokumenty – vzdělávací programy pro jednotlivé ročníky a ověřuje se jejich aktuálnost, relevantnost a přiměřenost věku. Současný přezkum bude dokončen v roce 2012. Hodnocení se provádí s velkou péčí, komplexním shromažďováním informací, ke kterým patří:

- Studium výzkumu v dané oblasti.
- Srovnávání s jinými jurisdikcemi.
- Závěry pracovní skupiny složené z pedagogů ze všech školních rad v Ontariu.
- Konzultace se všemi zúčastněnými stranami - Ministerstvo, Pedagogické fakulty, Zaměstnavatelé, Rodiče, Studenti, Univerzity, Vysoké školy, Další pobočky ministerstva, Ministerstva jiných odvětví, Nevládní organizace.

Tyto informační zdroje jsou základem doporučené revize učebních osnov. Další etapou dokončení revize je hodnocení, které zahrnuje:

- ✓ zpětnou vazbu, konzultace k návrhům
- ✓ kontrolu faktů, správnosti, integrity předmětu
- ✓ kontrola návaznosti, kontrola shody s vládní politikou, rámci, úkoly a cíly vzdělávání
- ✓ publikace procesů, včetně úprav
- ✓ schválení procesu.

V březnu 2007 byla ustavena **Rada osnov – Curriculum Council**, která je zastoupena všemi komunitami společnosti a poskytuje na ministerstvu strategické poradenství na vysoké úrovni v otázkách úpravy osnov pro základní a střední školy.¹

---

¹ srovnej: www.edu.gov.on.ca, duben 2011

4.4. Edukace

V provincii Ontario pracuje 83 školských úřadů, které jsou součástí **Canadian School Boards Association**. Každý školský úřad má na starosti školy ve svém obvodu. V kompetenci rad je také důchodové zabezpečení pedagogů, rozhodování o finančních investicích na školách a platy, které se mění v závislosti na vzdělání a počtu odučených let pedagogů.¹

Státem plně hrazená **povinná školní docházka** je v provincii Ontario od 1. třídy, tedy od 5-6 let do 18 let. Volební právo mají lidé od 18 let, konzumace alkoholu je povolena od 19 let. Vzhledem ke vzdálenostem má Kanada tříступňové řidičské oprávnění: G1 - s tím mohou řídit již od 16 let, v doprovodu někoho s plným oprávněním, nesmějí řídit v noci a na dálnicích. G2 - dostanou po roce, co mají G1; teenageři s G2 mají omezení na počet pasažérů mladších 19, které vezou v noci; plnou licenci G – získávají po roce, kdy mají G2.

Pro učitelky matky je od roku 2001 zaveden bonus: mateřská dovolená - doba, kdy žena dostává plat po dobu jednoho roku, když pečuje o své dítě doma. Tato doba strávená doma s dítětem se také započítává do důchodového zabezpečení. Kanadští učitelé si na penzi spoří do vlastních fondů, které spravují příslušné školské úřady. Důchod tvoří 70% platu učitele. Vychází se z tzv. *faktoru* 85, kdy se sčítá věk a odučená léta (např. 54 let věku a 31 odučených let). Učitelé tak mohou jít do důchodu již v 54 letech, pokud chtějí. Nejčastěji však odchází mezi 60 - 65 lety. Důchod se jim s větším počtem odučených let zvyšuje. Kanadští učitelé také rádi volí tu možnost, že odejdou do důchodu a věnují se drobnému podnikání nebo ještě odjedou učit do zahraničí a spojí práci s cestováním. Některé profese pobírají od vlády státní důchody a ty jsou nižší.

Pro děti v Kanadě jsou bezplatné „*Nursery schools*“, jesle, které jsou od 6 měsíců do 3,5 roku. Pro děti od 3 – 4let jsou to tzv. „*Junior kindergartens*“, školky. Nabízí výukový program formou her. Rodiče si mohou vybrat k základnímu programu integrované programy, které probíhají před nebo

---

¹ srovnej: www.cdnsba.org, duben 2011

po oficiálním programu. Jeden rok programu již probíhá ve škole. Děti si osvojují komunikaci a učí se základům, které jim usnadňují plynulý přechod do základních škol. Dále pokračují v „*Senior kindergartens*“, které jsou pro děti 4/5leté. Děti tam jsou celý den, jeden týden na 3 dny, druhý týden na 2 dny. Tento systém se postupně mění a cílem je během tří let zajistit každodenní provoz. Výuka ve veřejných školkách je bezplatná.¹

Dalším stupněm je „*Elementary school*“, základní škola, která se dále dělí na: „*primary*“ – pro děti 5/6 až 7/8leté, třídy (grades) – 1, 2, 3

„*junior ed.*“ – pro děti 8/9 až 10/11leté, třídy – 4, 5, 6

„*intermediate*“ – pro děti 11/12 až 12/13leté, třídy 7,8

Základní školy navštěvuje v Ontariu 1,4 milionu žáků na 4 000 veřejných, státem financovaných školách. Cílem vzdělávání je vybudovat základy v klíčových oblastech, které otvírají potenciál k rozvoji každého žáka. Podle základního kurikula je vzdělání ze základní školy podstatou pro všechny další akademické a životní úspěchy, ke kterým je potřeba především pevný základ literárních a matematických dovedností.²

Děti mají výuku předmětů, které stanovují kurikulární dokumenty:

	1. třída	2. třída	3. třída	4. třída	5. třída	6. třída	7. třída	8. třída
Umění	x	x	x	x	x	x	x	x
Francouzština				x	x	x	x	x
Zdraví a tělesná výchova	x	x	x	x	x	x	x	x
Matematika	x	x	x	x	x	x	x	x
Angličtina	x	x	x	x	x	x	x	x
Vědy a technologie	x	x	x	x	x	x	x	x
Společenské vědy	x	x	x	x	x	x		
Dějepis							x	x
Zeměpis							x	x

obr. 14

Povinné předměty stanovené osnovami, zpracováno autorkou podle www.edu.gov.on.ca, květen 2011

¹ srovnej: www.edu.gov.on.ca, duben 2011

² srovnej: www.cicic.ca, červen 2011

Ve 3. a 6. třídě si děti mohou dělat test, který napomáhá k **identifikaci nadaných dětí**. Na základě úspěšného složení testu mohou přejít do speciální třídy pro nadané děti, které jsou na většině škol, nebo mohou zůstat ve svých třídách a mají připraven speciální program. Rozhodnutí o přestoupení je pouze v kompetenci rodičů. Záleží na jednotlivých dětech, jejich potřebách a preferencích. Třídy mají zpravidla 15 – 30 dětí, současný průměr se pohybuje kolem 20. Maximální počet je limitován v pracovních smlouvách učitelů, je to 30 žáků, pokud je jich ve třídě více, má učitel nárok na příplatky. Při identifikaci nadaných bylo zjištěno, že nadaných dětí je přibližně cca 30 z 1000 dětí (3%).¹ Osmá třída končí absolvováním, předáním hodnocení a slavnostním ceremoniálem, kde má jeden ze studentů proslov, následuje oslava a rozloučení (příloha č. 9).

Vzhledem k tomu, že povinná školní docházka je v Ontariu do 18 let, všichni studenti pokračují na „**High school**“, střední školu.

V Ontariu studuje přibližně 700 000 studentů na 850 středních (high) školách, které jsou veřejné a bezplatné pro studenty do 18let nebo do ukončení studia. Každého studenta vnímají jako jedinečného a proto se školy stále mění. Snaží se vycházet vstříc individuálním potřebám studentů. Zavádějí inovační programy, které mají napomáhat studentům osvojit si poznatky a vzdělávat se. Cílem bylo, aby v roce 2010/11 úspěšně absolvovalo střední školu 85% studentů.² Obsahem studia na střední škole je soubor povinných a nepovinných předmětů. Vyučovací hodiny trvají 75 minut a studenti absolvují zhruba 3 - 4 denně. Vyučování začíná v 8h nebo v 9h, v závislosti na škole, a končí ve 14h nebo 15h (2h, oběd, další 2h).

---

¹ srovnej: www.edu.gov.on.ca, květen 2011

² srovnej: www.edu.gov.on.ca, květen 2011

Předměty pro střední školy: (zpracováno podle kurikulárních dokumentů)

	1. (9.) ročník	2. (10.) ročník	3. (11.) ročník	4. (12.) ročník
Umění				
➤ Tanec	x	x	x	x
➤ Dramatická výchova	x	x	x	x
➤ Integrovaná umění	x	x		
➤ Média		x	x	x
➤ Hudební výchova	x	x	x	x
➤ Vizuální umění	x	x	x	x
➤ Zkoumání a tvoření v umění			x	x
Ekonomika				
➤ Účetnictví			x	x
➤ Podnikání			x	x
➤ IT a komunikační technologie			x	x
➤ Mezinárodní ekonomika				x
➤ Marketing			x	
➤ Řízení obchodu				x
Kanada a svět				
➤ Zeměpis Kanady	x		x	x
➤ Historie Kanady		x	x	x
➤ Občanská výchova		x		
➤ Ekonomika			x	x
➤ Právo			x	x
➤ Politika			x	x
Klasické a mezinárodní jazyky				
➤ Klasické jazyky	x	x	x	x
➤ Mezinárodní jazyky	x	x	x	x
Angličtina	x	x	x	x
ESL – angličtina jako druhý jazyk	x	x	x	x
Francouzština jako druhý jazyk	x	x	x	x
Vedení a kariéra				
➤ Strategie učení	x			
➤ Kariérní studia		x		
➤ Objevování pracovišť		x		
➤ Plánování budoucnosti			x	
➤ Vedení a vzájemná podpora			x	
➤ Pokročilé strategie učení				x
➤ Orientace na pracovišti				x
Zdraví a tělesná výchova				
➤ Zdravý aktivní život	x	x	x	x
➤ Zdraví pro život			x	
➤ Věda o cvičení				x
➤ Vedení rekreace a fitness				x
Matematika				
➤ Principy matematiky	x	x		
➤ Základy matematiky	x	x		

➤ Funkce			X	
➤ Funkce a aplikace			X	
➤ Základy VŠ matematiky			X	X
➤ Matematika pro život			X	X
➤ Pokročilé funkce				X
➤ Kalkulus a vektory				X
➤ Matematika pro správu dat				X
➤ Matematika pro VŠ technologii				X
Nativní jazyky	X	X	X	X
Nativní studia				
➤ Vyjádření domorodých kultur	X			
➤ Domorodé národy v Kanadě		X		
➤ Moderní domorodé hlasy			X	
➤ Aktuální domorodé problémy			X	
➤ Domorodá přesvědčení dneška			X	
➤ Domorodá správa				X
➤ Problematika domorodých národů				X
Vědy				
➤ Vědy	X	X	X	X
➤ Biologie			X	X
➤ Chemie			X	X
➤ Věda o Zemi a vesmíru				X
➤ Environmentální věda			X	
➤ Fyzika			X	X
Společenské vědy (a humanitní)				
➤ Jídlo a výživa	X	X		
➤ Individuální a rodinný život	X	X		
➤ Život a práce s dětmi			X	
➤ Správa osobních a rod. prostředků			X	
➤ Správa osobních prostředků			X	
➤ Móda a tvůrčí vyjádření			X	
➤ Obytné prostory a přístřeší			X	
➤ Rodičovství			X	
➤ Vědy o potravinách a výživě				X
➤ Jednotlivci a rodiny ve společnosti				X
➤ Problémy v lidském růstu a rozvoji				X
➤ Rodičovství a lidský rozvoj				X
➤ Módní průmysl				X
➤ Úvod do antropologie, psychologie a sociologie			X	
➤ Výzvy a změny ve společnosti				X
➤ Filozofie: Velké otázky			X	
➤ Filozofie: Otázky a teorie				X
➤ Víry, problémy a náboženské tradice			X	
➤ Víry a denní život			X	
Technologická výchova				
➤ Objevování technologií	X			
➤ Komunikační technologie		X	X	X
➤ Počítačová technologie		X	X	X

➤ Stavební technologie		x	x	
➤ Ekologický průmysl		x	x	x
➤ Kadeřnictví a estetika		x	x	x
➤ Zdravotní péče		x	x	x
➤ Vývoj dítěte a gerontologie				x
➤ Zdravotní péče: podpůrné služby				x
➤ Pohostinství a cestovní ruch		x	x	x
➤ Výrobní technologie		x	x	x
➤ Technologie výrobního strojírenství			x	x
➤ Technologický design		x	x	x
➤ Technologický design a prostředí			x	
➤ Technologický design v 21. stol.				x
➤ Dopravní technologie		x	x	x
➤ Vlastnictví vozidla			x	
➤ Údržba vozidel				x
➤ Vysílání a tisková produkce			x	
➤ Digitální obraz a design webu				x
➤ Technologie PC inženýrství			x	x
➤ Technologie stavebního inženýrství			x	x
➤ Obrábění dřeva			x	x
Počítačová studia				
➤ Úvod do počítačových studií		x		
➤ Úvod do počítačových věd			x	
➤ Úvod do PC programování			x	
➤ Počítačové vědy				x
➤ Počítačové programování				x
Mezioborová studia			x	x

- oranžové podbarvení znázorňuje povinné předměty

obr. 15

Povinné předměty stanovené osnovami, zpracováno autorkou podle www.edu.gov.on.ca, květen 2011

Osnovy, vzdělávací programy pro střední školu – *The Ontario Curriculum*, navíc obsahují a stanovují úroveň vzdělávání, kterou si studenti sami volí, a počet kreditů, které mohou za úspěšné absolvování daného předmětu získat. V předmětech je stanovena úroveň: academic (akademická) – pro studenty hodnocené nad 70%, applied (aplikovaná) – pro studenty hodnocené 50 – 70% a basic (základní) – pro studenty s výsledky pod 50%. Zároveň jsou přesně specifikovány možnosti a návaznost na další studium: university, college,

workplace. Pro studenty je hodnocení spíše orientační, mohou si úroveň libovolně volit, podle svých schopností a zájmů.¹

Courses in Canadian and World Studies, Grades 9 and 10

Kanada a svět, ročník 9 a 10, (zpracováno podle kurikulárních dokumentů)

<i>Grade/ třída</i>	<i>Course Name/ předmět</i>	<i>Course Type/ úroveň</i>	<i>Credit Value/ kredity</i>
9	Geography of Canada Zeměpis Kanady	Academic	1.0
9	Geography of Canada Zeměpis Kanady	Applied	1.0
10	Canadian History Since World War 1 Historie Kanady od 1. světové války	Academic	1.0
10	Canadian History Since World War 1 Historie Kanady od 1. světové války	Applied	1.0
10	Civics Občanská výchova	Open	0.5

obr. 16

Možnost volby úrovně předmětu pro 9. a 10. ročník, zpracováno podle www.edu.gov.on.ca, květen 2011

Počty a kredity jsou důležité pro složení „*Graduating exam*“, něčeho jako je naše maturitní zkouška. Každá provincie si stanovuje pravidla k jejímu složení (příloha č. 10), která jsou podmínkou k pokračování studií na vysoké škole. V Ontariu studenti potřebují získat kredity, pro studium na univerzitě jich potřebují několik i na univerzitní úrovni (academic). V 10. ročníku musí napsat „*literacy test*“ (test gramotnosti) a musí odpracovat 40 dobrovolnických hodin. Studenti jsou nejdříve proškoleni, potom na určeném místě zadarmo pracují.

Za dobrovolnickou práci lze považovat vedení různých kroužků – sborů, sportovních oddílů, práci v nemocnici, knihovně, v muzeu, v různých neziskových a veřejně prospěšných organizacích. Jednou za měsíc se schází ve škole a absolvují doplňující výuku. Předměty si studenti volí velmi svobodně, mohou je studovat dopředu i pozpátku.

¹ srovnej: www.cdnsba.org, květen 2011

Pokud si student volí lehčí úroveň předmětů a později se rozhodne dál studovat a chybí mu kredity a absolvování některých předmětů, může studovat střední školu tzv. continuing education – pokračujícím vzděláváním i po dovršení 18 let. Má možnost studovat v létě o prázdninách (4 týdny, od 9 do 14h) nebo dálkově (correspondence). Studium na veřejné střední škole je bezplatné.¹

Po dovršení 18let mají studenti možnost:

- *jít pracovat*
- *apprenticeship (učňovské obory)* – učit se řemeslu, po absolvování získají certifikát – „*certificate*“, programy jsou zpravidla na tři roky (elektrikář, kadeřnice atd.), v průběhu třetího roku si již většinou vydělávají
- *college – praktická vysoká škola*, na 2/3 roky, je pro pracovníky cestovních kanceláří, businessmany, zdravotní, zubní laboranty atd., po absolvování programu obdrží studenti diplom – „*college diploma*“, studium je finančně náročnější
- *university – univerzita, teoretická vysoká škola*, po třech letech získávají titul – „*degree*“, po čtyřech letech pak „*specialist*“ – odborník, po pěti letech buď „*bachelor of education*“ B.Ed. nebo „*masters*“ (expert v businessu, vzdělávání, jazyku atd.), po šesti nebo sedmi letech potom „*doctorate*“

Všechna tato studia jsou finančně náročná, některé školy platí studentům s výsledky nad 90% stipendia a školné.²

---

¹ srovnej: www.cca-ace.ca, květen 2011

² srovnej: www.edu.gov.on.ca, květen 2011

5. Veřejné školy v Peterborough

Peterborough je na kanadské poměry spíše menší město. Rozkládá se na území 58,40 km², příměstská oblast 70,82 km² a metropolitní oblast zabírá 1 505,56 km². Ve městě žije 74 898 obyvatel, v příměstské oblasti 76 925 a v metropolitní žije 116 570 obyvatel. Je tam 16 základních (elementary) škol, pět středních (high) škol a jedno Centrum vzdělávání pro dospělé. Všechny školy z Peterborough spadají pod školský úřad – Kawartha Pine Ridge District School Board. Ten se stará celkem o 82 ZŠ, 15 SŠ a 4 centra pro vzdělávání dospělých. Jeho rozpočet je od září do června 350 milionů CAD, v roce 2005 pečoval o 37 000 studentů. Jeden rok studia na střední škole stojí okolo 7 000 CAD, je to financováno z daně „education tax“ (vzdělávací daň) a finance spravuje a přerozděluje školský úřad.¹ Rozpočet je stanovován v závislosti na počtu studentů. Knihy a veškeré pomůcky jsou hrazeny z veřejných zdrojů. Vzhledem k tomu, že studenti si z převážné většiny volí, které předměty chtějí studovat, a povinná školní docházka je do 18 let, nejsou v Ontariu jiné typy speciálních škol než základní a střední. Mentálně či jinak zdravotně hendikepované děti mají (na každé střední škole) zvláštní třídu, kde se učí spíše praktičtější předměty, na základní škole mají svého asistenta a jsou s ostatními dětmi ve třídě. Děti s velmi vážným mentálním hendikepem mají zvláštní třídu pouze na některých středních školách.

5.1. Rozhovory

Již sedmnáct let mám možnost se každoročně pracovním setkávat s pedagogy základních a středních škol provincie Ontario. Této příležitosti jsem využila k analýze kanadského vzdělávacího systému přímo z praxe. Některá zjištěná data jsem porovnala s informacemi o českém školství i s vlastními zkušenostmi. Během tří let jsem vedla rozhovory se třiceti dvěma pedagogy, čtyři z nich žijí dlouhodobě v Torontu, osm u Niagarských vodopádů a převážná část dotazovaných pracuje na základních a středních školách ve městě Peterborough.

---

¹ srovnej: www.kprschools.ca, květen 2011

Pedagogové mi v obsáhlých kazuistikách popisovali systém vzdělávání v Kanadě, vlastní zkušenosti s edukačním procesem a prostředím jednotlivých škol.

Hlavní **pomůckou k výuce** je dnes pro kanadské učitele internet. Mají k dispozici velkou nabídku stránek s náměty, odkazy a výukovými materiály. V roce 2006 mělo již 98% škol v Kanadě připojení k internetu, v průměru je k dispozici jeden počítač na pět studentů. Učitelé mají ke své práci přístupné své počítače. Současný trend je zapůjčení notebooku každému učiteli. Některé školské úřady nabízí také speciální výukové programy v „on-line“ pro distanční vzdělávání a pro rozšíření výuky v malých a venkovských školách.

Učitelé také používají knihy, které vlastní škola nebo si je mohou zapůjčit na školském úřadě. Zapůjčit si mohou také filmy a sady románů. Mívají také setkání učitelů, kteří učí stejné třídy a stejné předměty, tato aktivita není organizovaná, ale pro učitele je to hodnotné přátelské sdílení. Všechny učební materiály, knihy a pomůcky dostávají studenti základních a středních škol zdarma. Po ukončení studia je vrací škole.

Hodnocením studentů na základních školách (1. – 8. třída) je známkování 1 až 4. Používají také + a -. Nejlepší známkou je 4+. Na středních školách (9. – 12. třída) jsou studenti známkováni procenty. Pokud získají méně než 50%, propadají. V oblastech responsibility (zodpovědnost), goal setting (stanovování cílů), independent work (samostatná práce), collaboration (spolupráce), initiative (iniciativa) a self regulation (sebeřízení) také dostávají slovní hodnocení – excellent (výborný), good (dobrý), satisfactory (dostatečný) nebo needs improvement (potřebuje zlepšení). Hodnocení žáků i studentů je velmi podrobné a individuální, což dokazuje i formulář vysvědčení v příloze. Upozorňuje na úspěchy studenta, stejně jako na to, kde a v čem je potřeba zlepšení.

Mimoškolní aktivity probíhají po vyučování, často v prostorách školy, která je otevřená zpravidla od 7 do 23 hodin. Vyučovací hodiny trvají 70 - 75 minut a studenti mají 4 denně. Dvě, pak oběd a další dvě, pak probíhají mimoškolní aktivity nebo výuka volitelných předmětů. K nejčastějším mimoškolním aktivitám patří pěvecké sbory, kapely, počítačové kroužky, umělecké kroužky, výuka hudby, různé sporty. Na základních školách jsou

veškeré tyto aktivity pro děti zdarma. Někdy se platí malý poplatek na pokrytí zvláštních nákladů, ale nikdy není větší než 20 CAD (cca Kč 360,-). Na středních školách jsou některé mimoškolní aktivity dražší, kvůli cestování, výbavě, uniformám atd. Avšak škola má fondy, aby mohla v případě potřeby nemajetným studentům tyto aktivity umožnit, platí i za mimoškolní aktivity studentů, kteří mají talent, ale nemají peníze. Během těchto aktivit jsou za děti zodpovědní učitelé, rodiče podepisují souhlas. Podle *Donny Walker* je hlavním posláním: „**žádné odmítnuté dítě**“. Mají na školách zvláštní fondy, do kterých přispívají samotní učitelé, a které pak pomáhají. Povinnost učitelů je chodit do školy v „reprezentativním“ (dress, pants – šaty, kalhoty) oblečení. Pokud přispějí do fondu „Teachers for Kids“ částkou 25 CAD (cca Kč 450,-), mohou chodit 1x týdně, v pátek, do školy v civilu, např. v džínách.

Další vzdělávání učitelů je v Kanadě velmi rozšířené, nabízí mnoho kurzů ve třech úrovních a v různých předmětových oblastech (zvláštní vzdělávání, knihovnictví, docházkové dozorování, počítače atd.). Je hodně motivační. Nejenže napomáhá k lepší orientaci v práci s dětmi a dává pedagogům nové poznatky a ukazuje možnosti, ale pokud učitel absolvuje všechny tři úrovně, je uznán expertem v oboru, takže sežene lepší práci, může se mu zvýšit plat. Pro učitele existují také letní kurzy a o víkendech různé workshopy.

5.1.1. Vzdělávání nadaných dětí

Péče o nadané děti je soustředěna na základních (elementary) školách. V předškolních letech nejsou pro děti žádné speciální programy. Děti nastupují do první třídy a pracují v kolektivu svých vrstevníků. Teprve ve 3. nebo 6. třídě procházejí testem, který má nadané děti identifikovat. Na základě testu škola doporučí rodičům přestup dítěte do třídy pro nadané. Tyto třídy nejsou na každé škole. V Peterborough mají speciální programy pro nadané děti na dvou základních školách. Záleží na rodičích, jak se rozhodnou. To je stejný postup jako u nás. Rodiče rozhodují, jakým způsobem bude dítě dále vzděláváno (integrace, IVP, speciální třídy atd.). Mluvila jsem s učitelkou *Annou Mansell*, maminkou dvou dcer, kterým byl doporučen přestup ve 3. i 6. třídě do speciální třídy

pro nadané. Ona však upřednostnila vzdělávání svých dcer v běžné třídě. Bylo pro ni důležité, aby děvčata zůstala v kolektivu běžné třídy a budovala si sociální vztahy s dětmi, které nejsou selektované.

V rané péči o nadané je rozdíl, v Kanadě je stanoven čas identifikace pouze po absolvování 3. a 6. ročníku, předškolní či dřívější diagnostika a selekce nadaných se neprovádí. V ČR se naopak projevuje snaha o co nejčasnější diagnostiku nadaných. Podle *Jany Čihounkové* je z hlediska organizace našeho systému vzdělávání optimálním obdobím, ve kterém by mělo být nadání dítěte identifikováno, předškolní období, ideálně věk 4,5 – 5 let. Jedině tak se prý podaří realizovat potřebná opatření ještě v mateřské škole a při vstupu do školy (např. i předčasném) můžeme uvažovat o účasti dítěte ve vzdělávacích programech pro nadané, o přiměřené výchově a odpovídající stimulaci a rozvíjení schopností. Mezi autory apelující na identifikaci nadání v předškolním věku patří Lewis a Louis (1991), Singer (1999) a další. Stapfová (2005) řadí mezi pozitiva včasné identifikace lepší rodičovský vztah k dítěti, který přináší život s méně konflikty a vytvoření podnětného prostředí pro učení a rozvoj schopností dítěte i v sociální oblasti. Naopak celá řada autorů varuje před unáhlenými rozhodnutími a zařazováním dětí, byť identifikovaných jako nadané, do předčasné povinné školní docházky, tedy od 5 let. Pro úspěšný a radostný start ve zvládnutí školní docházky nejsou důležité jen vlastnosti, schopnosti a přístupy, ale také je důležité, jaké podmínky ke studiu je schopna připravit rodina i škola. Jestliže je dítě v pěti letech mimořádně nadané, neznamená to, že se tato vyspělost týká všech oblastí, a že dítě uspěje ve všech. Podle *Václava Mertina* je podstatným úkolem rodičů i školy zajistit dětem úspěšný start do vzdělání, s ohledem na individuální schopnosti, možnosti a předpoklady dítěte a jeho okolí. Předčasný vstup do školy představuje pouze jednu možnost, jak rozvíjet potencialitu dítěte a není vždy optimálním řešením. Je možné zahájit docházku do kroužků, výuku cizího jazyka, cvičení a smysluplně a podnětně naplnit nadaným dětem čas. Je velká pravděpodobnost, že dítěti, kterému se rodiče věnují s prokazatelnými výsledky celých předcházejících pět let, se budou stejně věnovat i do šesti let. Není důvod, proč by tato jejich podpora neměla být ještě jeden rok efektivní a dítě tak mohlo v klidu a rodinném prostředí sociálně dozrát. *Václav Mertin* říká: „*Můžeme namítnout, že u šikovných dětí pobyt mimo školu marníme jejich talent, a že*

*pokud nepůjdou do školy včas podle svých kognitivních předpokladů, tak některé okolnosti se nezmění a jiné budou za rok platit v ještě intenzivnější míře. Jenže na druhé straně, čím je dítě vyspělejší, tím má větší schopnosti přizpůsobit se možnostem prostředí.*¹

Osobně sem se setkala s pedagožkou z Kanady **Donnou Elliott**, která učí ve třídě pro nadané děti. Potvrdila mi, že třídu pro nadané spíše využívají rodiče dětí, které mají problémy s adaptací a sociální komunikací. Do dětského kolektivu nezapadají, nekomunikují, mají svůj vnitřní svět. Přestupují sem děti, které jsou nadané, ale mají často v běžných třídách kázeňské problémy a děti, které u nás označujeme jako děti s poruchami ADHD, hyperaktivní, s různými typy dys – dyslexie, dysgrafie apod. Spolužáci je označují jako „nerdy“, excentrické, podivné, vědecké. Podle slovníku je: „Nerd výraz převzatý z angličtiny, který označuje člověka úzce zaměřeného na jednu oblast lidské činnosti, který nezvládá sociální vztahy s ostatními.“² Český výraz mimoň částečně původnímu výrazu odpovídá. Označení za nerda/mimoně můžeme chápat jako odsouzení, ale i jako láskyplné uznání odlišnosti. Existuje celá subkultura, kterou si nerdové vytvořili, protože je odmítla většinová kultura. Nerdové se v současnosti objevují čím dál tím častěji, především jako objekty posměchu, smíšeného s obdivem k jejich dětské nátuře a čistotě, s jakou vstupují do mezilidských interakcí. Děti ve speciálních třídách jsou označeny jako „Gifted Learners“ na základě testu. Všechny děti přestupují pouze na základě přání a se souhlasem rodičů. Často jsou nadané v učení, ale neschopné vyprodukovat jakoukoli práci, mají problémy s organizací materiálů, mají velké nápady, ale nejsou schopny je dokončit, rády ukazují svoje vědomosti různými způsoby, jsou skvělí čtenáři a mluví velmi dospěle (vyzrále). Výuka těchto dětí je náročná, učitelé se účastní seminářů a kurzů, které jim pomáhají o nadané děti pečovat.

Na otázku *Proč je ráda učíte?* Donna Elliott řekla: *„Děti jsou zvláštní. Způsobují, že se usmívám. Každý den někdo udělá něco úžasného. Viděla jsem Vás s Vašimi dětmi a vím, že tomu budete rozumět.“*³ *Ráda učím také proto, že cítím, že mám možnost kladně ovlivnit budoucnost mladých lidí. Způsobit, že se dítě zajímá o učení, je úžasná věc. Že jsem byla úspěšná, si uvědomím,*

¹ srovnej: Václav Mertin in Rodina a škola: Musí být dětem při nástupu do školy šest?, 2009, strana 18 - 20

² srovnej: www.dictionarreference.com, září 2011

³ z přepisu rozhovoru autorky s učitelkou na Elementary school v Peterborough, červenec 2011

když se studenti vrátí o mnoho let později, aby se zeptali, jak se mi daří. Ted' už mám studenty, kteří se vracejí ukázat mi své děti.“ Výhody a nevýhody učení dětí ve speciálních třídách pro nadané vidí Donna takto: *„Výhodou je vidět vzrušení v očích studenta, vidět jej dosáhnout něčeho, o čem si myslel, že to nedokáže, to, že chodím ráda a s úsměvem z práce i do práce. Nevýhodou je příliš mnoho papírování. Musím psát každému studentovi na každé pololetí individuální plán, nastítnit, jak přizpůsobím jejich program na základě jejich individuálních potřeb, a také psaní vysvědčení. Také nemám ráda povinnost zaznamenávat neobvyklé události, abych se ochránila v případě, že by si rodiče stěžovali.“*¹

S problematikou nadání a problémy nadaných dětí jsem se setkala i ve své rodině. Syn velmi brzy (od 2,5 let) četl písmenka, počítal, otázka „proč?“ byla nesnesitelná. Měl sociální problémy, kolektiv dětí nepotřeboval, hry a hračky vzal na milost pouze, když se daly rozebrat, prozkoumat, nějak přetvářet. Písek byl špinavý, oblečení muselo ladit barevně, jakýkoli malý flíček musel být ihned odstraněn, strava byla velmi jednotvárná – co neznal, nejedl. Syn vlastně nikdy nebyl dovádivým dítětem, vždy byl takový „moudrý“. Abychom smysluplně vyplnili jeho čas a uspokojili potřebu něčeho stále nového, vybrali jsme pro něj kroužek podle zájmu. Měl rád hudbu, na doma stojící piano brnkal dřív, než začal mluvit a vyžadoval potlesk za každých pár tónů. V hudební škole brzy odhalili jeho hudební nadání a podpořili jeho talent pedagogem i zařazením do mnoha soutěží. Snažili jsme se jej rozvíjet i v jiných oblastech a nabízeli mu co největší množství nových podnětů. Návštěvy divadel, zoologických zahrad, muzeí, ale také setkávání s vrstevníky. Mateřskou školu navštěvoval pouze dopoledne, měl problémy s dětmi. Často byl terčem posměchu, nepral se, neběhal, jen hovořil, spory řešil argumentací, až si vysloužil přezdívku „prezident“. Ve škole to bylo podobné, učení zvládal lehce, označení šprt nekomentoval. Všechny školní úkoly plnil přesně a rychle, přejít bezpečně silnici a odejít do školy s aktovkou či ve vhodném oblečení (v zimě zimní bunda) už byl problém. Všechny volný čas vyplňovaly kroužky – klavír, dramaťák, fotbal. Kamarády si nenašel. Teprve po přestupu na víceleté gymnázium si našel přátele a kamarády a *rozzářil se*, začal více komunikovat, sociálně se lépe adaptovat.

---

¹ z přepisu rozhovoru autorky s učitelkou na Elementary school v Peterborough, červenec 2011

Naše české školství nyní optimalizuje síť škol a slučováním ruší i některá víceletá gymnázia. Trendem je postupně zrušit všechna, zastánci tohoto směru volají po zrušení selekce populace a talentované děti mají napomoci v běžných třídách zvyšovat průměr a motivaci. Ztrácí se tady však potřeby nadaných, možnosti rozvoje jejich potenciálu a následného prospěchu společnosti. Podle profesora *Stanislava Komárka* je diferencovaná péče o nadané jedince důležitá: „*Schopnosti mezi lidmi jsou nestejně distribuovány. Bez určité elitnosti, diferenciacie ve školství, vznikne uniformní kaše. Nad jedněmi přihmouříme oko a druhé srazíme k zemi.*“¹ Náš vzdělávací systém na odborných středních školách není v praxi přizpůsoben individuálnímu vzdělávání nadaných. Víceletá gymnázia umožňují jejich rozvoj vědomostní i sociální. Jsou v kolektivu dětí podobného zaměření a mají si co říct. Naopak Kanada díky svému systému vzdělávání na středních školách – tří úrovně a volitelné vzdělávání - vychází nadaným dětem vstříc. Stejně je, že nejdůležitějším prvkem ve vzdělávání nadaných i ve vzdělávání vůbec je osobnost a přístup pedagogů. Jak berou děti a svou práci, kolik jsou ochotni do své práce investovat, co je motivuje atd.

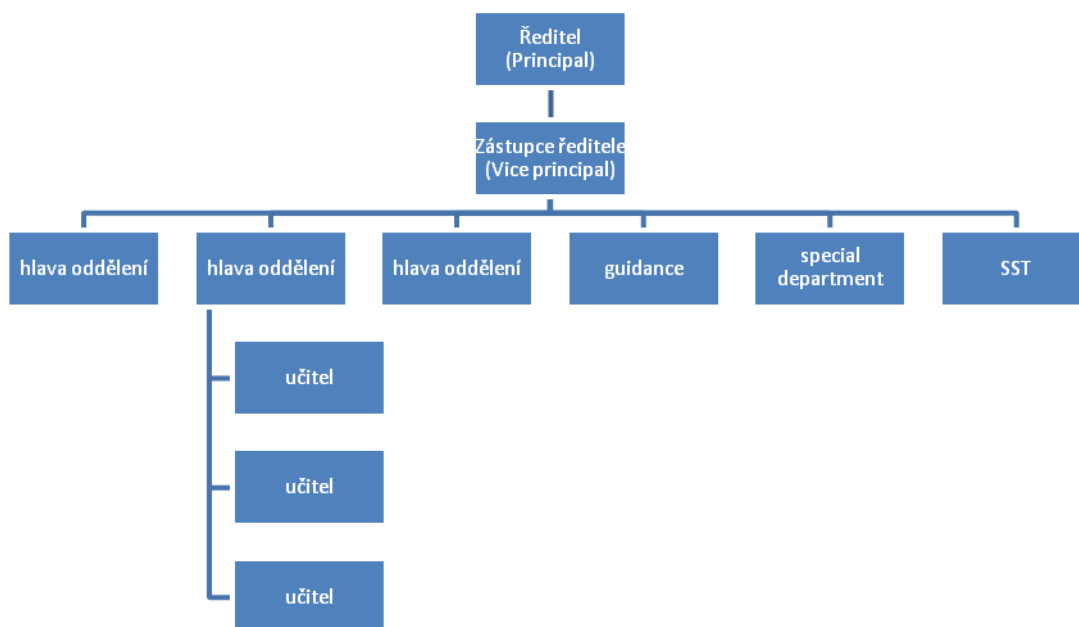
5.1.2. Hierarchické uspořádání pracovníků na škole

Ředitel školy má na starost běh školy, najímá učitele, svého zástupce a pomocný personál. Zajišťuje dodržování směrnic Ministerstva vzdělávání Ontario, zpracovává školní rozpočet, řeší problémy s učiteli, nastavuje ráz školy. Každý ředitel má svého zástupce, pokud má škola více jak 1000 studentů, jsou na škole zástupci dva. Ti mají na starosti disciplínu a docházku studentů, plánují dozory učitelů. Na stejné úrovni stojí SST², „guidance department“ a jednotlivá oddělení. Každé oddělení podle předmětů má svého vedoucího, který dohlíží a pomáhá učitelům svého oboru. Na každých 23 studentů připadá jeden učitel. Vedoucí oddělení jsou vlastně vedoucí jednotlivých předmětů: jazyků, historie, dějepisu, vědy, matematiky apod. Patří sem také oddělení speciální pedagogiky, které má na starosti děti se speciálními vzdělávacími potřebami. **Julie Clark**, vedoucí tohoto oddělení na střední škole mi řekla, že úkolem jejího oddělení je podporovat studenty a jejich učitele ve škole jakýmkoli způsobem,

¹ srovnej: Čechová Hensen, in Rodina a škola: Kacířské otázky, 2009, strana 6 - 9

² podrobněji popsáno autorkou v kapitole o kázeňských problémech

který potřebují. Poskytují učitelům informace o každém studentovi, píší individuální edukační (vzdělávací) plány na každý semestr, setkávají se s rodiči, vedou veřejně prospěšné (dobrovolnické) práce studentů. Julie je vedoucí oddělení, které má na starosti všechny studenty označené jako „výjimečné“, studovala magisterský studijní program v poradenství, má bakalářský titul v oboru psychologie. Speciální pedagogové v Kanadě mají různé vzdělání, ale musí mít bakalářský titul z vysoké školy a tři kurzy speciální pedagogiky (všechny úrovně), které studují po ukončení bakalářského studia. Ve škole Julie je 753 žáků a 48 učitelů. Z těchto studentů je u 97 zjištěno, že mají speciální vzdělávací potřeby (problémy s učením, nadané děti, mírně opožděné, s problematickým chováním, s fyzickými problémy, děti autistické). Navíc je tam přibližně dalších 120 studentů, kteří jsou považováni za rizikové a potřebují zvýšenou péči.

obr. 17
 Schema řízení středních škol v Ontariu, zpracováno autorkou na základě interview

„Guidance department“ je oddělení, které pomáhá studentům s výběrem předmětů. Na škole *Rogera Nevina*, která má 800 studentů, pracují na tomto oddělení dva lidé. Pomáhají s výběrem předmětů, s volbou dalšího vzdělávání i s osobními problémy jednotlivých studentů. Velmi úzce spolupracují s vedoucími jednotlivých oddělení i se samotnými učiteli, ředitelem a SST.

5.1.3. Kázeňské a studijní problémy

Podle slov většiny kanadských učitelů se i Kanada, stejně jako většina zemí, potýká s udržením kázně studentů. Jedním ze způsobů jak řeší kázeňské přestupky je „*odchod k panu řediteli do ředitelny*“. Ředitel školy je mimo jiné zodpovědný za kázeň ve škole. Již neučí a ředitelna slouží jako místo, kam jsou posíláni studenti k pohovoru a domluvě. Část učitelů však konstatovala, že toto opatření není moc úspěšné, proto ho nevolí a snaží se vše se studenty řešit sami. Chtějí tak dětem ukázat kdo je ve třídě „boss“. Učitelé udělují napomenutí, varování. Pokud jsou problémy vážnější a situace se nelepší, volají učitelé rodičům, sdělí jim potíže nebo je přímo volají do školy a společně stanovují tresty. Pokud to jsou menší přestupky, mohou zůstat děti „*po škole*“ a mají například za úkol napsat, co udělaly, koho to ovlivnilo, co udělají, aby se to neopakovalo. Při vyrušování v hodině může být dítě vyzváno k opuštění třídy a stání na chodbě. Vzhledem k tomu, že třídy jsou často prosklené, není problém se zajištěním bezpečnosti vykázaného dítěte, a to je stále pod dozorem.

Dalším možným kázeňským opatřením je „*suspendování studenta*“ – student je za kázeňské problémy vyloučen na určitý čas ze školy (1 – 10 dní), učitelé mu musí zadávat práci, kterou zamešká a student se musí připravovat doma. Pokud je suspendování dlouhodobé, dochází studující do zvláštních tříd na školském úřadu, které jsou určeny pro problémové žáky.

Někdy se obrací učitelé na další pracovníky na školách – poradce, pomocné pedagogy, koordinátory, kteří řeší situace individuálně s konkrétními opatřeními. Tyto pomocné pracovníky ve školství můžeme jen závidět. Náš systém využívá na zajištění těchto pracovníků často dotační programy, které pomocníky ve školách umožní zaměstnat na určitou omezenou dobu – dokud program trvá. Naši čeští učitelé pak mají ke svým povinnostem přidány pozice výchovný poradce, preventista apod., mají jako kompenzaci snížený rozsah výuky (o 1-2 hodiny) v úvazku a dostanou malé finanční ohodnocení. Vzhledem k velkému množství úkolů, povinností a problémů pak nemohou vykonávat přidělené úkoly se 100 % nasazením a efektem.

Někteří z těchto pracovníků jsou na kanadských školách v plném úvazku, někteří mají na starost více škol, plní však pouze povinnosti své profese. Psycholog navštěvuje školu 1x týdně, dává dětem test pro nadané. Speech pathologist pracuje s dětmi, které mají nějakou vadu řeči, dochází do škol a učitelé vytipují děti, které potřebují péči. V Peterborough jsou k dispozici dva. Speciální pedagog ESL (English as a Second Language) je učitel angličtiny pro děti, které neumí anglicky, pro přistěhovalce. Celý rok učí děti pouze jazyk a ty teprve pak nastupují do běžných tříd, v Peterborough má tento program jedna škola. Sociální pracovník (social worker) dochází do školy asi 1x měsíčně, pomáhá dětem z velmi problematických rodin. Školní policejní úředník (school police officer) řeší drogovou problematiku přímo na školách, dochází do školy několikrát týdně, jeden pracuje pro 2 – 3 školy.

Zaměstnanci speciálního vzdělávání na základních a středních školách Ontaria:

Teachers of exceptional students	Učitelé mimořádných studentů
• Teachers for resource-withdrawal programs	• Učitelé pro programy resource-withdrawal
• Teachers for self-contained classes	• Učitelé pro samostatné třídy
Other special education teachers	Další speciální pedagogové
• Itinerant teachers	• Putovní učitelé
• Teacher diagnosticians	• Učitelští diagnostici
• Coordinators	• Koordinátoři
• Consultants	• Konzultanti
Educational assistants in special education	Pedagogičtí asistenti ve speciálním vzdělávání
• Educational assistants	• Pedagogičtí asistenti
Other professional resource staff	Zaměstnanci dalších odborných zdrojů
• Psychologists	• Psychologové
• Psychometrists	• Psychometřici
• Psychiatrists	• Psychiatři
• Speech-language pathologists	• Patologové mluvené řeči
• Audiologists	• Audiolog
• Occupational therapists	• Pracovní terapeuti
• Physiotherapists	• Fyzioterapeuti
• Social workers	• Sociální pracovníci
Paraprofessional resource staff	Zaměstnanci profesionálních zdrojů
• Orientation and mobility personnel	• Orientace a mobilita osob
• Oral interpreters (for deaf students)	• Ústní tlumočníci (pro neslyšící studenty)
• Sign interpreters (for deaf students)	• Znakovní tlumočníci (pro neslyšící studenty)
• Transcribers (for blind students)	• Opisovači (pro nevidomé studenty)
• Interveners (for deaf-blind students)	• Vedlejší účastníci (pro hluchoslepé studenty)
• Auditory-verbal therapists	• Sluchově-verbální terapeuti

obr. 18

Nepedagogičtí pracovníci na školách, zpracováno autorkou na základě interview, červenec 2011

Narůstající počet kázeňských i studijních problémů mnohých studentů řeší v Kanadě vláda, zavedením nové pozice „*student success teacher (SST)*“ na všech středních školách. Byla zavedena v roce 2006, zpočátku tvořila 1/3 pracovní doby učitele, později 1/2 a nyní tvoří veškerou pracovní náplň. SST musí být vystudovaný učitel a musí absolvovat doporučenou kvalifikaci. Mají k dispozici vlastní kabinet (kancelář) se studovnou (místností se stoly a židlemi, kde si mohou se studenty v klidu promluvit a studenti tam mohou přijít v případě potřeby studovat). Vzhledem k tomu, že je to zcela nová pozice, nejsou ještě vypracovány jednotné manuály činností, neexistuje profesní skupina. SST se setkávají s kolegy z jiných škol a předávají si zkušenosti. Jedenkrát měsíčně se scházejí se svým nadřízeným – superintendent, který je ze school board (školské rady) a je nadřízený i řediteli školy. Úkolem SST je pomoc studentům v různých situacích, má se snažit hledat příčiny i pomáhat při řešení problémů, zprostředkovává kontakty. Úzce spolupracuje s dalšími odborníky, ředitelem školy, rodiči a vedoucími jednotlivých oddělení. Od školské rady dostává 800 CAD (cca Kč 14 400) měsíčně na cokoli, co pomůže v případě potřeby studentům.

Setkala jsem se, se *Cindy Sargeant*, která tuto profesi vykonává od jejího vzniku. Nejčastěji řeší problémy spojené s docházkou, šikanou, kyberšikanou, problémy s rodiči, lenost, konflikty s učiteli, vyrušování apod. Z fondu, který spravuje, nejvíce prostředků vydá na jídlo, nejen pro děti z chudých rodin, ale také pro děti, které doma dostanou najíst nedostatečně. Cindy organizuje na škole různé soutěže, hry a programy. „Healthy eating club“ – pro dívky z 2. ročníku, „Mentoring“ – studenti ze SŠ se setkávají se studenty VŠ za účelem učení se od nich, navštěvuje se studenty domovy pro seniory, účastní se školních tancovaček, organizuje školní parlament atd. Má seznam vytipovaných studentů, kteří mají potíže a o které se stará. Někteří za ní chodí sami, jiné si musí volat. Někteří chodí denně, někteří jednou za týden, nejméně je kontroluje 1x měsíčně. Pravidelně pečuje zhruba o 130 studentů, což je 16,25% z celkového počtu studentů na škole, kde je jich celkem 800. Studentům je k dispozici každý den od 8 – 16:30h, v případě potřeby i déle. O své práci podává Cindy zprávy řediteli školy, superintendentovi ze školské rady a píše reporty na ministerstvo. Ve školní hierarchii stojí na vysoké pozici.

Naše české školství hledá řešení kázeňských problémů pomocí IVýp, které jsou popsány výše. Konflikty, kdy žák nějakým způsobem napadne pedagoga, již nejsou ojedinělé. Podle institutu pro sociální prevenci se s nějakou formou agrese setkalo 43% středoškolských učitelů, 22% s nadávkami a urážkami, 9,6% s výhrůzkami s využitím známostí a 2% dokonce s fyzickým násilím.¹ Školní šikana se již netýká pouze školáků, ale objevuje se zarážející skutečnost, že se množí případy, kdy jsou terčem šikany učitelé. U dětí a mladistvých stále více mizí autorita k učitelům a k dospělým obecně. Začíná to tím, že mnozí rodiče si dnes kantorů příliš neváží a děti přebírají jejich názory a postoje.

Český kantor nyní může na kázeňské problémy zareagovat pouze svou přirozenou autoritou, přehlížením, trestem, poznámkou či návrhem na snížení známky z chování, což mnohé neřeší, naopak často zhorší. Nastanou-li nějaké problémy mezi učitelem a žákem či žáky, měla by být tato neshoda řešena dříve, než se rozroste do závažnějších a hůře řešitelných problémů. Vždy je důležitá především komunikace. Díky ní lze problémy rozluštit a zvážit možná řešení. V důsledku konfliktu se spouští obranné reakce, kvůli kterým se snažíme z dané situace uniknout nebo se jí stavíme čelem. Ne vždy je zlobení či agresivita dítěte jeho přirozeným projevem, ale může to být obranný mechanismus či obrana před nějakým problémem. Pokud tedy nějaký konflikt nastane, je třeba zachovat duševní rovnováhu, co nejrychleji se v situaci adaptovat, snažit se o pochopení ve všech souvislostech. Na to ovšem učitelé při svém vytížení často nemají čas ani sílu a těžce si drží odstup, když dítě narušuje výuku dalších třiceti žáků.

Vzhledem k situaci na školách by bylo třeba zvážit zavedení nové funkce, která by pomohla při řešení problémů i v preventivních opatřeních. Po analýze zkušeností z Kanady si myslím, že by školám prospěla pozice sociálního pedagoga, která by převzala povinnosti preventistů, napomáhala by výchovným poradcům, ulehčovala by spolupráci rodiny a školy, napomáhala by v organizování volného času studentů a zajistila by zprostředkování různých možností pomoci. Pozici sociálního pedagoga na školách propaguje také Blahoslav Kraus, vidí ji jako přínosnou pro studenty, pedagogy i rodiče. Měla by se vyznačovat empatií, pochopením problémů žáků, autentickým vystupováním,

---

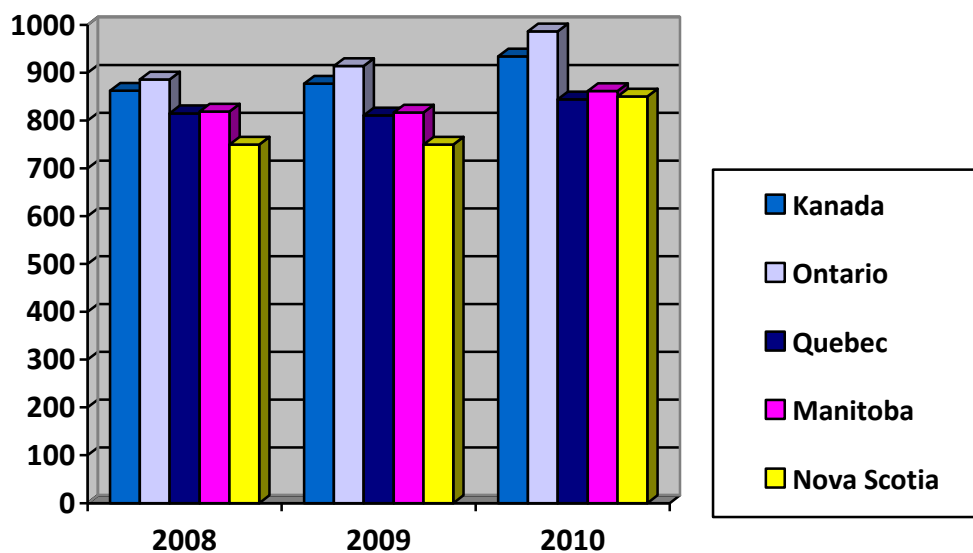
¹ srovnej: Melicharová R., in Rodina a škola: Přerůstají děti učitelům přes hlavu?, 2009, strana 20 - 21

uměním naslouchat, navozovat atmosféru důvěry a zbavovat žáky strachu při svěřování se s problémem.¹

5.1.4. Ocenění pedagogů a dobrovolnické programy

Jedním z důležitých ukazatelů jak je školství státem zajištěno, je bezesporu ohodnocení (výplaty) učitelů a jestli jsou spokojeni s prestiží svého povolání. Dotazníkovým šetřením jsem zjišťovala postoje konkrétních učitelů. Z tabulek statistického porovnávání Kanady vyplývá, že v oceňování pedagogů jsou rozdíly. Některé provincie jsou finančně zvýhodněny, což je důkazem, že každá provincie hospodaří se svým rozpočtem a sama zvažuje, kolik peněz investuje do školství.

Průměrná mzda pracovníků pracujících ve školství byla v Kanadě za rok 2010 - 934 CAD týdně, v Ontariu 986,28 CAD týdně, mají tedy nadprůměrné platy. Z tabulky vyplývá, že platy ve školství za poslední tři roky stále narůstají, bráno z průměru celé Kanady je to o 62 dolarů.

obr. 19

Průměrná týdenní mzda pracovníků ve školství, zpracováno autorkou podle Statistics Canada 2011²

¹ srovnej: Kraus B., Základy sociální pedagogiky, 2008

² srovnej: www.statcan.gc.ca, červen 2011

Na školském systému Ontaria je velmi pozoruhodné zapojování studentů do dobrovolnických programů a povinnost se jich účastnit již na střední škole. Studenti potřebují vykázat **práci dobrovolníka**, aby získali potřebné kredity k ukončení ročníku. Tento systém se mi zdá velmi potřebný a důležitý pro celou společnost. Studenti jsou již od mládí vedeni k tomu, že nezištná pomoc druhým, solidarita a práce pro společnost jsou velmi důležité a jsou ku prospěchu celé společnosti. Zpočátku je tato činnost povinná, ale na základě povinnosti se postupně rozšiřuje do vědomí lidí a v pozdějším věku se jí věnuje velká část populace a bere ji jako samozřejmost. Podle statistik se v roce 2007 12,5 milionů obyvatel Kanady účastnilo dobrovolnických programů.¹

Dobře připravených pracovišť pro dobrovolníky je u nás zatím nedostatek. Koordinátorem dobrovolnické činnosti v ČR je Národní dobrovolnické centrum *Hestia*, které vzniklo na přelomu let 1998/1999 a jež mj. organizuje kurzy pro organizátory dobrovolníků. Při organizování dobrovolnické pomoci je třeba brát v úvahu spontaneitu a tvořivost dobrovolníků, ale současně i pravidla, kterým se dobrovolník musí podřídít, aby jeho činnost organizaci prospěla a nenarušovala její chod.² Zároveň je potřeba připravit v organizaci pozice pro dobrovolníky a zajistit jejich zaučení.

V České republice existuje několik neziskových organizací, dobrovolnických center a projektů, které se cíleně věnují zapojování zaměstnanců větších i menších společností do firemní filantropie.³ Firemní dobrovolnictví se dokonce dostalo i do nabídky některých manažerských vzdělávacích agentur. Vedle toho také existují firmy, které zapojování zaměstnanců do oblasti tzv. firemní společenské odpovědnosti (Corporate Social Responsibility) realizují aktivně samy.⁴

Dobrovolnictví se u nás pomalu probouzí k životu, ale pořád s sebou nese nádechy doby minulé. Já sama pracuji v neziskové organizaci, zcela zdarma a často se setkávám s reakcí „...ty jsi se asi zapomněla v komunismu...“ Možná právě setkávání s kanadskými pedagogy mi dalo impuls a potřebu, pokud mohu, dělat něco nezištně i pro druhé. V naší společnosti je nyní trend, že neziskové

---

¹ srovnej: www.statcan.gc.ca, srpen 2011

² srovnej: Kraus B., Základy sociální pedagogiky, 2008

³ srovnej: www.hest.cz, říjen 2011

⁴ srovnej: www.zapojimse.cz

organizace a občanská sdružení, nadace atd. konají dobro, ale v mnohých případech při prozkoumání rozpočtu zjistíme, kolik peněz z dotací či darů putuje na platy zaměstnanců. Bylo by potřeba ve větší míře už děti a studenty zapojovat do dobrovolnických programů a veřejně prospěšných prací.¹

Rok 2011 byl vyhlášen Evropským rokem dobrovolnictví.

5.2. Dotazníkové šetření

Cílem výzkumu byla analýza postojů kanadských pedagogů k jejich profesi a jejich pohled na kvalitu vzdělávacího systému a jeho uplatnění a osvědčení v praxi. Daná zjištění se mohou stát důležitým faktorem při hodnocení popsaného kanadského vzdělávacího systému.

Výzkumný záměr jsem řešila v rovině teoretické a empirické. V teoretické rovině jde o obsahovou analýzu dokumentů a kritickou analýzu informačních zdrojů.

Metodologii výzkumu jsem volila podle svých možností, upřednostnila jsem rozhovory - interview s učiteli (kvalitativní šetření o pedagogické realitě), které jsem pak doplnila dotazníkovým (kvantitativním) šetřením. Velkou výhodou zvoleného interview bylo navázání osobního kontaktu, který mi umožňoval hlouběji proniknout do motivů a postojů respondentů i celé problematiky kanadského vzdělávacího systému. Mohla jsem sledovat reakce na otázky a usměrňovat průběh rozhovorů². Následně jsem oslovila 60 pedagogů s žádostí o vyplnění dotazníku, který obsahoval uzavřené i otevřené otázky. Vrátilo se mi 93 vyplněných dotazníků, protože jsem učitele požádala o rozšíření i na další kolegy a dotazník jsem dala k dispozici na internet. Z rozhovorů vyplynulo, že převážná část pedagogů má svou práci velmi ráda, bere ji jako výzvu a velmi zodpovědný úkol. Přebírají vládní kurikula a berou je za svá, hrdost vůči státní příslušnosti a láska k zemi je opravdová. Ruka na srdci při hymně není gestem, ale opravdovým výrazem hrdosti. Cílem bylo si tyto poznatky ověřit v anonymním dotazníkovém šetření.

---

¹ srovnej: www.statcan.gc.ca

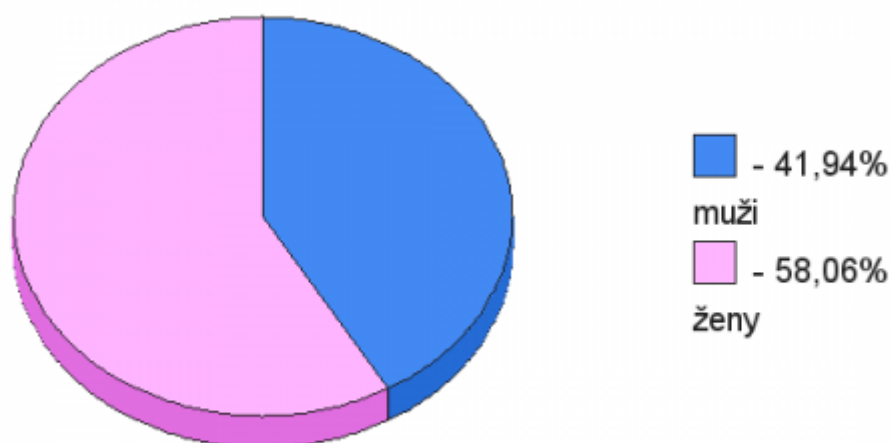
² srovnej: Chrástka M., Metody pedagogického výzkumu, 2008

Časový harmonogram jsem si připravila dlouhodobý, vzhledem k rozšířené problematice a počtu respondentů. Rozhovory jsem vedla v období červenec – srpen 2009, 2010, 2011 a v září 2011. Dotazníkové šetření proběhlo v období srpen – září 2011. Rozhovory jsem zpracovávala a zjištěná data doplňovala postupně (s ohledem na stále probíhající reformy kanadského vzdělávacího systému).

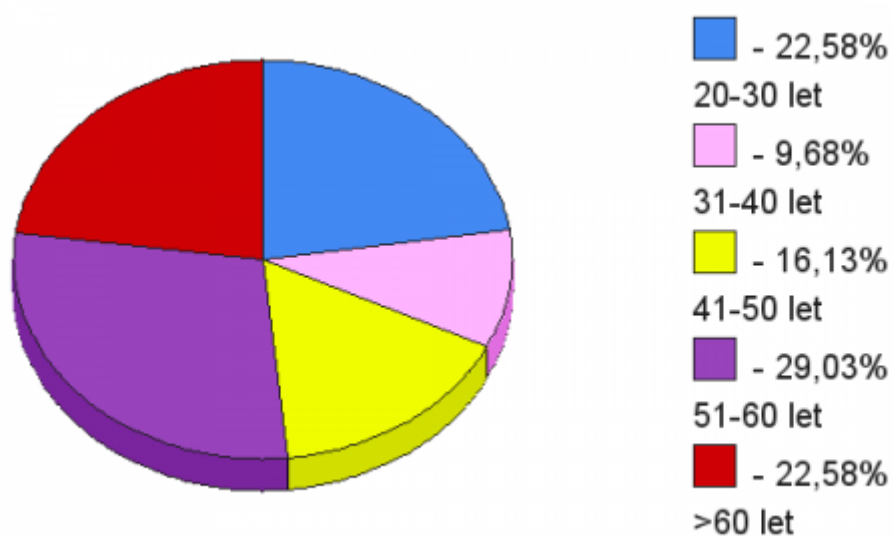
Zkoumaný vzorek respondentů lze charakterizovat obecně - pedagogové základních, středních a vysokých škol, kteří učí v provincii Ontario. Podrobněji je vzorek respondentů rozčleněn v dotazníku. Snažila jsem se oslovit co nejširší soubor respondentů, ať věkově, genderově, typově či postojově tak, abych získala co nejširší přehled postojů kanadských pedagogů.

respondenti, učitelé z provincie Ontario	počet	%
	93	100%

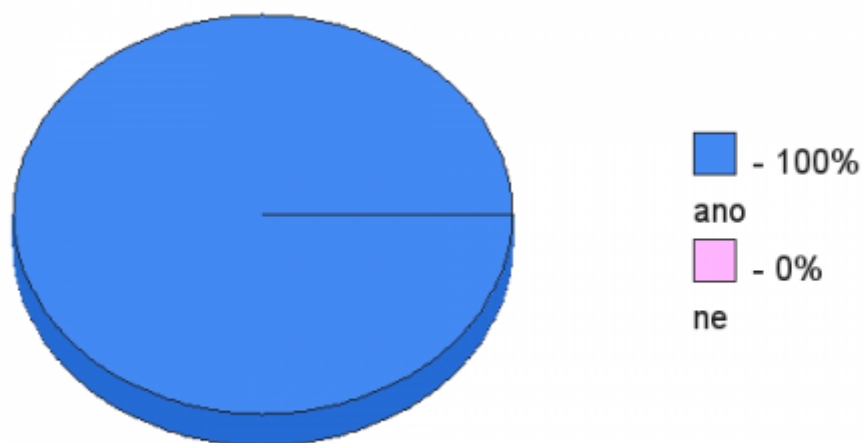
1. Pohlaví respondentů:

2. Věk respondentů:

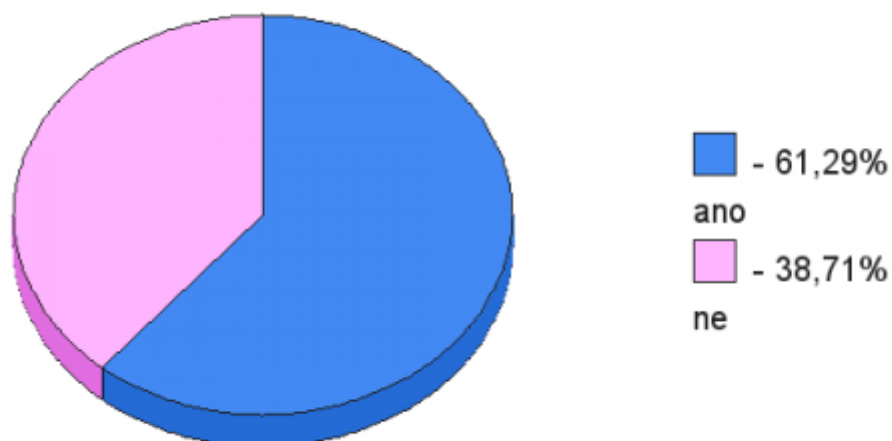

3. Spokojenost kanadských pedagogů se vzdělávacím systémem:

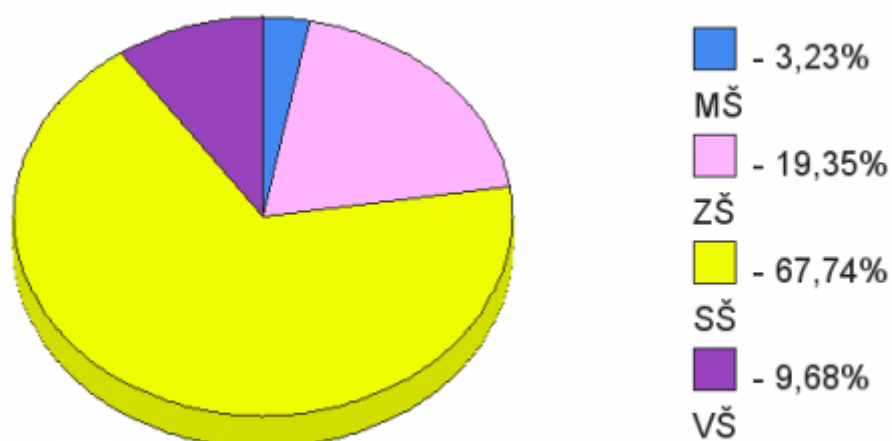
Základní hypotéza byla 100% potvrzena. Kanadští pedagogové jsou spokojeni se svým vzdělávacím systémem. Vyhovují jim struktura a způsoby vzdělávání studentů, možnosti dalšího vzdělávání i struktura vzdělávacích programů.

4. Znalost jiného vzdělávacího systému než provincie Ontario:

Touto otázkou jsem si chtěla ověřit, jestli kanadští učitelé mají znalosti a jsou informováni i o jiných vzdělávacích systémech. V odpovědích se nejčastěji ukazovalo, že znají vzdělávací systém nejbližšího státu a to je USA. Dále pak odlišnosti vzdělávacích systémů jednotlivých provincií a teritorií Kanady. Vzhledem k tomu, že část oslovených pedagogů učila v České republice, mají obecné znalosti i o vzdělávacím systému České republiky.

5. Působíště pedagogů respondentů:

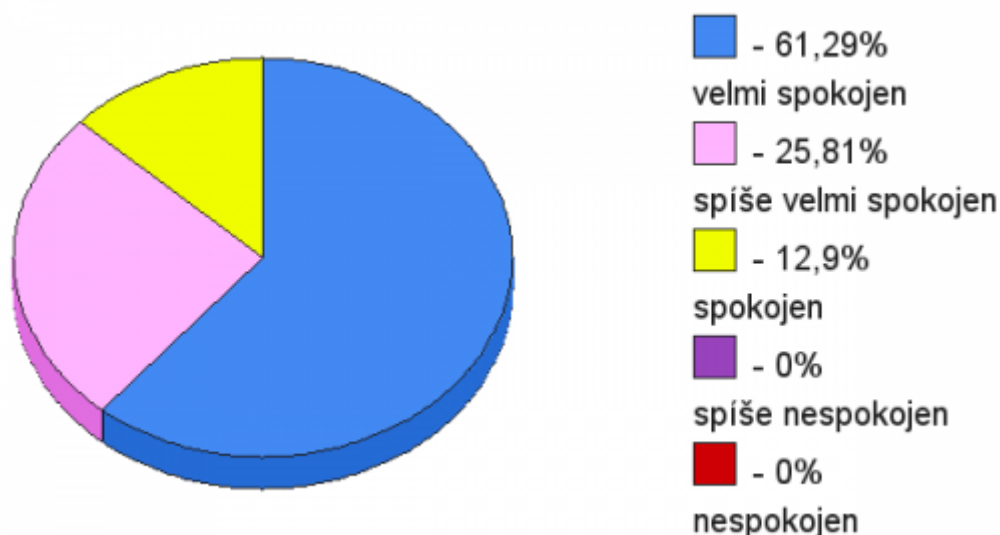

6. Obory působení pedagogů a vzdělání:

Vzhledem k tomu, že vzdělávací systém Kanady je velmi cíleně zaměřen a studenti mají možnosti volby předmětů a rozmanitých programů, je i vzdělání pedagogů rozmanité a oborově zaměřené. Na každý předmět je určen program, jeho stupeň vzdělání a délka studia. Kanadčané i studiu na univerzitách říkají, že *berou kurzy*. Velká nabídka programů dalšího vzdělávání a různé specializace umožňují celoživotní vzdělávání a učitelé se ho často účastní. Rozšiřuje jim obzory, usnadňuje získání lepší práce, specializace napomáhají pak především k rozšíření pracovního uplatnění.

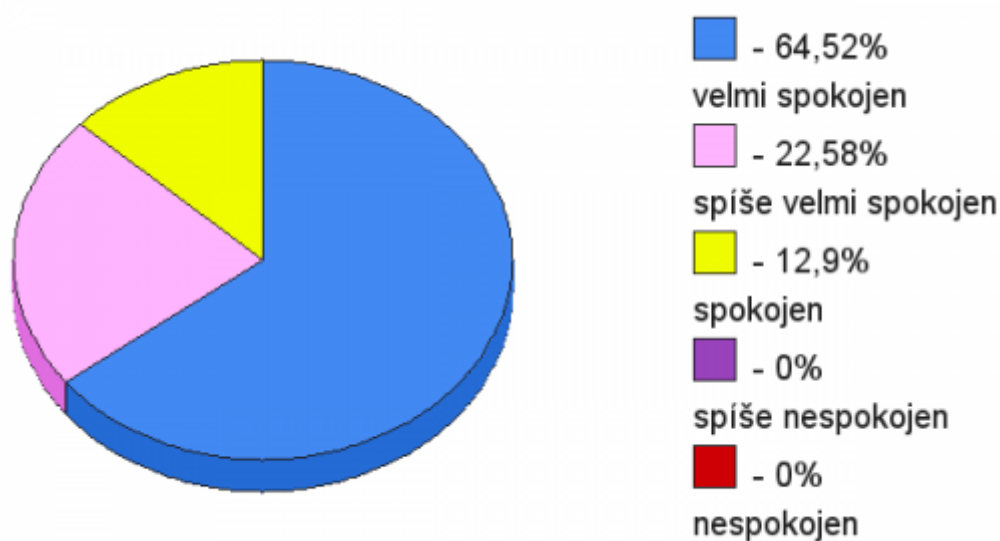
Nejčastější délka základního vzdělání potřebná k profesi pedagoga je 4 – 5 let. Respondenti působí na všech stupních ontarijského vzdělávacího systému, jsou to učitelé technických směrů i humanitních oborů, s různými typy úvazků a s širokým věkovým rozpětím, proto výsledky o prestiži povolání a spokojenosti s jejich postavením ve společnosti vypovídají o velmi obecném a rozšířeném názoru. Tento postoj bych přála i všem našim českým pedagogům.

7. Spokojenost s pracovním zařazením:

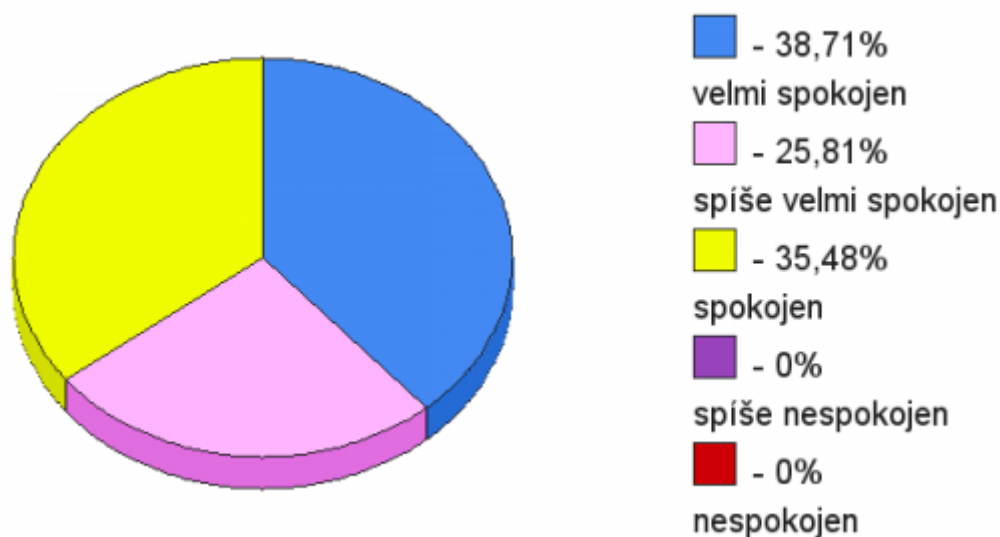
Hypotéza, kterou jsem stanovila na základě rozhovorů, že kanadští pedagogové jsou ve své profesi spokojeni, naplňuje je a berou ji jako poslání, se potvrdila. Na pětistupňové škále volili všichni respondenti stupeň 1 – 3, tedy spokojen až velmi spokojen. Žádný z pedagogů neoznačil negativní postoj.

8. Spokojenost s finančním ohodnocením:

Předpoklad, že spokojenost s profesí je v souladu s finančním ohodnocením se potvrdil. Opět bylo potvrzeno pouze v pozitivních stupních měření, že finanční ohodnocení pedagogů je, dle jejich soudu, dostačující.

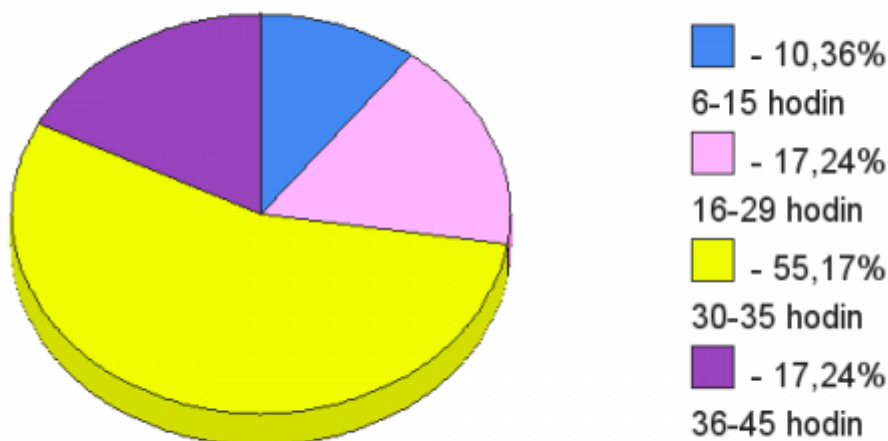
9. Spokojenost s vnímáním učitelské profese veřejností: (prestíž povolání)

Prestíž povolání napomáhá postavení a autoritě pedagoga před studenty. Vnímání učitelské profese veřejností vypovídá také o stavu společnosti a jejím přístupu ke vzdělání. To, jak společnost vnímá pedagogy, se odráží v jejich každodenní práci s dětmi, v jejich motivaci a napomáhá v rozvíjení kompetencí.

Spokojenost se způsoby a možnostmi výuky, platové ohodnocení a uznání ze strany státu a veřejnosti je neocenitelná pomoc a podpora, kterou učitelé ke své profesi velmi potřebují.

10. Délka týdenních pracovních úvazků:

Na základě rozhovorů jsem stanovila hypotézu, že učitelé nemají na školách žádné povinnosti nad rámec výuky, a proto mají svou práci rádi a mluví o ní s nadšením, že nejsou přetěžováni dalšími úkoly. Mají na školách také dostatek pomocných pracovníků. Tato hypotéza se nepotvrdila, i když učitelé učí nejčastěji v průměru 6 – 7 hodin denně, zůstávají ve škole a plní další povinnosti.

Mají na starost např.: studentskou radu, vedou sportovní oddíly (fotbal, basketbal, volejbal), organizují mimoškolní aktivity pro studenty, vedou jednotlivá oddělení a s tím souvisí pomoc dalším pedagogům a vedení dokumentace, spravují školní webové stránky, vedou PC kurzy, podílí se na programech dalšího vzdělávání učitelů, pracují v týmech pro zlepšování školy, připravují individuální plány pro studenty s hendikepy, mívají školní dozory – na chodbách, v jídelně, knihovnách, studovnách atd., pracují ve školní knihovně, připravují se studenty muzikály a sezónní koncerty, doučování atd.

11. Co mám rád(a) na své profesi:

Z výzkumu vyšlo, že učitelé mají svou profesi velmi rádi, nejvíce si cení možnosti pracovat s dětmi, studenty. Vítají nové zkušenosti, každý den jim přináší něco nového, nové výzvy. Líbí se jim možnost pomáhat dětem, které mají problémy a spolupráce s rodiči, pomoc s porozuměním důležitým životním otázkám, rozvoj potenciálu, interakce se studenty, práce v týmech a ve skupinách, práce na změnách osnov, pestrost možností, neopakovatelnost, neurčitost, která dělá každý den jiný, flexibilitu, hledání nových způsobů výuky, učení se o rozvoji v pedagogice, zpracovávání nezávislých výzkumů, používání technologií, možnosti integrování umění a kultury do osnov, povzbuzování kreativity u studentů, penzijní zabezpečení, plat, pracovní doba, výhody, pracovní podmínky, doba dovolené, zajištění v nemoci, navazování nových vztahů, přátelství se studenty, možnost profesního růstu.

Velmi pěkná odpověď, která mě nejvíce zaujala, zněla: „*každý rok mi studenti pomohou být lepším učitelem*“.

12. Co nemám rád(a) na své profesi:

Hypotéza, že učitelé z Ontaria mají ideální podmínky pro svou profesi, se zcela nepotvrdila. I když učitelé v dotazníku i rozhovorech převážně uváděli, že jsou spokojeni a zářilo z nich velké nadšení, v dotazníku rozvedli i své negativní postřehy. Patří sem často nespolupracující rodiče nebo administrativní úkoly, které za posledních deset let velmi narůstají. Profesi učitele nemají rádi pro stálou dostupnost, která se od nich očekává, a je stresující, neiniciativní a nespolupracující kolegy. Plnění celé řady povinností, úkoly nad rámec výuky, u kterých se očekává, že je učitelé budou plnit zdarma, jako je např. úklid dvora při dozoru v -17°C . Často nemají stálé úvazky, smlouvy jim prodlužují po půl roce či po roce, nemají jistotu pracovního místa. Vytýkají systému nedostatek peněz na podporu speciálních potřeb, na nákup materiálů, technologií, údržbu školy. Upozorňují na nedostatečný respekt od rodičů a studentů, někteří nemají rádi neustálé změny osnov, schůze, diskusní skupiny atd.

Závěr

Vzhledem k tomu, že role vzdělávání v současné civilizaci vysoce vzrostla, je důležité objasňovat, jak je utvářeno a jak funguje v různých zemích. Nejen vědci, ale také politici, ekonomové a širší veřejnost se zajímají o to, jak se vzdělává mládež i dospělí v jiných zemích, za jakých podmínek a s jakými výsledky fungují vzdělávací systémy v zahraničí.¹ Komparace vzdělávacích systémů a způsobů řešení vzdělávacích problémů je velmi přínosná. Země mají možnost se vzájemně poučit, inspirovat, získat zkušenosti. Identifikace a analýza problémů vzdělávacích systémů a následná komparace s jinými vzdělávacími systémy může napomáhat k rychlejšímu řešení a nápravě.

Český vzdělávací systém řeší řadu otázek a hledá možnosti zlepšování kvality výuky. Učitelé pociťují nárůst počtu úkolů, které přímo nesouvisí s výukou a pedagogickou prací. Je to především velká administrativa, rosté zapojení učitelů do odborných činností – výchovného poradenství, prevence sociálně patologických jevů, metodické pomoci jiným učitelům, účasti v soutěžích, koordinaci a řízení projektů. Narůstají problémy s žáky a jejich rodiči. Alarmující je nedostatek odborníků, kteří by přímo ve školách pomohli při práci s problémovými žáky (sociální pedagog, školní psycholog, speciální pedagog). Učitelé by měli učit a vychovávat, problémy ve škole (i problémy s rodiči) by měl řešit odborník. Práci pedagogů značně stěžuje také zkreslený mediální obraz učitelské profese a její nedostatečná formální autorita.²

I přes všechny tyto problémy je nevědeckým zjednodušováním, když se usuzuje na nízkou kvalitu českého vzdělávacího systému jen z určitého parametru srovnávání, je třeba přihlížet na systém v co nejširším kontextu a to komparace s jiným systémem umožňuje. Zvolila jsem si kanadský vzdělávací systém, protože jsem měla možnost využít osobních setkání s pedagogy provincie Ontario.

Jak vyplynulo z dotazníků a rozhovorů, i kanadské školství se potýká s řadou problémů. Kanadský systém je však velmi precizně propracovaný,

---

¹ srovnej: Průcha J., Srovnávací pedagogika, 2006

² srovnej: Hrubá J., in Rodina a škola: Co brání učitelům ve zlepšování kvality výuky, 2010, strana 8 - 10

a i když prochází transformací, dokáže reagovat na potřeby společnosti. Školy mají velké množství nepedagogických pracovníků, jsou jasně definovány cíle vzdělávání a pravidelně jsou konfrontovány u kulatých stolů se skutečností. Jasně stanovená kurikula sjednocují úroveň vzdělávání. U nás nyní probíhá diskuze o tom, jestli vrátit osnovy školám či ne. Zastánci školních vzdělávacích programů osnovy nechtějí, poukazují na to, že jsou svazující a neumožňují individuální rozvoj dětí. Naopak propagátoři opětovného zavedení osnov upozorňují na stále horší výsledky českých žáků, které zdůvodňují tím, že se učitelé více soustředí na málo důležité obory a utíká jim běžné učivo. Velké rozdíly v obsahu učiva dělají problém především dětem, které se stěhují nebo přestupují na jinou školu, někdy je pro pedagogy velmi těžké se třídou pracovat a srovnat její vědomostní úroveň.

Kanadský vzdělávací systém je založen na individuálním přístupu ke každému studentovi. Nabízí široký výběr volitelných předmětů a studium podle zaměření a zájmu studentů. Myšlenku možnosti volby předmětů u nás představil profesor Univerzity Karlovy v Praze **Stanislav Komárek**. Říká, že by stát měl pečovat pouze o to, aby žák zvládl mateřský a anglický jazyk, kupecké počty, zacházet s internetem a počítačem. Všechny ostatní předměty by měly být nějakým způsobem volitelné. „*Stát má dbát jen o to, aby byl občan v praxi použitelný. Měl by být ale i velký prostor pro ty, kteří se chtějí vzdělávat dál.*“¹

V České republice proběhl 11. – 13. dubna 2011 druhý ročník konference **Inovace ve výuce**, kterou organizovala vzdělávací organizace HYL. Zakladatel společnosti Petr Hýl vystihl hlavní smysl konference: „*Podcenili jsme předškolní výchovu a vzdělávání, nepřizpůsobili vzdělávání pedagogů požadavkům doby, neumíme definovat dobrého učitele, neznáme cíl, ke kterému směřuje maturita. Učitelské povolání nemá prestiž ani profesní perspektivu. Mobilizujme média, aby se o tom mluvilo.*“² Již uvědomění si problémů, jejich identifikace a diskuze napomáhají k hledání vhodných řešení.

---

¹ srovnej: Čechová Hensen, in Rodina a škola: Kacířské otázky, 2009, strana 6 - 9

² srovnej: Mleziva M., in Rodina a škola: Jak se povedla konference, 2011, strana 14

Téma komparace kanadského a českého vzdělávacího systému není zcela vyčerpáno. Srovnávání obsahuje kvantitativní i kvalitativní metody, které umožňují komplexní přístup. Popisují nejen kurikula, vzdělávací programy, administrativu, legislativu, řízení a financování školství, ale také vztahy mezi rodiči a školami, veřejností, vztahy mezi sociální stratifikací zemí a přístupem ke vzdělávání atd. Výzkumné pole je velmi široké a vzhledem k stále probíhajícím úpravám vzdělávacích systémů a proměnám společnosti i stále živé.

Nelze jednoznačně určit, který systém je „lepší“ či bez nedostatků, každý má své přednosti. Pomocí komparací můžeme objevovat inspirující vlastnosti vzdělávacích systémů, které by měly či mohly být uplatněny i u nás a mohly napomáhat prevenci společenských patologických jevů. Neboť kvalitní a správné vedení dětí a mládeže má dlouhodobý efekt a přínos pro celou společnost.

Resumé

Práce zahrnuje komparaci kanadského a českého vzdělávacího systému. Popisuje a analyzuje vybrané problémy těchto vzdělávacích systémů. Obsahuje kvantitativní i kvalitativní metody, které umožňují komplexní přístup.

Úvodní kapitola se zabývá problémy společnosti, nastiňuje podstatu a důležitost vzdělávání pro společnost. První kapitola charakterizuje sociální stát, jeho úkoly a možnosti. Dotýká se sociálních souvislostí života, vlivu rodiny a výuky jako řízené socializace. Druhá kapitola seznamuje s výdaji na vzdělávání a s činností OECD, která provádí komparace vzdělávání členských zemí.

Třetí kapitola popisuje systém vzdělávání v České republice, legislativní normy, strukturu vzdělávání a zabývá se novou vyhláškou, která má napomoci k úspěšnému a komplexnímu řešení kázeňských a vzdělávacích problémů studentů. Další kapitola předkládá systém vzdělávání v Kanadě. Seznamuje s rozdíly mezi jednotlivými provinciemi a hlavními úkoly kanadského vzdělávacího systému, jeho strukturou a s obsahem kurikulárních dokumentů.

Pátá kapitola obsahuje rozhovory a kazuistiky pedagogů z Kanady, kteří popisují své školní povinnosti i zkušenosti z praxe. Závěr kapitoly tvoří výzkum mezi kanadskými učiteli, který sleduje jejich spokojenost s profesí, finančním ohodnocením a vnímáním učitelské profese veřejností.

Anotace

Diplomová práce „*Nadání, vzdělání a společnost*“ se věnuje komparaci českého vzdělávacího systému a kanadského vzdělávacího systému. Podrobně rozebírá vzdělávací systém provincie Ontario.

Popisuje možnosti vzdělávání, strukturu systémů a základní vládní dokumenty, činnost ministerstev i jednotlivých škol. Předkládá charakteristiky systému z pohledu kanadských pedagogů, seznamuje se zkušenostmi učitelů z praxe.

Klíčová slova

- nadání, vzdělání, společnost, sociální stát, vzdělávání, komparace, sociokulturní vlivy, rodina, socializace, struktura vzdělávání, edukace, kázeňské problémy, dobrovolnické programy

Annotation

Thesis “*Talent, Education and Society*” deals with comparison of the Czech education system and the Canadian education system. It analyzes the education system of the Province of Ontario, Canada in detail.

It describes education opportunities, system structure and basic government documents, the activities of ministries as well as individual schools. It presents the characteristics of the system from the perspective of Canadian educators, present teachers’ experience from practise.

Key words

- talent, learning, aptitude, society, welfare state, cultivation, comparison, sociocultural influences, family, structure, education, disciplinary problems, volunteer programs

Seznam použité literatury a pramenů:

Tištěné zákony:

- Zákon č. 94/1963 Sb., Zákon o rodině, Úplné znění číslo 623, v platném znění
- Zákon č. 109/2002 Sb., Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, v platném znění
- Zákon č. 561/2004 Sb., Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), v platném znění
- Zákon č. 563/2004 Sb., Zákon o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, v platném znění
- Zákon č. 179/2006 Sb., Zákon o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů, v platném znění
- Vyhláška č. 13/2005 Sb., Vyhláška o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři
- Vyhláška č. 17/2005 Sb., Vyhláška o podrobnějších podmínkách organizace České školní inspekce a výkonu inspekční činnosti
- Vyhláška č. 48/2005 Sb., Vyhláška o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky
- Vyhláška č. 72/2005 Sb., Vyhláška o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních
- Vyhláška č. 73/2005 Sb., Vyhláška o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, v platném znění
- Vyhláška č. 492/2005 Sb. Vyhláška o krajských normativech
- Nářízení vlády č. 75/2005 Sb., Nářízení vlády o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků
- Nářízení vlády č. 689/2004 Sb., Nářízení vlády o soustavě oborů vzdělávání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, *Národní program rozvoje vzdělávání v ČR*, Praha: ÚIV – nakladatelství Tauris, 2011, ISBN 80-211-0372-8
- Národní oddělení EURYDICE, *Struktury systémů vzdělávání a odborné přípravy v Evropě – ČR*, vydání 2009/10, Praha: ÚIV, 2010
- MŠMT, *České školství v mezinárodním srovnání, Stručné seznámení s ukazateli publikace OECD Education at a Glance 2011*, 1. vydání, Praha: ÚIV, 2011
- MŠMT, *Vyhlášení pokusného ověřování č. j.16359/2011-22*, Praha, 12. červenec 2011
- Ústav pro informace ve vzdělávání, *Hlavní zjištění výzkumu PISA 2009, Umíme ještě číst?*, Praha, 2010, ISBN 978-80-211- 0608-6

Literatura:

- Cangelosi J. S., *Strategie řízení třídy*, 4. vydání, Praha: Portál, 1994, 296 s., ISBN 80-7367-118-2
- Cílková E., Schonerová P., *Náměty pro multikulturní výuku*, 1. vydání, Praha: Portál, s.r.o., 2007, 168 s., ISBN 978-80-7367-238-6
- Fisher R., *Učíme děti myslet a učit se*, 2. vydání, Praha: Portál, s.r.o., 2004, 172 s., ISBN 80-7178-966-6
- Gardošová J., Dujková L., *Vzdělávací program Začít spolu pro předškolní vzdělávání*, 1. vydání, Praha: Portál, 2003, 160 s., ISBN 80-7178-815-5
- Havlík R., Kořa J., *Sociologie výchovy a školy*, 1. vydání, Praha: Portál, 2002, 184 s., ISBN 80-7178-635-7
- Helus Z., *Sociální psychologie pro pedagogy*, 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2007, 280 s., ISBN 978-80-247-1168-3
- Hříbková L., *Nadání a nadaní*, 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2009, 256 s., ISBN 978-80-247-1998-6
- Chapman G., *Pět znaků láskyplné rodiny*, 2. vydání, Praha: Návrat domů, 2011, 205 s., ISBN 978-80-7255-249-8
- Chrástka M., *Metody pedagogického výzkumu*, 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2007, 272 s., ISBN 978-80-247-1369-4
- Jandourek J., *Průvodce sociologií*, 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2008, 208 s., ISBN 978-80-247-2397-6
- Jůva V. jun a sen., *Stručné dějiny pedagogiky*, 5. vydání, Brno: Paido, 2003, 91 s., ISBN 80-7315-062-X
- Jůva V. et al., *Základy pedagogiky*, Brno: Paido, 2001, 118 s., ISBN 80-85931-95-8
- Katrnák T., *Odsouzení k manuální práci*, 1. vydání, Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2004, 190 s., ISBN 80-86429-29-6
- Kejdová M., Vaňková Z., *Právo a sociální politika*, 2007, Institut mezioborových studií Brno
- Keller J., *Soumrak sociálního státu*, 2. vydání, Praha: SLON, 2009, 158 s., ISBN 978-80-7419-017-9
- Kohoutek R., *Základy sociální psychologie*, Brno: Akademické nakladatelství CERM, s.r.o., 1998, 181 s., ISBN 80-7204-064-2
- Kraus B., Poláčková V., *Člověk, prostředí, výchova*, Brno: Paido, 2001, 199 s., ISBN 80-7315-004-2
- Kraus B., *Základy sociální pedagogiky*, 1. vydání, Praha: Portál, s.r.o., 2008, 216 s., ISBN 978-80-7367-383-3
- Krejčová V., Kargerová J., *Vzdělávací program Začít spolu, metodický průvodce pro I. stupeň ZŠ*, 1. vydání, Praha: Portál, s.r.o., 2003, 232 s., ISBN 80-7178-695-0
- Křivohlavý J., *Psychologie zdraví*, 2. vydání, Praha: Portál, 2003, 279 s., ISBN 80-7178-774-4
- Lacinová L., Škrdlíková P., *Dost dobří rodiče aneb Drobné chyby ve výchově dovoleny*, 1. vydání, Praha: Portál, s.r.o., 2008, 157 s., ISBN 978-80-7367-442-7

- Mihulová A., Svoboda M., *Vědomí pokory, rozhovor s Einsteinem*, 2. vydání, Liberec: Santal, 2008, 68 s., ISBN 978-80-85965-56-8
- Možný I., *Rodina a společnost*, 2. vydání, Praha: SLON, 2008, 323 s., ISBN 978-80-86429-87-8
- Pasch M., Gardner T., *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině*, 2. vydání, Praha: Portál, s.r.o., 2005, 416 s., ISBN 80-7367-054-2
- Pávková J., Hájek B., Hofbauer B., Hrdličková V., Pavlíková A., *Pedagogika volného času*, 3. vydání, Praha: Portál, s.r.o., 2008, 224 s., ISBN 978-80-7367-423-6
- Pipeková J., *Kapitoly ze speciální pedagogiky*, 2. vydání, Brno: Paido, 2006, 404 s., ISBN 80-7315-120-0
- Průcha J., *Moderní pedagogika*, 3. vydání, Praha: Portál, s.r.o., 2005, 481 s., ISBN 80-7367-047-X
- Průcha J., *Přehled pedagogiky*, 1. vydání, Praha: Portál, 2000, 272 s., ISBN 80-7178-399-4
- Průcha J., *Srovnávací pedagogika*, 1. vydání, Praha: Portál, 2006, 264 s., ISBN 80-7367-155-7
- Řezáč J., *Sociální psychologie*, Brno: Paido, 1998, 268 s., ISBN 80-85931-48-6
- Sobotková I., *Psychologie rodiny*, Praha: Portál, s.r.o., 2007, 224 s., ISBN 978-80-7367-250-8
- Svoboda M., Krejčířová D., Vágnerová M., *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*, 1. vydání, Praha: Portál, s.r.o., 2001, 791 s., ISBN 80-7178-545-8
- Trapková L., Chvála V., *Rodinná terapie psychosomatických poruch*, 1. vydání, 2004, 224 s., ISBN 80-7178-889-9
- Vodáková A., Petrušek M., *Velký sociologický slovník*, svazek 2, Praha: Karolinum, 1996, 1627 s., ISBN 80-7184-311-3
- Zelinková O., *Pedagogická diagnostika a IVP*, 2. vydání, Praha: Portál, s.r.o., 2007, 208 s., ISBN 978-80-7367-326-0
- Břoušková E., *Sociální aspekty výchovy a vzdělávání dětí se speciálními požadavky*, IMS Brno, bakalářská práce, 2009
- Mrázová M., *Možnosti prevence sociálně patologických jevů na středních školách v Brně*, IMS Brno, bakalářská práce, 2009

Časopisy:

Psychologie dnes

- číslo 4, duben 2011, ročník 17., Portál, s.r.o., ISSN 1212-9607
- číslo 6, červen 2011, ročník 17., Portál, s.r.o., ISSN 1212-9607

Rodina a škola, časopis pro školní a mimoškolní výchovu dětí a mládeže

- číslo 6, červen 2009, ročník LVI, Portál, s.r.o., ISSN 0035-7766
- číslo 10, prosinec 2009, ročník LVI, Portál, s.r.o., ISSN 0035-7766
- číslo 1, leden 2010, ročník LVII, Portál, s.r.o., ISSN 0035-7766
- číslo 5, květen 2011, ročník LVIII, Portál, s.r.o., ISSN 0035-7766
- číslo 6, červen 2011, ročník LVIII, Portál, s.r.o., ISSN 0035-7766

Brněnský metropolitan, informační noviny občanů statutárního města Brna

- říjen 2011, ročník 7., Strategic Consulting, spol. s r.o., ev.č. MK ČR 16017

CD:

Čapek Karel, *Hovory s T. G. Masarykem*, Lysá nad Labem, 2009, Petr Kopecký, PK 018-01

Internetové odkazy:

www.adamscott.ca	Adam Scott - škola
www.accc.ca	Association of Community Colleges
www.aucc.ca	Association of Universities and Colleges of Canada
www.cdnsba.org	Canadian School Boards Association
www.cea-ace.ca	Canadian Education Association
www.cicic.ca	Canadian Information Centre for International Credentials
www.cmec.ca	Council of Ministers of Education Canada
www.csicr.cz	Česká školní inspekce
www.dictionary.reference.com	Dictionary
www.edu.gov.on.ca	Ministry of Education Ontario
www.hest.cz	Občanské sdružení Hestia
www.kprschools.ca	Kawartha Pine Ridge District School Board
www.mpsv.cz	Ministerstvo práce a sociálních věcí
www.msmt.cz	MŠMT
www.mzcr.cz	Ministerstvo zdravotnictví ČR
www.renzullilearning.com	The National Research Center on the Gifted and Talented
www.statcan.gc.ca	Statistiky Kanada
www.statnisprava.cz	Státní správa ČR
www.supermusic.sk	Texty k písním Jana Wericha
www.uiv.cz	Ústav pro informace ve vzdělávání
www.en.wikipedia.org/wiki/Canada	Wikipedie England
www.zapojimse.cz	Portál firemního dobrovolnictví

Seznam používaných zkratk:

EaG	-	Education at a Glance 2011
INES	-	Indicators of Education Systems (Systém ukazatelů školských systémů)
ISCED97	-	Mezinárodní norma pro klasifikaci vzdělávání (International Standart Classification of Education) byla vypracována experty UNESCO, má sloužit jako nástroj pro shromažďování, zpracovávání a srovnávání ukazatelů v oblasti vzdělávání
IVP	-	individuální vzdělávací plán
IVýP	-	individuální výchovný plán
OECD	-	Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj, provádí srovnávací studii PISA a zveřejňuje její výsledky.
PISA	-	Program pro mezinárodní srovnávání studentů, publikující výsledky každé 3 roky od roku 2000
RVP	-	Rámcově vzdělávací plán
CAD	-	měna, kanadský dolar
USA	-	Spojené státy americké
IT	-	informační technologie
PC	-	počítačový kurz (z anglického personal computer = osobní počítač)
rod.	-	rodinný
MŠMT	-	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
ÚIV	-	Ústav pro informace ve vzdělávání
KÚ	-	Krajský úřad
PPP	-	pedagogicko-psychologická poradna
SŠ	-	střední škola
VŠ	-	vysoká škola
ZŠ	-	základní škola

Seznam příloh:

Příloha 1: ISCED – Mezinárodní norma pro klasifikaci vzdělávání

Příloha 2: Standardní činnosti školy

Příloha 3: Týdenní rozsah přímé pedagogické činnosti

Příloha 4: Ukázka RVP

Příloha 5: Zařazení vzdělávacích programů v ČR do mezinárodní klasifikace
vzdělávání ISCED97

Příloha 6: Podmínky k udělení kanadského občanství

Příloha 7: Test k udělení kanadského občanství

Příloha 8: Curriculum

Příloha 9: Vysvědčení, hodnocení

Příloha 10: Podmínky ke složení závěrečné zkoušky na střední škole

Úroveň ISCED	Česky anglicky	Popis, délka, typický věk vstupu	Doporučené zařízení úrovně vzdělávání v českém systému
ISCED 0	Preprimární vzdělávání Pre-primary education	Tyto programy jsou určeny především pro uvedení dětí raného věku do prostředí školního typu. Po dokončení těchto programů děti pokračují ve svém vzdělávání na úrovni 1. Typický věk vstupu: alespoň 3 roky. Horní věková hranice závisí na typickém věku pro primární vzdělávání. Hlavní hlediska: <ul style="list-style-type: none"> výchovný charakter programu škola nebo jiné zařízení mimo rodinu minimální věk dětí, o které zařízení pečuje horní věková hranice dětí 	<ul style="list-style-type: none"> v mateřské škole ve speciální mateřské škole v přípravném stupni (pomocné školy) v přípravném ročníku speciální základní školy a zvláštní školy v přípravné třídě pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí <p><i>Pokud jde o zjišťování dosažené úrovně vzdělání obyvatel, zařazují se do této skupiny také:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> osoby bez vzdělání
ISCED 1	Primární vzdělávání nebo první stupeň základního vzdělávání Primary education or first stage of basic education	Obsah vzdělávání této úrovně je obvykle určen k zahájení základního vzdělávání. Typický věk vstupu: 5–7 let. Typická délka: 4–6 let. Hlavní hlediska: <ul style="list-style-type: none"> primární vzdělávání je charakterizováno jako počátek systematického studia, např. čtení, psaní a matematiky 	<ul style="list-style-type: none"> na 1. stupni základní školy (1.–5. ročník) na 1. stupni speciální základní školy (1.–5. ročník) ve zvláštní škole (stupeň 1 a 2) v pomocné škole <p><i>Pokud jde o zjišťování dosažené úrovně vzdělání obyvatel, zařazují se do této skupiny také:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> osoby s nedokončeným základním vzděláním (při dokončení 1. stupně základní školy)
ISCED 2	Nižší sekundární vzdělávání nebo druhý stupeň základního vzdělávání Lower Secondary or Second Stage of Basic Education	Obsah vzdělávání této úrovně je obvykle určen k dokončení základního vzdělávání, které začalo úrovní ISCED 1. Typický věk vstupu: 10–12 let. Typická délka: 2–4 roky. Hlavní hlediska: <ul style="list-style-type: none"> začátek předmětově uspořádaného vzdělávání s více specializovanými učiteli než pro úroveň 1 plně vytváření základních dovedností a základů pro celoživotní učení 	<ul style="list-style-type: none"> na 2. stupni základní školy, tj. v 6.–9. ročníku (2A) na 2. stupni speciální základní školy v 1.–2. ročníku šestiletého gymnázia (2A) v 1.–4. ročníku sedmiletého a osmiletého gymnázia (2A) v učebních oborech se zvlášť upravenými učebními plány v učilištích a odborných učilištích (2C) v praktické škole (2C) ve zvláštní škole (3. stupeň) (2C) v kurzech pro doplnění základního vzdělání (2A) nebo vzdělání poskytovaného zvláštní školou (2C)

Úroveň ISCED	Česky anglicky	Popis, délka, typický věk vstupu	Doporučené zařízení úrovně vzdělávání v českém systému
ISCED 3	(Vyšší) sekundární vzdělávání (Upper) secondary education	Tato úroveň vzdělávání začíná obvykle po ukončení běžné povinné školní docházky v těch zemích, kde existuje. Typický věk vstupu: 14–16 let. Typická délka: 2–5 let (tež i kratší). Hlavní hlediska: <ul style="list-style-type: none"> obvyklá kvalifikace pro vstup (kolem devíti let vzdělávání při plné školní docházce od začátku úrovně 1) minimální požadavek pro vstup (obvykle dokončení úrovně 2) 	<ul style="list-style-type: none"> ve čtyřletém (pětiletém) gymnáziu (3A) v 3.–6. ročníku šestiletého gymnázia (3A) v 5.–7. ročníku sedmiletého gymnázia (3A) v 5.–8. ročníku osmiletého gymnázia (3A) v oborech středních odborných škol, středních odborných učilišť nebo středních speciálních škol ukončených závěrečnou (3C) nebo maturitní (3A) zkouškou ve studiu jednotlivých předmětů na střední škole (3C) v rekvalifikačních kurzech ukončených závěrečnou zkouškou (3C)
ISCED 4	Postsekundární vzdělávání nezahnuté do terciárního Postsecondary, non-tertiary education	Tato nová úroveň zahrnuje programy, které jsou z mezinárodního pohledu hraniční mezi vyšším sekundárním a postsekundárním vzděláním. Typický věk vstupu: starší než při vstupu na úroveň ISCED 3. Typická délka: od několika měsíců do 2 let. Hlavní hlediska: <p>Tyto programy zpravidla vyžadují úspěšné zakončení úrovně 3. obsah programu může být specializovanější nebo podrobnější a jeho realizace může být složitější než u obsahu těch programů, které jsou nabízeny na vyšší sekundární úrovni bez ohledu na to, v jaké instituci je tento program organizován.</p> <p>Typickými programy této úrovně jsou krátké programy odborné přípravy, předuniverzitní přípravné kurzy (obojí v zahraničí dříve vykazované na úrovni terciární), studium po absolvování středního vzdělání vedoucí k dosažení kvalifikace pro studium vyšší úrovně, další sekundární programy</p>	<ul style="list-style-type: none"> v nástavbovém studiu (4A) v učebních oborech po absolvování střední školy (4C) v rekvalifikačních kurzech vyžadujících předchozí vzdělávání na střední škole (4C) v bývalém pomaturitním studiu rekvalifikačním (4A) v kurzech v délce od šesti měsíců do dvou let (4C) v pomaturitním studiu na jazykových školách s akreditací MŠMT ČR (4C)

Úroveň ISCED	Česky anglicky	Popis, délka, typický věk vstupu	Doporučené zařízení úrovně vzdělávání v českém systému
ISCED 5	První stupeň terciárního vzdělávání (nesměřující přímo k vědecké kvalifikaci) First stage of tertiary education (not leading directly to advanced research qualification)	Typický věk vstupu: 17–20 let. Hlavní hlediska: <ul style="list-style-type: none"> obvyklým minimálním požadavkem pro vstup na tuto úroveň je úspěšné dokončení úrovně ISCED 3A nebo 3B nebo úrovně ISCED 4A programy úrovně 5 nevedou přímo k udělení vědecké kvalifikace tyto programy musí mít úhrnnou teoretickou dobu trvání alespoň 2 roky od počátku úrovně 5 	<ul style="list-style-type: none"> v bakalářském studiu koncipovaném jako předstupeň magisterského studia (5A) ve dvouletém magisterském navazujícím na bakalářské studium (5A) ve dvouletém magisterském studiu v délce 4–6 let v dalším vzdělávání po absolvování vysoké školy (nesměřujícím k udělení titulu) (5B) ve vyšších odborných školách (5B) v bakalářském studiu koncipovaném jako konečném (5B) v bývalém pomaturitním studiu specializačním a inovačním (5B) v posledních dvou ročnících konzervatoře a speciální konzervatoře (5B)
ISCED 6	Druhý stupeň terciárního vzdělávání (směřující přímo k vědecké kvalifikaci) Second stage of tertiary education (leading to an advanced research qualification)	Programy vedoucí k získání vědecké kvalifikace. Předpokladem je úspěšné absolvování úrovně ISCED 5A. Typický věk: studenti jsou o několik let starší než studenti vstupující na úroveň 5A. Typická délka studia: 3 roky. Hlavní hlediska: <p>Pro programy je typické předložení doktorské nebo disertační práce publikovatelné kvality, které je výsledkem původního výzkumu a představuje výrazný příspěvek poznání.</p>	<ul style="list-style-type: none"> v doktorském studijním programu ukončeném titulem PhD. bývalá vědecká příprava ukončená titulem kandidát věd (CSc.), doktor věd (DrSc.)

Standardní činnosti školy**I. Standardní činnosti výchovného poradce**Poradenské činnosti:

- 1) Kariérové poradenství a poradenská pomoc při rozhodování o další vzdělávací a profesní cestě žáků, tj. zejména:
  - a) koordinace mezi hlavními oblastmi kariérového poradenství - kariérovým vzděláváním a diagnosticko-poradenskými činnostmi zaměřenými k volbě vzdělávací cesty žáka,
  - b) základní skupinová šetření k volbě povolání, administraci, zpracování a interpretaci zájmových dotazníků v rámci vlastní odborné kompetence a analýzy preferencí v oblasti volby povolání žáků,
  - c) individuální šetření k volbě povolání a individuální poradenství v této oblasti (ve spolupráci s třídním učitelem),
  - d) poradenství zákonným zástupcům s ohledem na očekávání a předpoklady žáků (ve spolupráci s třídním učitelem),
  - e) spolupráce se školskými poradenskými zařízeními (poradna, centrum) a středisky výchovné péče při zajišťování poradenských služeb přesahujících kompetence školy,
  - f) zajišťování skupinových návštěv žáků školy v informačních poradenských střediscích úřadů práce a poskytování informací žákům a zákonným zástupcům o možnosti individuálního využití informačních služeb těchto středisek.
- 2) Vyhledávání a orientační šetření žáků, jejichž vývoj a vzdělávání vyžadují zvláštní pozornost a příprava návrhů na další péči o tyto žáky.
- 3) Zajišťování nebo zprostředkování diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeb (vstupní a průběžné) a intervenčních činností pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.
- 4) Příprava podmínek pro integraci žáků se zdravotním postižením ve škole, koordinace poskytování poradenských služeb těmto žákům školou a školskými poradenskými zařízeními a koordinace vzdělávacích opatření u těchto žáků.
- 5) Poskytování služeb kariérového poradenství žákům/cizincům se zřetelem k jejich speciálním vzdělávacím potřebám.

Metodické a informační činnosti

- 1) Zprostředkování nových metod pedagogické diagnostiky a intervence.
- 2) Metodická pomoc pedagogickým pracovníkům školy v otázkách kariérového rozhodování žáků, integrace, individuálních vzdělávacích plánů, práce s nadanými žáky apod.
- 3) Předávání odborných informací z oblasti kariérového poradenství a péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami pedagogickým pracovníkům školy.
- 4) Poskytování informací o činnosti školy, školských a dalších poradenských zařízeních v regionu, o jejich zaměření, kompetencích a o možnostech využívání jejich služeb žákům a jejich zákonným zástupcům.
- 5) Shromáždění odborných zpráv a informací o žácích v poradenské péči dalších poradenských zařízení a jejich zajištění v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů.
- 6) Vedení písemných záznamů umožňujících doložit rozsah a obsah činnosti výchovného poradce, navržená a realizovaná opatření.

II. Standardní činnosti školního metodika prevence Metodické a koordinační činnosti

- 1) Koordinace tvorby a kontrola realizace preventivního programu školy.
- 2) Koordinace a participace na realizaci aktivit školy zaměřených na prevenci záškoláctví, závislosti, násilí, vandalismu, sexuálního zneužívání, zneužívání sektami, prekrimálního a kriminálního chování, rizikových projevů sebepoškozování a dalších sociálně patologických jevů.
- 3) Metodické vedení činnosti pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence sociálně patologických jevů (vyhledávání problémových projevů chování, preventivní práce s třídními kolektivy apod.).
- 4) Koordinace vzdělávání pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence sociálně patologických jevů.

- 5) Koordinace přípravy a realizace aktivit zaměřených na zapojování multikulturních prvků do vzdělávacího procesu a na integraci žáků/cizinců; prioritou v rámci tohoto procesu je prevence rasizmu, xenofobie a dalších jevů, které souvisí s otázkou přijímání kulturní a etnické odlišnosti.
- 6) Koordinace spolupráce školy s orgány státní správy a samosprávy, které mají v kompetenci problematiku prevence sociálně patologických jevů, s metodikem preventivních aktivit v poradně a s odbornými pracovišti (poradenskými, terapeutickými, preventivními, krizovými, a dalšími zařízeními a institucemi), které působí v oblasti prevence sociálně patologických jevů.
- 7) Kontaktování odpovídajícího odborného pracoviště a participace na intervenci a následné péči v případě akutního výskytu sociálně patologických jevů.
- 8) Shromažďování odborných zpráv a informací o žácích v poradenské péči specializovaných poradenských zařízení v rámci prevence sociálně patologických jevů v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů.
- 9) Vedení písemných záznamů umožňujících doložit rozsah a obsah činnosti školního metodika prevence, navržená a realizovaná opatření.

Informační činnosti

- 1) Zajišťování a předávání odborných informací o problematice sociálně patologických jevů, o nabídkách programů a projektů, o metodách a formách specifické primární prevence pedagogickým pracovníkům školy.
- 2) Prezentace výsledků preventivní práce školy, získávání nových odborných informací a zkušeností.
- 3) Vedení a průběžné aktualizování databáze spolupracovníků školy pro oblast prevence sociálně patologických jevů (orgány státní správy a samosprávy, střediska výchovné péče, poradny, zdravotnická zařízení, Policie ČR, orgány sociální péče, nestátní organizace působící v oblasti prevence, centra krizové intervence a další zařízení, instituce i jednotliví odborníci).

Poradenské činnosti

- 1) Vyhledávání a orientační šetření žáků s rizikem či projevy sociálně patologického chování; poskytování poradenských služeb těmto žákům a jejich zákonným zástupcům, případně zajišťování péče odpovídajícího odborného pracoviště (ve spolupráci s třídními učiteli).
- 2) Spolupráce s třídními učiteli při zachycování varovných signálů spojených s možností rozvoje sociálně patologických jevů u jednotlivých žáků a tříd a participace na sledování úrovně rizikových faktorů, které jsou významné pro rozvoj sociálně patologických jevů ve škole.
- 3) Příprava podmínek pro integraci žáků se specifickými poruchami chování ve škole a koordinace poskytování poradenských a preventivních služeb těmto žákům školou a specializovanými školskými zařízeními.

III. Standardní činnosti školního psychologa

Diagnostika, depistáž

- 1) Spolupráce při zápisu do 1. ročníku základního vzdělávání.
- 2) Depistáž specifických poruch učení v základních a středních školách.
- 3) Diagnostika při výukových a výchovných problémech žáků.
- 4) Depistáž a diagnostika nadaných dětí.
- 5) Zjišťování sociálního klimatu ve třídě.
- 6) Screening, ankety, dotazníky ve škole.

Konzultační, poradenské a intervenční práce

- 1) Péče o integrované žáky (pomoc při sestavování individuálního vzdělávacího plánu, vedení).
- 2) Individuální případová práce se žáky v osobních problémech (konzultace, vedení).
- 3) Krizová intervence a zpracování krize pro žáky, pedagogické pracovníky a zákonné zástupce.
- 4) Prevence školního neúspěchu žáků (náprava, vedení, apod.).
- 5) Kariérové poradenství u žáků.
- 6) Techniky a hygiena učení (pro žáky).
- 7) Skupinová a komunitní práce s žáky.
- 8) Koordinace preventivní práce ve třídě, programů pro třídy apod.
- 9) Podpora spolupráce třídy a třídního učitele.

- 10) Individuální konzultace pro pedagogické pracovníky v oblasti výchovy a vzdělávání.
- 11) Konzultace se zákonnými zástupci při výukových a výchovných problémech dětí.
- 12) Pomoc při řešení multikulturní problematiky ve školním prostředí.

Metodická práce a vzdělávací činnost

- 1) Participace na přípravě programu zápisu do 1. ročníku základního vzdělávání.
- 2) Metodická pomoc třídním učitelům.
- 3) Pracovní semináře pro pedagogické pracovníky (konzultace a metodické vedení).
- 4) Účast na pracovních poradách školy.
- 5) Koordinace poradenských služeb poskytovaných ve škole (výchovný poradce, školní metodik prevence, třídní učitelé).
- 6) Koordinace poradenských služeb mimo školu a spolupráce se školskými poradenskými zařízeními, zdravotnickými a dalšími zařízeními.
- 7) Metodické intervence z psychodidaktiky pro učitele, včetně podpory při tvorbě školního vzdělávacího programu.
- 8) Besedy a osvěta (zákonným zástupcům).
- 9) Prezentační a informační činnost.
- 10) Participace na přípravě přijímacího řízení ke vzdělávání ve střední škole.

IV. Standardní činnosti školního speciálního pedagoga

Depistážní činnosti

Vyhledávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a jejich zařazení do speciálně pedagogické péče.

Diagnostické a intervenční činnosti (péče o žáka/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami)

- 1) Diagnostika speciálních vzdělávacích potřeb žáka (shromáždění údajů o žákovi, včetně anamnézy osobní a rodinné), analýza získaných údajů a jejich vyhodnocení.
- 2) Vytčení hlavních problémů žáka, stanovení individuálního plánu podpory v rámci školy a mimo ni (druh, rozsah, frekvenci, trvání intervenčních činností).
- 3) Realizace intervenčních činností, tj.
  - a) provádění, event. zajištění krátkodobé i dlouhodobé individuální práce se žákem (speciálně pedagogické vzdělávací činnosti, činnosti reedukační, kompenzační, stimulační),
  - b) provádění, event. zajištění speciálně pedagogické vzdělávací činnosti, činností reedukačních, kompenzačních, stimulačních se skupinou žáků,
  - c) participace na vytvoření individuálního vzdělávacího plánu (v kooperaci s třídním učitelem, učitelem odborného předmětu, s vedením školy, se zákonnými zástupci žáka, se žákem a s ostatními partnery podpůrného týmu uvnitř i vně školy),
  - d) průběžné vyhodnocování účinnosti navržených opatření, dle potřeby navržení a realizace úprav,
  - e) úpravy školního prostředí, zajištění speciálních pomůcek a didaktických materiálů,
  - f) zabezpečení průběžné komunikace a kontaktů s rodinou žáka (se zákonným zástupcem),
  - g) speciálně pedagogické poradenské intervence a služby pro žáky, zákonné zástupce a pedagogické pracovníky školy,
  - h) participace na kariérovém poradenství - volba vzdělávací cesty žáka - individuální provázení žáka,
  - i) konzultace s pracovníky dalších poradenských zařízení.

Metodické a koordinační činnosti

- 1) Příprava a průběžná úprava podmínek pro integraci žáků se zdravotním postižením ve škole - koordinace speciálně pedagogických poradenských služeb na škole.
- 2) Kooperace se školskými poradenskými zařízeními a s dalšími institucemi a odbornými pracovníky ve prospěch žáka se speciálními vzdělávacími potřebami.
- 3) Participace na vytváření školních vzdělávacích programů a individuálních vzdělávacích plánů s cílem rozšíření služeb a zkvalitnění péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.
- 4) Metodické činnosti pro pedagogické pracovníky školy - specifika výuky a možnosti žáků dle druhu a stupně zdravotního postižení, návrhy metod a forem práce se žáky - jejich zavádění do výuky, instruktáže využívání speciálních pomůcek a didaktických materiálů.
- 5) Koordinace a metodické vedení asistentů pedagoga ve škole.

Týdenní rozsah přímé pedagogické činnosti		Týdenní rozsah hodin	
Škola / Pedagogičtí pracovníci	Počet tříd, oddělení, studijních skupin, kurzů, výchovných skupin, nebo dětí, žáků a studentů ve škole	Škola / Pedagogičtí pracovníci	Počet tříd, oddělení, studijních skupin, kurzů, výchovných skupin, nebo dětí, žáků a studentů ve škole
1. Materská škola			
učitel			31
ředitel	1		24
	2		21
	3 až 4		18
	5 až 6		16
	7 a více		13
zástupce ředitele	5 až 6		20
	7 a více		17
ředitel materské školy s internátním provozem	1		16
	2		14
	3 a více		12
zástupce ředitele materské školy s internátním provozem	3 a více		16
2. Základní škola			
učitel			22
učitel 1. ročníku základní školy a prvního stupně základní školy samostatně určené pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a základní školy speciální			20-22
ředitel základní školy s prvním stupněm	1 až 2		16
	3 až 6		13
	7 až 10		10
	11 a více		8
ředitel základní školy a) s druhým stupněm b) s prvním a druhým stupněm	do 9		8
	10 až 18		7
	19 až 23		6
	24 a více		5
ředitel základní školy a) samostatně určené pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami b) speciální s prvním stupněm a oddělením ročníků druhého stupně	1 až 2		16
	3 až 6		13
	7 až 10		10
	11 a více		8
ředitel základní školy	1 až 2		14
3. Střední škola, konzervatoř a vyšší odborná škola			
učitel všeobecně vzdělávacích a odborných předmětů			21
ředitel	do 8		6
	9 až 16		4
	17 a více		2
zástupce ředitele	do 8		14
	9 až 14		10
	15 až 17		8
	18 až 20		6
	21 a více		4
vedoucí učitel odloučeného pracoviště teoretického vyučování			16
učitel praktického vyučování			21 až 25
učitel předmětu řízení motorových vozidel v praktickém vyučování			30 až 35
vedoucí učitel odborného výcviku a zástupce ředitele pro praktické vyučování		nejvýše v průměru 7 hodin týdně za období školního vyučování	
vedoucí učitel praktického vyučování	do 120 žáků		14
	121 až 240		12
	241 a více		10
učitel odborného výcviku			25 až 35
vedoucí učitel odborného výcviku a vedoucí učitel praktického vyučování ve škole samostatně určené pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami	do 42		14
	43 až 84		12
	85 až 126		10
	127 a více		8

zástupce ředitele nebo vedoucí vychovatel	do 5 6 až 12 13 a více	20 18 16
9. Školské poradenské zařízení a speciální pedagogické centrum		nejméně 3
ředitel		
10. Stálá škola v přírodě		9
ředitel		
11. Středisko pro volný čas dětí a mládeže	nejméně 2 výchovné skupiny	celoroční vedení pravidelných aktivit v průměrné délce trvání nejméně 6 hodin týdně
pedagog volného času		
ředitel	nejméně 1 výchovná skupina	celoroční vedení alespoň jedné vzdělávací aktivity v průměrné délce trvání nejméně 2 hodin týdně
12. Zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků		
učitel		nejméně 21
ředitel		nejméně 3
13. Plavecká škola		22 až 30
učitel		nejméně 3
ředitel		20 až 24
14. Psycholog		20 až 24
15. Speciální pedagog		21 až 26
16. Trenér		20 až 40
17. Asistent pedagoga		

učitel odborného výcviku ve škole samostatně určené pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami		21
trénér sportovní přípravy		21 až 26
4. Základní umělecká škola		
učitel - individuální výuka	do 9	23
- skupinová a kolektivní výuka	10 až 24	21
ředitel	25 a více	9
	do 14	6
zástupce ředitele	15 až 29	3
	30 a více	12
		9
		6
5. Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky		
učitel		21
ředitel	do 8	6
	9 až 16	4
	17 a více	2
zástupce ředitele	do 14	12
	15 až 29	9
	30 a více	6
6. Školní družina a školní klub		
vychovatel		28 až 30
vedoucí vychovatel	2 až 3	25
	4 až 6	23
	7 a více	21
ředitel	do 4	20
	5 až 6	17
	7 a více	15
zástupce ředitele	2 až 3	25
	4 až 6	23
	7 a více	21
7. Školské zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči		
vychovatel		25 až 27
vedoucí vychovatel		15 až 17
ředitel	do 9	8
	10 až 14	7
	15 až 18	6
	19 a více	5
zástupce ředitele	5 až 14	11
	15 až 22	9
	23 a více	8
8. Domov mládeže		
vychovatel		30 až 32
ředitel	do 12	10
	13 a více	9

Příloha č. 4

Rámcový učební plán

Vzdělávací oblast	Vzdělávací obor	Celkový počet hodin během studia	Poznámka
Jazyk a jazyková komunikace	Český jazyk a literatura	12	povinně v každém ročníku
	Cizí jazyk 1 ²	12	povinně v každém ročníku
	Cizí jazyk 2 ²	12	povinně v každém ročníku
Matematika a její aplikace		10	povinně v 1.-3. ročníku
Člověk a příroda	Fyzika	36	povinně v 1.-2. ročníku
	Chemie		
	Biologie		
	Geografie ⁵		
	Geologie		
Člověk a společnost	Občanský a společenskovední základ		
	Dějepis		
	Geografie ⁵		
Člověk a svět práce		X	v průběhu 1.-4. ročníku ¹
Umění a kultura ³	Hudební obor	4	povinně v 1.-2. ročníku
	Výtvarný obor		
Člověk a zdraví	Tělesná výchova	8	povinně v každém ročníku
	Výchova ke zdraví	X	v průběhu 1.-4. ročníku ¹
Informatika a informační a komunikační technologie		4	v průběhu 1.-4. ročníku
Volitelné vzdělávací aktivity ⁴		8	povinně v 3.-4. ročníku
Průřezová témata (Osobnostní a sociální výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Environmentální výchova a Mediální výchova)		X	v průběhu 1.-4. ročníku ¹
Disponibilní hodiny		26	plně v kompetenci ředitele ⁶
Celková povinná časová dotace		132	

X – časovou dotaci stanovuje ŠVP

1) Obsah vzdělávací oblasti (oboru) musí být zařazen v průběhu tohoto období, konkrétní zařazení je stanoveno ve ŠVP.

2) Jedním z cizích jazyků musí být jazyk anglický.

Rámcový učební plán

Vzdělávací oblasti	Vzdělávací obory	Minimální časová dotace		Poznámky
		1. stupeň	2. stupeň	
		1.-5. ročník	6.-9. ročník*	
Jazyk a jazyková komunikace	Český jazyk a literatura	35	15	ve všech ročnících
	Cizí jazyk	9	12	povinně od 3. ročníku (min. 3 hod. týdně v každém r.); možno zařadit již od 1. r.
Matematika a její aplikace		20	15	ve všech ročnících
Informační a komunikační technologie		1	1	alespoň jednou na 1. a alespoň jednou na 2. stupni
Člověk a jeho svět		12	-	pouze na 1. st., a to ve všech ročnících
Člověk a společnost	Dějepis	-	11	
	Výchova k občanství			
Člověk a příroda	Fyzika	-	21	

	Chemie			
	Přírodopis			
	Zeměpis			
Umění a kultura	Hudební výchova	12	10	ve všech ročnících
	Výtvarná výchova			
Člověk a zdraví	Výchova ke zdraví	-	10	na 1. st. součástí vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět
	Tělesná výchova	10		v každém ročníku min. 2 hod.
Člověk a svět práce		5	3	v každém ročníku
Průřezová témata (Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Environmentální výchova, Mediální výchova)		P	P	nemusí být obsažena v každém ročníku
Disponibilní časová dotace		14	24	
Celková povinná časová dotace		118	122	

P = povinnost realizovat na daném stupni, časovou dotaci lze čerpat z disponibilní časové dotace

* nebo nižší ročníky víceletých gymnázií

Zařazení vzdělávacích programů v ČR do mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání ISCED97

Úroveň vzdělávání (typ a druh školy, která je poskytuje)	Úroveň ISCED-97			Poznámka
	enrolments ¹⁾	graduates ²⁾		
Program		část programu v jedné úrovni	program ukončený ³⁾	program neukončený ⁴⁾
mateřská škola	0	x	x	x
přípravný stupeň základní školy speciální	0	x	x	x
přípravné třídy pro děti se sociálním znevýhodněním	0	x	x	x
základní škola speciální	1	2C	x	2. stupeň 2C
základní škola praktická	1	2B	x	2. stupeň 2B
základní škola (bez základní školy praktické a základní školy speciální)	1	2A	x	2. stupeň 2A
základní škola speciální	2	2C	x	1. stupeň 1
základní škola praktická	2	2B	x	1. stupeň 1
základní škola (bez základní školy praktické a základní školy speciální)	2	2A	2B	1. stupeň 1
obory gymnázií 6leté	1.– 2. ročník	2A	3A	vyšší roč. 3A
obory gymnázií 8leté	1.– 4. ročník	2A	3A	vyšší roč. 3A
konzervatoře: obor tanec (8letý)	1.– 4. ročník	2A	5B	vyšší roč. 3B
kurzy pro získání základů vzdělání		2C	2C	x
kurzy pro získání základního vzdělání		2A	2A	x
obory praktická škola 1letá, 2letá		2C	2C	x
obor praktická škola 3letá		3C	3C	x
integrováný 1. ročník		3	x	x
obory gymnázií 4–5leté		3A	3A	x
obory gymnázií 6leté	3.– 6. ročník	3A	3A	nižší ročníky 2A
obory gymnázií 8leté	5.– 8. ročník	3A	3A	nižší ročníky 2A
obory středního vzdělávání ukončené maturitní zkouškou (bývalé obory SOŠ a SOU)		3A	3A	x
konzervatoř: obor tanec (8letý)	5.– 6. ročník	3B	5B	poslední 2 ročníky 5B
konzervatoř: 6leté obory	1.– 4. ročník	3B	5B	poslední 2 ročníky 5B
konzervatoř: 7leté obory	1.– 5. ročník	3B	5B	poslední 2 ročníky 5B
obory středního vzdělávání		3C	3C	x
obory středního vzdělávání s výučním listem		3C	3C	x
studium jednotlivých předmětů na střední škole		3C	3C	x
rekvalifikační kurzy ukončené závěrečnou zkouškou		3C	3C	x
nástavbové studium		4A	4A	x
zkrácené vzdělávání v oborech ukončených maturitní zkouškou		4A	4A	x
pomaturitní studium na školách s právem státní jazykové zkoušky		4A	4A	x
zkrácené vzdělávání v oborech ukončených výučním listem		4C	4C	x
rekvalifikační kurzy na škole vyžadující předchozí vzdělání na střední škole (učební obory)		4C	4C	x
rekvalifikační kurzy v délce od 6 měsíců do 2 let pro absolventy SŠ		4C	x	x
vyšší odborná škola		5B	5B	x
konzervatoř	poslední dva ročníky	5B	5B	x
vyšoké školy – bakalářské studijní programy		5A - medium/first st.	5A - first st.	x ⁵⁾
vyšoké školy – magisterské studijní programy 4leté		5A - medium/first st.	5A	x
vyšoké školy – magisterské studijní programy v délce 5–6 let, včetně udělení akademického titulu		5A - long/first st.	5A	x
vyšoké školy – magisterské studijní programy navazující (na bakalářské studium)		5A - second st.	5A	x
vzdělávání absolventů středních škol organizované vysokou školou (nesměřující k udělení titulu) ⁵⁾		4A	4A	x
další vzdělávání pro absolventy bakalářských studijních programů nebo VOŠ (nesměřující k udělení titulu) – rozšiřující vzdělání		5B	5B	x
další vzdělávání pro absolventy magisterských studijních programů (nesměřující k udělení titulu) – rozšiřující vzdělání		5A	5A	x
doktorský studijní program ukončený titulem Ph.D.		6	6	x

Zdroj: ÚIV, OECD

Komentáře:

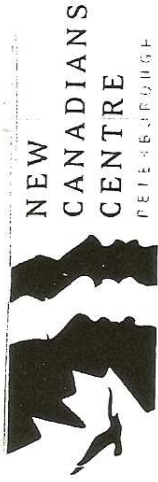
- 1) Děti, žáci, studenti na dané úrovni vzdělávání (enrolment).
- 2) Graduates – absolventi. Žáci, kteří dokončili danou úroveň programu. Nemusí být absolventy programu jako celku.
- 3) Cílový stupeň vzdělání absolventů programu.
- 4) Stupeň vzdělání absolventů u nedokončeného programu.
- 5) Studium koncipované jako 1. stupeň vysokoškolského studia, po jeho ukončení je možno pokračovat v magisterských studijních programech.
- 6) Studium organizované pro absolventy středních škol na vysokých školách (rekvalifikační kurzy, nulté ročníky).

Co je potřeba k získání občanství

<http://www.cic.gc.ca/english/citizenship/index.asp>

- věk > 18 let
- u dětí: žádá rodič nebo zástupce, permanent resident status, jeden rodič už má občanství nebo žádá zároveň s dítětem

- permanent resident status, musí 3 roky (1 095 dní) žít v Kanadě

- jazyk: CIC (Citizenship and Immigration Canada) zkontroluje
  - schopnost rozumět základním větám (oznamovacím) a otázkám
  - schopnost komunikovat základní informace a odpovídat na otázky
  - obsahem testu - citizenship knowledge test je např.
    - ✓ odpovědět na jednoduché otázky o známých tématech, pomocí jednoduchých vět
    - ✓ ukázat dostatek slov pro běžnou každodenní komunikaci
    - ✓ říct jednoduchý příběh o každodenních aktivitách
    - ✓ mluvit o něčem, co udělal v minulosti (nebo udělá v budoucnosti)
    - ✓ dát jednoduché každodenní instrukce
    - ✓ vyjádřit spokojenost nebo nespokojenost

- kriminální historie
  - nesmí být odsouzen 3 roky zpátky
  - nesmí být v současnosti obviněn; ve vězení, podmínce, nebo zkušební době
  - nesmí být vyhoštěn
  - nesmí být vyšetřován, obviněn nebo odsouzen z válečného zločinu nebo zločinu proti lidskosti
  - nesmělo mu být, v průběhu posledních 5 let, odebráno kanadské občanství

- znalost Kanady
  - musí znát práva a povinnosti spojené s občanstvím
  - musí znát Kanadskou historii, hodnoty, instituce a symboly
  - potřebné informace jsou zdarma k dispozici na adrese <http://www.cic.gc.ca/english/resources/publications/discover/index.asp> (test se zakládá na informacích z této příručky)

- musí požádat a připravit se na test (více na <http://www.cic.gc.ca/english/citizenship/become-how.asp>)

- udělat citizenship test, pokud je mu 18-54

- zúčastnit se citizenship ceremony (složí oath of citizenship - přísahu)

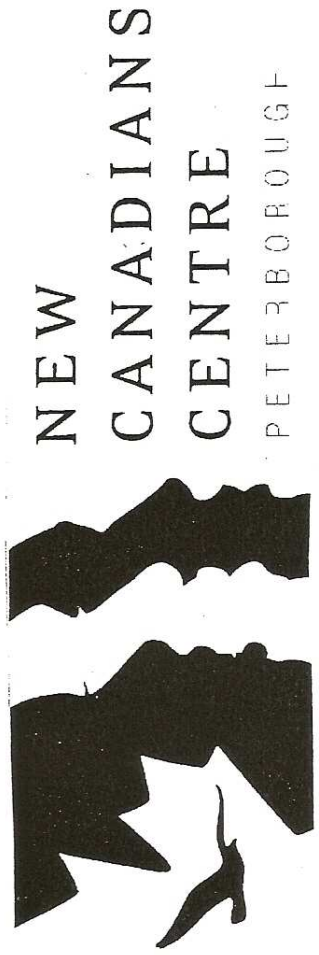
Sample Canadian Citizenship Test

1. What are the three main groups of Aboriginal peoples?
  - A. First Nations, Métis, Inuit.
  - B. Acadians, Métis and Inuit.
  - C. United Empire Loyalists, Métis and Inuit.
  - D. Inuit, Métis and Acadians.
2. From where does the name "Canada" come?
  - A. From the Inuit word meaning country.
  - B. From the French word meaning joining.
  - C. From the Métis word meaning rivers.
  - D. From "kanata", the Huron-Iroquois word for village.
3. Who is Canada's Head of State?
  - A. Governor General of Canada.
  - B. Her Majesty Queen Elizabeth II.
  - C. Prime Minister.
  - D. Lieutenant Governor.
4. Which was the last province to join Canada?
  - A. Newfoundland.
  - B. Alberta.
  - C. Saskatchewan.
  - D. British Columbia.
5. What is the population of Canada?
  - A. About 20 million.
  - B. 38 million.
  - C. 17 million.
  - D. About 31 million.
6. Name the five regions of Canada.
  - A. Midwest, North, South, East, Central.
  - B. Maritimes, Ontario, Quebec, Prairies and British Columbia.
  - C. Atlantic, Central, Prairie, West Coast and North.
  - D. West, Central, East, Prairies and Territories.
7. One third of all Canadians live in which province?
  - A. Quebec.
  - B. Ontario.
  - C. Northwest Territories.
  - D. Manitoba.
8. What are the Prairie provinces and their capital cities?
  - A. Alberta (Edmonton) and Saskatchewan (Regina).
  - B. Alberta (Edmonton), Saskatchewan (Regina) and Manitoba (Winnipeg).
  - C. Saskatchewan (Regina) and Manitoba (Winnipeg).
  - D. Saskatchewan (Regina), Manitoba (Winnipeg) and Ontario (Toronto).

9. What are the three levels of government in Canada?
- Federal, Provincial/Territorial, Municipal or Local.
  - Federal, Territorial and Provincial.
  - Federal, Provincial and City.
  - Federal, State and Local.
10. What country is Canada's largest trading partner?
- Mexico.
  - United States of America.
  - China.
  - Japan.
11. What did the government do to make immigration to western Canada much easier?
- Built the Trans Canada Highway.
  - Built the St. Lawrence Seaway.
  - Offered cheap land.
  - Built a railway across the Prairies to the Pacific Coast.
12. What is the capitol city of Canada?
- Ottawa.
  - Toronto.
  - Montreal.
  - Hull.
13. Name two fundamental freedoms protected by the Canadian Charter of Rights and Freedoms.
- Freedom of religion and freedom of speech.
  - Equality rights and to care for Canada's heritage.
  - Basic freedoms and obey laws.
  - Aboriginal people's rights and to volunteer.
14. What year was Confederation?
- 1867.
  - 1871.
  - 1898.
  - 1870.

Name: _____
 Age: _____
 Contact Info (#): _____
 Which country were you born in? _____

Achievement Chart – The Arts, Grades 1–8

Categories	Level 1	Level 2	Level 3	Level 4
Knowledge and Understanding <i>Subject-specific content acquired in each grade (knowledge), and the comprehension of its meaning and significance (understanding)</i>				
The student:				
Knowledge of content (e.g., facts, genres, terms, definitions, techniques)	– demonstrates limited knowledge of content	– demonstrates some knowledge of content	– demonstrates considerable knowledge of content	– demonstrates thorough knowledge of content
Understanding of content (e.g., concepts, theories, ideas, procedures, processes, methodologies)	– demonstrates limited understanding of content	– demonstrates some understanding of content	– demonstrates considerable understanding of content	– demonstrates thorough understanding of content
Thinking <i>The use of critical and creative thinking skills and/or processes</i>				
The student:				
Use of planning skills (e.g., formulating questions, focusing research, gathering information, organizing a project)	– uses planning skills with limited effectiveness	– uses planning skills with some effectiveness	– uses planning skills with considerable effectiveness	– uses planning skills with a high degree of effectiveness
Use of processing skills (e.g., analysing, evaluating, inferring, interpreting, forming conclusions)	– uses processing skills with limited effectiveness	– uses processing skills with some effectiveness	– uses processing skills with considerable effectiveness	– uses processing skills with a high degree of effectiveness
Use of critical/creative thinking processes (e.g., creative process, design process, problem solving, reflection, elaboration)	– uses critical/creative thinking processes with limited effectiveness	– uses critical/creative thinking processes with some effectiveness	– uses critical/creative thinking processes with considerable effectiveness	– uses critical/creative thinking processes with a high degree of effectiveness
Communication <i>The conveying of meaning through various forms</i>				
The student:				
Expression and organization of ideas and information in art forms (visual arts, music, drama, dance, media arts) and in oral and written forms	– expresses and organizes ideas and information with limited effectiveness	– expresses and organizes ideas and information with some effectiveness	– expresses and organizes ideas and information with considerable effectiveness	– expresses and organizes ideas and information with a high degree of effectiveness

Elementary Provincial Report Card

Date: _____

Student:		OEN:	Days Absent:	Total Days Absent:
Grade:	Teacher:		Times Late:	Total Times Late:
Board:		School:		
Address:		Address:		
		Principal:	Telephone:	

GRADE IN SEPTEMBER ➔ _____

Learning Skills and Work Habits

E – Excellent   G – Good   S – Satisfactory   N – Needs Improvement

Responsibility	Organization
<ul style="list-style-type: none"> Fulfils responsibilities and commitments within the learning environment. Completes and submits class work, homework, and assignments according to agreed-upon timelines. Takes responsibility for and manages own behaviour. 	<ul style="list-style-type: none"> Devises and follows a plan and process for completing work and tasks. Establishes priorities and manages time to complete tasks and achieve goals. Identifies, gathers, evaluates, and uses information, technology, and resources to complete tasks.
Independent Work	Collaboration
<ul style="list-style-type: none"> Independently monitors, assesses, and revises plans to complete tasks and meet goals. Uses class time appropriately to complete tasks. Follows instructions with minimal supervision. 	<ul style="list-style-type: none"> Accepts various roles and an equitable share of work in a group. Responds positively to the ideas, opinions, values, and traditions of others. Builds healthy peer-to-peer relationships through personal and media-assisted interactions. Works with others to resolve conflicts and build consensus to achieve group goals. Shares information, resources, and expertise, and promotes critical thinking to solve problems and make decisions.
Initiative	Self-Regulation
<ul style="list-style-type: none"> Looks for and acts on new ideas and opportunities for learning. Demonstrates the capacity for innovation and a willingness to take risks. Demonstrates curiosity and interest in learning. Approaches new tasks with a positive attitude. Recognizes and advocates appropriately for the rights of self and others. 	<ul style="list-style-type: none"> Sets own individual goals and monitors progress towards achieving them. Seeks clarification or assistance when needed. Assesses and reflects critically on own strengths, needs, and interests. Identifies learning opportunities, choices, and strategies to meet personal needs and achieve goals. Perseveres and makes an effort when responding to challenges.

Strengths/Next Steps for Improvement

Student:

OEN:

Grade:

Subject	Report 1		Report 2		Strengths/Next Steps for Improvement
	% Mark	Median	% Mark	Median	
Language	☐ NA				
Reading					
☐ ESL/ELD ☐ IEP					
Writing					
☐ ESL/ELD ☐ IEP					
Oral Communication					
☐ ESL/ELD ☐ IEP					
Media Literacy					
☐ ESL/ELD ☐ IEP					
French	☐ NA				
Oral Communication					
☐ ESL/ELD ☐ IEP					
Reading					
☐ ESL/ELD ☐ IEP					
Writing					
☐ ESL/ELD ☐ IEP					
☐ Core ☐ Immersion ☐ Extended					
Native Language					Oral Communication, Reading, Writing
☐ ESL/ELD					
☐ IEP					
☐ NA					
Mathematics	☐ French				
Number Sense and Numeration					
☐ ESL/ELD ☐ IEP ☐ NA					
Measurement					
☐ ESL/ELD ☐ IEP ☐ NA					
Geometry and Spatial Sense					
☐ ESL/ELD ☐ IEP ☐ NA					
Patterns and Algebra					
☐ ESL/ELD ☐ IEP ☐ NA					
Data Management and Probability					
☐ ESL/ELD ☐ IEP ☐ NA					
Science and Technology					Life Systems, Structures and Mechanisms, Matter and Energy, Earth and Space Systems
☐ ESL/ELD					
☐ IEP					
☐ French					

Student:

OEN:

Grade:

Subject	Report 1		Report 2		Strengths/Next Steps for Improvement
	% Mark	Median	% Mark	Median	
History ☐ NA ☐ ESL/ELD ☐ IEP ☐ French					
Geography ☐ NA ☐ ESL/ELD ☐ IEP ☐ French					
Health and Physical Education Health Education: Healthy Living, Living Skills ☐ ESL/ELD ☐ IEP ☐ French Physical Education: Active Living, Movement Competence, Living Skills ☐ ESL/ELD ☐ IEP ☐ French					
The Arts ☐ French Dance ☐ ESL/ELD ☐ IEP ☐ NA Drama ☐ ESL/ELD ☐ IEP ☐ NA Music ☐ ESL/ELD ☐ IEP ☐ NA Visual Arts ☐ ESL/ELD ☐ IEP ☐ NA					
☐ ESL/ELD ☐ IEP ☐ French ☐ NA					

✕ Elementary Provincial Report Card (Please have your child complete the form below, and return it to your child's teacher.) ✕

Student:	Grade:	OEN:	Teacher:
----------	--------	------	----------

Student's Comments

- My best work is:

- My goal for improvement is:

Student's Signature | ✕ |

Student:

OEN:

Grade:

Percentage Mark	Achievement of the Provincial Curriculum Expectations
80–100	The student has demonstrated the required knowledge and skills with a high degree of effectiveness. Achievement surpasses the provincial standard. (Level 4)
70–79	The student has demonstrated the required knowledge and skills with considerable effectiveness. Achievement meets the provincial standard. (Level 3)
60–69	The student has demonstrated the required knowledge and skills with some effectiveness. Achievement approaches the provincial standard. (Level 2)
50–59	The student has demonstrated the required knowledge and skills with limited effectiveness. Achievement falls much below the provincial standard. (Level 1)
R	The student has not demonstrated the required knowledge and skills. Extensive remediation is required.
I	Insufficient evidence to assign a percentage mark

ESL/ELD – Achievement is based on expectations modified from the curriculum expectations for the grade to support English language learning needs.

IEP – Individual Education Plan

NA – No instruction for subject/strand for reporting period

Median – The percentage mark at which 50 per cent of the students in the grade have a higher percentage mark for the subject/strand and 50 per cent of the students have a lower percentage mark

To Parents/Guardians and Students: This copy of the report card should be retained for reference. The original or an exact copy has been placed in the student's Ontario Student Record (OSR) folder and will be retained for five years after the student leaves school.

Teacher's Signature

Principal's Signature

✂ Elementary Provincial Report Card (Please complete, sign, and detach the form below, and return it to your child's teacher.) ✂

Student: _____ Grade: _____ OEN: _____ Teacher: _____

Parent's/Guardian's Comments

- My child has improved most in:

- I will help my child to:

I have received this report card. Parent's/Guardian's name (please print) _____ Signature _____ Date _____

I would like to discuss this report card. Please contact me. Telephone (day): _____ Telephone (evening): _____

What do you need to graduate?

18 compulsory credits

Students must earn the following compulsory credits to obtain the Ontario Secondary School Diploma:

- 4 credits in English (1 credit per grade)*
- 3 credits in mathematics (1 credit in Grade 11 or 12)
- 2 credits in science
- 1 credit in Canadian history
- 1 credit in Canadian geography
- 1 credit in the arts
- 1 credit in health and physical education
- 1 credit in French as a second language
- 0.5 credit in career studies
- 0.5 credit in civics

Plus one credit from each of the following groups:

New

1 *group 1: additional credit in English, or French as a second language,** or a Native language, or a classical or an international language, or social sciences and the humanities, or Canadian and world studies, or guidance and career education****

New

1 *group 2: additional credit in health and physical education, or the arts, or business studies, or French as a second language,** or cooperative education****

New

1 *group 3: additional credit in science (Grade 11 or 12), or technological education, or French as a second language,** or computer studies, or cooperative education****

In addition, students must complete:

- ✓ 12 optional credits†
- ✓ 40 hours of community involvement activities
- ✓ the provincial literacy requirement

*A maximum of 3 credits in English as a second language (ESL) or English literacy development (ELD) may be counted towards the 4 compulsory credits in English, but the fourth must be a credit earned for a *Grade 12* compulsory English course. **In groups 1, 2, and 3, a maximum of 2 credits in French as a second language can count as compulsory credits, one from group 1 and one from either group 2 or group 3. ***A maximum of 2 credits in cooperative education can count as compulsory credits. †The 12 optional credits may include up to 4 credits earned through approved dual credit courses.

